

La Gloire de l'ATPF

วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Bulletin de l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

sous le haut patronage de Son Altesse Royale la Princesse Maha Chakri Sirindhorn

ฉบับที่ ๑๑๗ ปีที่ ๓๒ เล่ม ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๒) ISSN 0857-0604

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงบรรยายประสบการณ์
ในการเสด็จประพาสประเทศฝรั่งเศส ณ อาคารศรีนคร สวนมะลิ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

ที่ รล ๐๐๐๘/ ๒๕๖

สำนักราชเลขาธิการ
สวนจิตรลดา กทม. ๑๐๓๐๑

๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

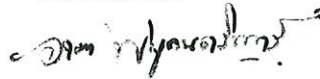
เรื่อง พระราชทานพระราชนุญาต
เรียน อุปนายกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ฯ
(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงวงจันทร์ พิณบัณฑิต)

อ้างถึง หนังสือที่ สคฝท ๑.๖๑/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ตามที่มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูล ขอพระราชทานพระราชนุญาตเชิญ
พระราชดำรัส ซึ่งพระราชทานในโอกาสที่สถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ พูลเกล้าฯ ถวายคุณ
บัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๒
ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส ลงพิมพ์ในวารสารครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ฯ
ฉบับที่ ๑๑๗ ปีที่ ๑๒ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๒) ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

พระราชทานพระราชนุญาต
จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์)

ราชเลขาบุรุษในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โทร. ๐๒ ๒๘๐ ๑๖๕๐ - ๑ โทรสาร. ๐๒ ๒๘๐ ๑๖๓๘

เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

บทบรรณาธิการ

วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๑๑๗ ปีที่ ๓๒ เล่ม ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๒) และนับเป็นฉบับแรกที่สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยเพิ่มข้อความต่อจากชื่อสมาคมว่า “ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาที่ยิ่งใหญ่แก่คณะครู อาจารย์ และนักเรียนภาษาฝรั่งเศสทุกคน

วารสารฉบับนี้จึงขอเริ่มด้วยความเป็นสิริมงคล โดยได้รับพระราชานุญาตอัญเชิญพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสที่สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ พร้อมทั้งได้พิมพ์สุนทรพจน์ของคณะผู้บริหารของสถาบันที่แสดงพระเกียรติคุณและพระอัจฉริยภาพให้เป็นที่ประจักษ์ชัด

จากนั้นกองบรรณาธิการขอเสนอบทความเรื่อง “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส” ซึ่งจะทำให้เห็นภาพต่อเนื่องในพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติในส่วนเฉพาะกับประเทศฝรั่งเศสให้มากยิ่งขึ้น แล้วจึงเป็นบทความประกาศเกียรติยศของสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยโดยครุสภา ในฐานะผู้มีอุปการคุณต่อการศึกษาของชาติ ทั้งบทความสรรเสริญครุภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ๖ ท่าน ที่อุทิศตนเพื่อการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสมาอย่างยาวนาน นับได้ว่าผลประโยชน์แห่งความเพียรได้ส่งผลให้นักเรียนที่ศึกษาภาษาฝรั่งเศส ประสบความสำเร็จในชีวิตการงานเป็นอย่างมาก

ส่วนบทความวิชาการและบทความทั่วไปนั้น มีรายงานวิจัยเรื่องกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสเพื่อการท่องเที่ยว บทความกึ่งวิชาการว่าด้วยสาระสำคัญของระบบสวัสดิการของข้าราชการฝรั่งเศส และบทความว่าด้วยการพินิจงานวรรณกรรมไทยผ่านการศึกษาแบบเชิงบูรณาการอีก ๒ เรื่อง

สำหรับกิจกรรมของสมาคมฯ ยังเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาคมฯ ได้ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น เช่น งาน Francophonie, Salon du livre ฯลฯ ซึ่งก็สร้างบรรยากาศที่สนุกสนานไปพร้อมกับการได้รับความรู้ต่าง ๆ มากมาย

กองบรรณาธิการหวังว่าบทความเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์และเป็นแรงบันดาลใจให้คณะครู อาจารย์ และนักเรียนนิสิตนักศึกษาทุกคนได้ร่วมมือร่วมใจนำสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างภาคภูมิใจ

ปรีดี พิศุกมวิธิ

บรรณาธิการ

วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Bulletin de l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français
sous le haut patronage de Son Altesse Royale la Princesse Maha Chakri Sirindhorn

ฉบับที่ ๑๑๗ ปีที่ ๓๒ เล่ม ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๒) ISSN 0857-0604

สารบัญ

- * สุนทรพจน์ของ Monsieur Franciscus Verellen, Directeur de l'École Française d'Extrême-Orient
- * สุนทรพจน์ของ Monsieur Pierre Pichard, l'École Française d'Extrême-Orient
- * พระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโอกาสที่ทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิปันติกิตติมศักดิ์จากสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ

บทความ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส ทศพนธ์ นรทัศน์.....	13
เกียรติยศแห่งครูฝรั่งเศส คำประกาศเกียรติคุณสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย และการประกาศเกียรติคุณครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๑.....	31
กลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สิริจิตต์ เดชอมรชัย และชนยา ด่านสวัสดิ์.....	40
L'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue française par les étudiants de Tourisme à l'université Rajabhat Suan Dusit Bubpha YOOSUB.....	54
Le Français du tourisme en Thaïlande Penphan THIPKONG et Supanni CHANTKRAN.....	63
ระบบสวัสดิการของข้าราชการในประเทศฝรั่งเศส: ประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน ทรงชัย ทองปาน.....	71
พินิจ "ตะวันตกนิยม" ในวรรณกรรมเรื่องสี่แผ่นดิน ภาคภูมิ ใจมีอารี.....	79
ภาพประวัติศาสตร์ใน "ราชาภิเษกพระเจ้ากรุงสเปน" ปรีดี พิศภูมิวิถึ.....	95

ประมวลภาพกิจกรรมของสมาคมฯ	101
ส่งท้าย.....	107

*Discours de Monsieur Franciscus VERELLEN
Directeur de l'École Française d'Extrême-Orient
Lors de la cérémonie de remise du diplôme de Docteur honoris causa
à Son Altesse Royale
la Princesse Maha Chakri Sirindhorn de Thaïlande*

Le 19 mars 2009

Madame,
Madame la Ministre,
Monsieur le Directeur général,
Messieurs les Conseillers du Président de la République
et du Secrétaire d'Etat chargé de la coopération internationale,
Altesse, Excellences,
Chers collègues,
Mesdames et Messieurs,

C'est la première fois que l'École Française d'Extrême-Orient est appelée à délivrer un doctorat *honoris causa*.

Par le passé, nous avons coutume d'exprimer notre reconnaissance en donnant le titre de Membres d'honneur à des personnalités érudites et à des chercheurs aux mérites reconnus tels que LOUIS DE LA VALLEE POUSSIN ou SYLVAIN LEVI en 1930, LAUNG WICHIT WATHAKAN en 1939, ROBERT LINGAT, GORDON LUCE ou NORODOM SIHANOUK en 1948, ETIENNE LAMOTTE en 1952.

Votre Altesse Royale sait que parmi ces noms, en tant que Membre correspondant de l'École Française d'Extrême-Orient de 1908 à 1929, figure celui du Prince DAMRONG RAJANUBHAB, fils du Roi Rama IV et demi-frère du Roi Rama V.

Le Prince DAMRONG, qui travailla durant toute sa carrière en étroite collaboration avec GEORGE CÆDÈS, fut le père du Prince SUBHADRIS DISKUL, éminent archéologue et historien de l'art thaïlandais, qui fit longtemps office de mentor auprès de Votre Altesse Royale.

C'est en 1978 que Votre Altesse Royale a obtenu sa première maîtrise de l'université de Silpakorn en épigraphie de langues sanskrite et cambodgienne. Étudiant l'épigraphie khmère, en particulier celle du temple de Phanom Rung avec le professeur URAISI VARASARIN et le professeur CLAUDE JACQUES, Votre Altesse Royale reçut en 1980 sa seconde maîtrise de l'université Chulalongkorn en études palies et sanskrites. En 1987, Votre Altesse Royale se vit également attribuer un doctorat en <<développement éducatif>> de l'université Srinakharinwirot.

Votre Altesse Royale participe activement, avec une régularité inlassable, aux conférences et aux séminaires académiques qui relèvent de ces champs du savoir, aussi bien en Thaïlande qu'à l'étranger. Dans les disciplines qui font partie des traditions vivantes de l'EFEO, mais aussi dans celles qui sont au service à la fois de l'éducation et du développement économique et social, la renommée de Votre Altesse Royale est universellement établie et désormais saluée par de nombreux prix internationaux prestigieux. Je sais que Votre Altesse Royale cultive aussi, en plus de la poésie, de la musique et de l'écriture, sa passion pour les langues étrangères, dans des registres qui me sont particulièrement chers comme l'allemand et le chinois.

Souhaitant ainsi rendre hommage aux contributions scientifiques de premier plan de Votre Altesse Royale dans le domaine des études orientalistes et archéologiques, j'ai l'honneur, Madame, de vous décerner le diplôme de *Docteur honoris causa* de l'École Française d'Extrême-Orient, qui vous a été attribué par décision unanime du Conseil scientifique, avec avis très favorable du Ministère français des affaires étrangères.

Madame, votre présence à ce titre, aujourd'hui, dans les salons du siège de l'École Française d'Extrême-Orient porte le témoignage d'un siècle d'associations savantes entre la France et la Thaïlande. Anciens et multiples, bien des liens scientifiques et des relations de personnes unissent l'École Française d'Extrême-Orient à la famille royale de Thaïlande. Je forme le vœu que cette cérémonie symbolise non pas seulement la continuité mais le renforcement de ces relations privilégiées.

Discours de Monsieur Pierre PICHARD
Membre de l'École Française d'Extrême-Orient
Lors de la cérémonie de remise du diplôme de Docteur honoris causa
à Son Altesse Royale
la Princesse Maha Chakri Sirindhorn

Le 19 mars 2009

Nous admirons tous Votre Altesse Royale pour les multiples activités que vous parvenez à poursuivre entre vos obligations officielles. Car enfin, on vous découvre pratiquement chaque jour inaugurant une exposition, présidant une conférence, participant à une cérémonie en province ou recevant une délégation étrangère. Que dans les marges d'un calendrier aussi épuisant, vous puissiez trouver le temps d'approfondir vos connaissances dans des langues aussi diverses que le chinois, le sanskrit ou le français, vous tenir au courant des dernières découvertes archéologiques comme des dernières avancées scientifiques et assurer un enseignement universitaire nous semble relever d'un prodige de volonté et d'énergie.

Dès vos premières années d'étudiante à Bangkok, au Département d'Histoire de la Faculté des Lettres de l'université Chulalongkorn, vous avez tenu à diversifier vos champs d'étude, puisque vous avez couronné votre formation par un mastère d'épigraphie orientale à l'université Silpakorn, un mastère de Pali et Sanskrit à Chulalongkorn, pour finalement obtenir un doctorat en sciences de l'éducation. Par la suite, devenue directrice du Département d'histoire de l'Académie royale militaire, dont vous avez contribué à réviser le cursus, vous n'avez cessé de participer à des séminaires et des ateliers pour vous initier aux méthodologies spécifiques qui vous aideront à formuler et à initier des projets de développement rural en Thaïlande, en particulier les techniques de cartographie, d'imagerie satellitaire et de télédétection, et les systèmes d'information géographique. Loin de vous borner à cette approche théorique, vous avez publié des rapports sur les applications de ces techniques pour l'étude de la couverture végétale et le développement de l'agriculture dans les provinces de Lopburi et de Narathivat.

L'action soutenue de Votre Altesse Royale pour l'amélioration de la santé publique et le bien-être de la population thaïe, un souci déjà sensible dans vos poèmes de jeunesse, est maintenant amplifiée par vos fonctions de Vice-Présidente exécutive de la Croix Rouge thaïe et par plusieurs fondations sociales, culturelles et éducatives

que vous présidez, et que souvent vous avez personnellement fondées. La fondation Sirindhorn, par exemple, distribue annuellement plus d'un millier de bourses à des écoliers du nord et du nord-est de la Thaïlande, auxquelles s'ajoutent nombre d'allocations régulières à l'intention des jeunes novices qui étudient dans les monastères bouddhiques de tout le pays. Immédiatement après le tsunami tragique qui a endeuillé les côtes de la mer Andaman le 26 décembre 2004, vous avez en personne mis sur pied plusieurs programmes de secours, dont la construction d'un nouveau village pour les pêcheurs et les familles sinistrées.

A l'image de votre royale famille depuis le roi Chulalongkorn, vous êtes aussi une infatigable voyageuse, toujours prête à saisir l'occasion de découvrir un nouveau pays et sa culture. Alors que pour Votre Altesse Royale, ce pourrait être l'occasion de prendre quelques jours de vacances touristiques, vous multipliez les rencontres et les visites culturelles, et vous en profitez pour prendre des notes détaillées qui vous serviront à composer, dès votre retour en Thaïlande, un livre pour présenter au public thaï le pays que vous venez de visiter. Ce sont près de 50 de ces récits de voyage qui sont à ce jour publiés, où l'essai historique et géographique se tempère d'anecdotes personnelles. Ils rencontrent un vif succès public. Nous sommes flattés de constater que le premier de ces volumes, publié en 1980, ait été consacré à la France. Il a été suivi des nombreux autres, sur la France encore en 1981, 1989 (France et Benelux), 1992 (Espagne et France) et 1996, et sur des pays aussi variés que la Chine, l'Inde, la Russie, la Mongolie, le Japon, Israël, l'Italie, l'Angleterre, l'Allemagne et l'Europe Centrale, les pays scandinaves, les Îles du Pacifique, l'Australie, la Nouvelle Zélande et même l'Antarctique! Qui plus est, la publication de vos visites chez vos voisins de l'Asie du Sud-Est, Cambodge, Birmanie, Laos, Malaisie, a contribué à changer la vision que les Thaïs avaient de ces peuples - car il est bien connu que c'est toujours sur ses proches voisins que l'on cultive les plus tenaces préjugés, surtout s'ils partagent la même langue : témoin ces histoires belges qu'affectionnent les Français, et qui trouvent leur voie en Thaïlande pour être immédiatement transférées... sur les Laos bien entendu.

Je me souviens de la première visite de Votre Altesse Royale sur le chantier de restauration et d'anastylose du temple de Phanom Rung, en 1976, et de votre intérêt passionné pour tous les aspects du travail. Vous avez même effrayé les assistants en escaladant un échafaudage qui n'avait pas été prévu pour accueillir un membre de la famille royale. Dans votre mémoire de fin d'études épigraphiques, vous avez étudié,

traduit, interprété et commenté les dix inscriptions sanskrites et khmères de ce temple, que vous avez par la suite présentées à Londres lors de la dixième conférence de l'Association des archéologues de l'Asie du Sud-Est. Comme vous l'avez plusieurs fois souligné, vous avez été soutenue dans ce travail de longue haleine par les professeurs Claude Jacques et Uraisi Varasarin. Car un autre des talents de Votre Altesse Royale est de savoir travailler en équipe, et de vous entourer des meilleurs spécialistes pour assurer la réussite de vos projets.

Le professeur Claude Jacques se souvient aussi qu'à l'occasion d'un passage à Paris, vous aviez tenu à visiter la librairie Maisonneuve, rue Saint-Sulpice, qui était alors dépositaire des publications de l'EFEO. Dès l'entrée, vous avez photographié tout l'intérieur de la librairie en expliquant à Claude Jacques que votre père vous reprochait de ne pas bien ranger les nombreuses piles de livres qui envahissaient votre chambre. Vous vouliez montrer à Sa Majesté que le désordre de votre chambre était peu de chose à côté de celui d'une librairie scientifique parisienne !

Dans l'un de vos poèmes composés directement en français avant d'être aujourd'hui traduits et publiés en plusieurs langues, vous avez écrit: *La sagesse du cœur naît des conseils du temps*. Une vie aussi active que la vôtre montre à quel point vous avez su tenir compte des conseils du temps, et l'affectueux ferveur que vous témoigne la population thaïe est l'écho émouvant de la sagesse de votre cœur.

C'est un honneur pour notre institution que Votre Altesse Royale ait accepté de recevoir cette distinction, que l'EFEO décerne pour la première fois de son histoire. Et plus personnellement, pour avoir reçu il y a quelques années à Bangkok le titre de *docteur honoris causa* de l'université Silpakorn des mains de Votre Altesse Royale, j'ai été très touché que l'EFEO me donne l'occasion de participer, comme en un miroir, à la cérémonie d'aujourd'hui.

Je prie Votre Altesse Royale de bien vouloir accepter mes très sincères félicitations.

Discours prononcé par
Son Altesse Royale la Princesse Maha Chakri Sirindhorn
lors de la remise du diplôme et des insignes de “Docteur honoris causa”
de l’École Française d’Extrême-Orient
le 19 mars 2009

Je suis très honorée de recevoir ce <<Doctorat honoris causa>> de l’École Française d’Extrême-Orient. Cette distinction, qui est décernée par une Institution aussi prestigieuse, revêt une signification toute particulière, tant pour la France que pour la Thaïlande.

C’est, en effet, le fruit d’une longue coopération scientifique entre nos deux pays depuis plus d’un siècle où l’EFEO a joué un rôle prépondérant. Son action, qui se concentrait dans un premier temps sur l’archéologie, s’étendit par la suite à d’autres disciplines, en particulier l’épigraphie, la philologie, la littérature, l’ethnographie et le bouddhisme.

Aux recherches entreprises sur le terrain, notamment les fouilles archéologiques, l’EFEO a aussi participé à la sauvegarde du patrimoine culturel de la Thaïlande avec la restauration des temples de Phimai, de Phanom Rung et de Phanom Wan.

George Coedès, avec le Prince Damrong Rajanubhab ont lancé le vaste projet d’établir le recueil des inscriptions de Thaïlande dont le premier volume est signé par George Coedès. C’est George Coedès lui-même qui fut le premier conservateur de notre future Bibliothèque Nationale.

Personnellement je suis redevable à l’EFEO de l’envoi régulier de ses publications, qui m’ont permis de me documenter et d’avoir une vision globale des recherches sur l’Asie.

Aussi, quand l'EFEO a manifesté le désir d'ouvrir un centre en Thaïlande, j'ai tout de suite accepté l'installation de ses bureaux au Centre d'Anthropologie Sirindhorn, pour lui permettre de remplir pleinement sa mission.

La coopération entre le Centre de l'EFEO de Bangkok et le Centre d'Anthropologie Sirindhorn s'est renforcée avec la création, en 1998, de la revue <<Aséanie>>, puis avec l'organisation, en 2003, d'une conférence internationale pour célébrer le quatre-vingtième anniversaire de ma tante, Son Altesse Royale la Princesse Galyani Vadhana Krom Luang Naradhiwas Rajanagarindra. Cette conférence avait pour thème <<Les héritages bouddhiques en Asie du Sud-Est>> et j'ai alors eu l'occasion de présenter une communication sur les <<Pâramî>>, ou les perfections au sens bouddhique.

Je termine en remerciant l'EFEO pour l'accueil chaleureux qui m'est réservé à l'occasion de la remise du <<Doctorat honoris causa>>. Je forme aussi le vœu que l'EFEO, par son dynamisme et son rayonnement, continue à faire avancer la recherche scientifique et à œuvrer pour la sauvegarde du patrimoine culturel de la Péninsule indochinoise.

“เมื่ออายุประมาณ ๑๑ ปี ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ไม่อยากเรียนเปียโนซึ่งเรียนมาหลายปีแล้ว ที่จริงเพราะซีเกียจซ้อม และกราบบังคมทูลว่า ตนเองไม่ถนัด อยากทดลองทำอย่างอื่นคือ อยากเรียนภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากมีหนังสือภาษาฝรั่งเศสในตู้หลายเล่ม ถ้าอ่านได้ก็จะดี ข้าพเจ้าได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เลิกเรียนเปียโนได้ แต่ต้องเรียนภาษาละตินก่อนปีหนึ่งแล้วจึงเรียนภาษาฝรั่งเศส ศาสตราจารย์คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร ได้กรุณาสอนพิเศษให้ เรียนประมาณปีเศษก็สามารถเข้าใจภาษาฝรั่งเศสได้ดี ไม่ต้องอาศัยภาษาไทย Madame Annie Babin จากสมาคมฝรั่งเศส (Alliance Française) จึงมาสอน ข้าพเจ้ายังคงเรียนกับคุณหญิงจินตนาอยู่แม้เวลาหยุดเทอมไปอยู่ทั่วทิศท่านยังไปสอน และอาจารย์ท่านอื่น ๆ ช่วยสอนเป็นครั้งคราว นับชั่วโมงเรียนแล้ว ข้าพเจ้าเรียนภาษาฝรั่งเศสมากกว่าวิชาอื่นที่จริงแล้ว ข้าพเจ้าเริ่มคิดว่าภาษาฝรั่งเศสยาก ซีเกียจเรียนแล้ว เตรียมขอพระราชทานเปลี่ยนไปทำอย่างอื่นแต่ไม่กล้า และคิดด้วยว่าการทำอย่างนั้นเป็นลักษณะคนจับจด ชีวิตในอนาคตคงจะไม่ประสบความสำเร็จอะไรเลย จึงเรียนต่อไปและได้ประโยชน์มากมายจากการรู้ภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่ง

ข้อนี้เมื่อคิดอยู่ว่า เด็ก (อาจจะเป็นบางคนอย่างข้าพเจ้า) ฝันอยากจะเป็นโน้มนัสนี้ เช่นอยากเป็นนักดนตรีเอก จิตรกรเอก นักภาษา นักกีฬา ฯลฯ แต่ไม่มีความพากเพียรที่จะศึกษาฝึกซ้อม ก็ไม่มีทางสมหวังได้ เพราะความสามารถมิได้เกิดจากพรสวรรค์ที่เป็นเองเท่านั้น ต้องตั้งใจฝึกปรือไม่มากนักน้อย...”

(จาก “คำนำ” ในความคิดคำนึง พระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศส
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๕)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับภาษาและวรรณคดี ฝรั่งเศส

ทศพนธ์ นรทัศน์¹

บทคัดย่อ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชาสามารถในภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสอย่างลุ่มลึก ทรงสนพระทัยในภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสมาตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ ทรงมีพระราชนิพนธ์ กวีนิพนธ์เป็นภาษาฝรั่งเศส รวมทั้งยังทรงพระวิริยะในการแปลวรรณกรรมของฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งและมีความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชาวไทยและต่างชาติ ทรงใช้ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสในการพัฒนาการศึกษาของราชอาณาจักรไทย รวมทั้งยังทรงใช้ความรู้ด้านภาษาฝรั่งเศสเป็นสื่อในการเจริญสัมพันธไมตรี การสร้างความร่วมมือทางวิชาการ และวัฒนธรรมกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและมวลประเทศสมาชิกขององค์การประชาคมผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสโลก

Résumé

Son Altesse Royale la Princesse Maha Chakri Sirindhorn possède une maîtrise experte de la langue française et une grande connaissance de la littérature française. Son Altesse Royale s'est intéressée à cette discipline depuis son plus jeune âge. Elle a, elle-même, écrit plusieurs livres et poèmes, et traduit de nombreux ouvrages de littérature française en thaï, ce qui est admirable et contribue à une meilleure compréhension entre Thaïlandais et étrangers. Son Altesse Royale utilise la langue française et la littérature comme des outils de promotion du système éducatif national du Royaume de Thaïlande. De plus, elle utilise la langue française comme moyen d'entente, pour la coopération culturelle et académique avec la République française et les pays membres de l'Organisation Internationale de la Francophonie.

บทนำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านอักษรศาสตร์ ทรงเข้าใจภาษาและวรรณคดีทั้งในส่วนของภาษาตะวันออกและตะวันตกได้อย่างลุ่มลึก อาทิ ภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเยอรมัน และภาษาละติน โดยเฉพาะภาษาฝรั่งเศสนั้น เป็นภาษาที่ทรงสนพระทัยมาตั้งแต่เมื่อครั้งทรงพระเยาว์

¹ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอขอบคุณ คุณวิภา สุจินัย-แบร์วาส เจ้าหน้าที่ความร่วมมือด้านภาษาฝรั่งเศส ฝ่ายวัฒนธรรมและความร่วมมือ สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ที่ให้ความอนุเคราะห์แปลบทคัดย่อเป็นภาษาฝรั่งเศส

จากพระปรีชาสามารถด้านภาษาศาสตร์ของพระองค์ดังกล่าว ได้เป็นที่ประจักษ์ต่อประชาชนชาวไทยและประชาคมโลก ทั้งจากการที่พระองค์ทรงเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ ทรงบรรยายทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ทรงศึกษาดูงาน และทรงพบปะสนทนากับปราชญ์ด้านต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ เพื่อทรงนำความรู้และวิทยาการอันทันสมัยมาถ่ายทอดสู่สาธารณชนผ่านทางพระราชนิพนธ์ กวีนิพนธ์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการพัฒนาการศึกษาและสังคมของราชอาณาจักรไทย รวมทั้งการเจริญสัมพันธไมตรีการสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรมกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและมวลประเทศสมาชิกขององค์กรประชาคมผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสโลก (Organisation Internationale de la Francophonie)

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัชสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชสมภพเมื่อวันเสาร์ที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (พระราชอุปัชฌาย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้ถวายพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์” (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๒ ก)

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศกิติสมเด็จเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัชสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี” นับเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรกที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ “สยามบรมราชกุมารี” แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, อ้างแล้ว)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเข้ารับการศึกษาระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนจิตรลดา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๑๕ จากนั้นพระองค์ทรงสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงพระวิริยะอุตสาหะและพระปรีชาสามารถในการศึกษาเล่าเรียน จึงทรงสอบไล่ได้เป็นที่ ๑ ตลอดทุกปีการศึกษา และทรงได้รับรางวัลคะแนนยอดเยี่ยมในวิชาต่าง ๆ อยู่เสมอ อาทิ รางวัลคะแนนยอดเยี่ยมวิชาภาษาฝรั่งเศส และวิชาภาษาไทย เมื่อสำเร็จการศึกษา ก็ทรงได้คะแนนยอดเยี่ยมเป็นที่ ๑ ของคณะอักษรศาสตร์ ทรงได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ ๑ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ ทรงได้รับคะแนนเฉลี่ย ๓.๙๘ จากคะแนนเต็ม ๔ ทั้งทรงได้รับรางวัลเหรียญทอง เรียนเยี่ยมตลอดหลักสูตรด้วย (กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ๒๕๕๒ ก)

ต่อจากนั้น พระองค์ทรงเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ด้านจารึกภาษาตะวันออก (ภาษาสันสกฤตและภาษาเขมร) ณ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร พร้อม ๆ กับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาภาษาบาลีและสันสกฤต จากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ด้านจารึกภาษาตะวันออก จากมหาวิทยาลัยศิลปากร และเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ต่อมาทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ แล้วพระองค์ทรงเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ รุ่นที่ ๔ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทรงสำเร็จการศึกษาในระดับดุขุฎีบัณฑิต เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, อ้างแล้ว)

ด้านภาษาและวรรณคดี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความรู้ทางด้านภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร ทรงสามารถรับสั่งภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาจีน รวมทั้งทรงศึกษาภาษาเยอรมันและภาษาละตินอีกด้วย เมื่อทรงเข้าศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดา ทรงได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส เมื่อทรงเข้าศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเลือกเรียนสาขาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอก และวิชาภาษาไทย ภาษาบาลี

และภาษาสันสกฤตเป็นวิชาโท ทำให้ทรงศึกษาวิชาภาษาไทยในระดับชั้นสูงและละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งด้านภาษาและวรรณคดี ส่วนภาษาบาลีและสันสกฤตนั้น ทรงศึกษาทั้งวิธีการแบบดั้งเดิมของไทย คือ แบบที่เรียนกันในพระอารามต่าง ๆ และแบบภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการตะวันตก ตั้งแต่ไวยากรณ์ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง และเรียนตามวิธีการอินเดียโบราณเป็นพิเศษในระดับปริญญาโท (กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ๒๕๕๒ ข)

ด้วยพระปรีชาสามารถทางด้านภาษาและวรรณคดีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นที่ประจักษ์ชัดดังกล่าว พระองค์ท่านจึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญา ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางด้านภาษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ อาทิ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมาลายา ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยบักกิงแฮม สหราชอาณาจักร สถาบันแห่งชาติทางภาษาและอารยธรรมตะวันออก สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นต้น (กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ๒๕๕๒ ค)

พระปรีชาสามารถทางภาษา

และวรรณคดีพระรับสั่ง

เว็บไซต์ กองงานในพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (๒๕๕๒ ง) ได้กล่าวถึงพระปรีชาสามารถทางด้านภาษาฝรั่งเศสไว้ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราช

สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล่าพระราชทาน ถึงความสนพระทัยภาษาฝรั่งเศสไว้ในคำนำ หนังสือ ความคิดคำนึง (Réflexions) ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ ๗ ความว่า

“...เมื่ออายุประมาณ ๑๑ ปี ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าไม่ อยากเรียนเปียโน ซึ่งเรียนมาหลายปีแล้ว ที่จริง เพราะขี้เกียจซ้อม และกราบบังคมทูลว่า ตนเอง ไม่ถนัด อยากทดลองทำอย่างอื่น คือ อยากเรียน ภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากมีหนังสือภาษาฝรั่งเศส ในตู้หลายเล่ม ถ้าอ่านได้ก็จะดี ข้าพเจ้าได้รับ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เลิกเรียน เปียโนได้ แต่ต้องเรียนภาษาละตินก่อนปีหนึ่ง แล้วจึงเรียนภาษาฝรั่งเศส...”

ศาสตราจารย์คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร เป็นพระอาจารย์พิเศษ ถวายพระอักษรภาษา ฝรั่งเศส ประมาณปีเศษจนเข้าพระทัยดี จึงทรง ศึกษาภาษาฝรั่งเศสทั้งภาษา วรรณคดี และ ประวัติศาสตร์กับ Madame Annie BABIN จากสมาคมฝรั่งเศส มาตามบาแวงให้ทรง พระราชนิพนธ์ความเรียง และกวีนิพนธ์แบบ ต่าง ๆ ตามแบบแผนการประพันธ์ของกวีและ นักประพันธ์ฝรั่งเศส แต่เนื้อหาจะเป็นเรื่องใด ก็ได้ตามพระทัย

พ.ศ. ๒๕๑๔ ขณะที่ทรงศึกษาอยู่ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนจิตรลดา ทรงพระราช นิพนธ์บทกวีฝรั่งเศสบทแรกเรื่อง L'araignée (แมงมุม) หลังจากนั้นทรงพระราชนิพนธ์บทกวี ฝรั่งเศสเรื่องอื่น ๆ อาทิ L'aube (รุ่งอรุณ) Les champs de riz (นาข้าว) En attendant une visite (ยามรอคอยผู้มาเยือน) Les fleurs de la terre (ดอกไม้ดิน) Ombre mystérieuse (เงาลึกลับ) เป็นต้น

ใน พ.ศ. ๒๕๑๖ ทรงเข้าศึกษาต่อที่คณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังทรง เรียนการแต่งบทกวีภาษาฝรั่งเศสกับมาตาม บาแวง จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๙ ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๙ ทรงพระราชนิพนธ์บทกวี ฝรั่งเศสไว้อีกหลายบท อาทิ Hibou (นกฮูก) Ignorance (ความไม่รู้) Lune (พระจันทร์) Retour (การกลับมา) Le temps qui passe (กาลเวลาที่ผ่านไป) เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับพระอาจารย์ขณะที่ทรงศึกษาที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิลาศ มณีวัต กล่าววาระหว่างทรงศึกษา ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงโปรดวิชาภาษาฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่ง ในการ สอบก็ทรงสอบได้รับรางวัลคะแนนเยี่ยมภาษา ฝรั่งเศส และทรงเขียนภาพประกอบด้วย

นอกจากนั้นได้ทรงอ่านวรรณคดีฝรั่งเศสด้วยความสนพระทัยอย่างยิ่ง วรรณคดีฝรั่งเศสรู้สึกว่าจะมีอิทธิพลต่อความเติบโตทางวรรณกรรมและความคิดของตุลกระหม่อมมากกว่าวรรณคดีภาษาอังกฤษ (๒๕๔๘ : ๘๔)

นักเขียนฝรั่งเศสคนโปรด ได้แก่ ราเบอแลสส์ (François Rabelais) นักเขียนในยุคที่ตรงกับสมัยศรีปราชญ์ของไทย (ค.ศ. ๑๔๙๔-๑๕ เมษายน ค.ศ. ๑๕๕๓) นักเขียนในยุคเรเนซองส์ (Renaissance) นอกจากนี้ยังเป็นแพทย์ นักคิด นักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ (humaniste) งานเขียนของเขาจะเป็นแนวจินตนาการ เสียดสี พิลึกเกินจริง (Wikipédia, L'encyclopédie libre, ๒๐๐๙)

วิลาศ มณีวัต กล่าวว่า ราเบอแลสส์ผู้นี้มีอารมณ์ขันอย่างประหลาด แหยมคมชนิดอ่านแล้ววางไม่ลงทีเดียว เขาเป็นคนกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์โจมตีสิ่งที่ไม่ถูกต้องทั้งในศาสนาและสังคม ที่โดนเขาล้อเอาแรง ๆ ก็เห็นจะเป็นศาสนา ซึ่งคนสมัยนั้นส่วนใหญ่ไม่กล้าแตะต้อง แต่ราเบอแลสส์เล่นงานศาสนาในจุดที่เขาเห็นว่าไม่ถูกต้องอย่างรุนแรง เพราะเขาเคย “อยู่วัด” มาก่อน เขียนหนังสือมีชื่อเสียงจนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส แต่เขาเป็นพระปากเสีย วิจารณ์และเสียดสีศาสนาจนในที่สุดถูกขับพาศนียกรรมเลยต้องกระเด็นออกมาอยู่นอกวัด

งานยอดเยี่ยมของราเบอแลสส์ คือ “การ์กอนตูอา” (Gargantua) เป็นนิทานอ่านสนุก แสบ ๆ คับ ๆ ตัวเอก คือ “การ์กอนตูอา” นั้นเป็นลูกยักษ์ ตัวยักษ์ผู้พ่อนั้นเป็นยักษ์ใหญ่

ผู้กินจุ (ชื่อกรังกูสิเยร์ - Grandgousier) ได้แต่งงานกับนางยักษ์ (ชื่อการ์กาแมล - Gargamelle) ริดากษัตริย์แห่งปาร์ปายง (Papillons) มีลูกด้วยกันคนหนึ่งคือเจ้าหนูการ์กอนตูอาที่ทะเลาะซึ่งกันที่ที่ลืมหูลืมตาขึ้นมองโลก ก็ส่งเสียงร้องจ๊าวว่า “ขอดีมีหน่อย...ขอดีมีหน่อย” ยักษ์ผู้พ่อนั้นชมนกับคอคอยอันหม่มาของพ่อลูกชายเป็นอย่างดี พ่อจึงร้องขึ้นว่า “มตีมาอะไรอย่างนี้...มตีมาอะไรอย่างนี้” (ซึ่งภาษาฝรั่งเศสออกเสียงว่า “เกอะกร็องตูอา”) ก็เลยตั้งชื่อลูกคนนั้นว่า “การ์กอนตูอา” เด็กคนนั้นเมื่อเติบโตขึ้นแล้ว ได้ออกไปผจญภัยสนุก ๆ มากมาย วรรณคดีเรื่องนี้เป็นหนังสืออ่านบังคับของนักเรียนอักษรศาสตร์ เพราะนอกจากจะแสดงอารมณ์ขันแบบโบราณของฝรั่งเศสแล้ว ยังเป็นแบบฉบับในการใช้ภาษาที่มีภาพพจน์ แหยมคม และแฝงอารมณ์ขันอยู่เสมอ เพื่อเสียดสีวัดและพระในสมัยนั้น ราเบอแลสส์เล่าเป็นนิทานว่า การ์กอนตูอาได้สร้างวัดให้แก่หลวงพี่รูปหนึ่งเป็นรางวัลที่หลวงพี่ได้มาช่วยเขาทำสงคราม วัดθεแลม มีกฎของวัดเพียงประการเดียวคือ “สุดแต่เอาตมา” ในต้นฉบับเรียกกฎข้อนี้ว่า “ทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ”

งานประพันธ์ชุดนี้มีด้วยกันทั้งหมดห้าเล่ม สมุดไทย เล่มสามดูจะสนุกเป็นพิเศษ ตัวพระเอกได้ไปเที่ยวถามและปรึกษาคนนานาชนิด เช่น ไทร กวี แพทย์ ปรัชญาเมธี ฯลฯ ว่าเขาควรจะทำอะไรหรือไม่ ลงท้ายมีคนบ้าแฉะให้ไปหาคนทรงของเจ้าพ่อ...

นามกรว่า “เจ้าพ่อขวดเหล้าทิพย์”

ไม่ต้องสงสัยเลย บทประพันธ์ของราเบอะแลส์ มีอิทธิพลทำให้ ทูลกระหม่อมทรงใช้ความคิดอย่างมีอิสระ แต่ด้วยความเป็นไทยในสายเลือด จึงยังคงให้ความเคารพแก่พระภิกษุและครูบาอาจารย์ โดยเฉพาะครูทางดนตรีทรงให้ความเคารพเป็นพิเศษ เพราะครูทางดนตรีชีวิตจริงมักอากัปกฏ สักขัตตธรรมไม่มีใครจะเหลียวแล (อ้างแล้ว : ๘๕-๘๖)

หลังจากทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ มิได้ทรงศึกษาภาษาฝรั่งเศส และมิได้ทรงพระราชนิพนธ์บทกวีฝรั่งเศส จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงทรงพระราชนิพนธ์บทกวีฝรั่งเศส เรื่อง Châteaux de sable (ปราสาททราย)

จากพระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศส ทั้ง ๒๑ บทนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแปลด้วยพระองค์เอง ๑๔ บท ได้แก่ แมงมุม รุ่งอรุณ ดอกไม้ดิน เกลือกกลับ ลำนำหญ้า นกฮูก ความไม่รู้ พระจันทร์ การกลับมา กาลเวลาที่ผ่านไป เพลงจากใจ เพื่อผู้อ่าน ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เดินตามรอยเท้าพ่อ และแสงอาทิตย์อันแจ่มใส

นอกจากนั้นยังทรงพระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศสอีก ๒ เรื่อง ในหนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ฉบับวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ คือ Le Palais Chitralada และ Les rizières au crépuscule นอกจากนี้ยังทรงแปลบทความทางวิชาการเรื่อง “จารึกปราสาทหินพนมวัน” เป็นภาษาฝรั่งเศสชื่อ “Une nouvelle inscription de Prāsād Bnam Vān” และทรงแปลวรรณกรรมฝรั่งเศส เรื่อง “Rossignols en Cage” ของ Madeleine TREHERNE

เป็นภาษาไทยโดยใช้ชื่อเรื่อง ขบวนการนกกางเขน

เมื่อทรงศึกษาภาษาจีนและบทกวีจีน พระอาจารย์ภาษาจีนให้ทรงทำการบ้าน แปลบทกวีจีนเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาฝรั่งเศส แล้วแต่พื้นความรู้ภาษาต่างประเทศของพระอาจารย์ ในการแปลบทกวีจีน ทรงแปลเป็นภาษาไทย แล้วลอกใส่ไว้ในสมุดจดการเรียนด้วย (กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, อ้างแล้ว)

เรื่องเล่าส่วนพระองค์เกี่ยวกับ ภาษาฝรั่งเศส

ศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุชาดา กิระนันทน์ ประธานคณะดำเนินงานร้านกาแฟและอดีตอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า ในสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น ทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องภาษาต่าง ๆ มากมาย และทรงพระปรีชาสามารถอย่างมาก แม้กระทั่งทุกวันนี้ ก็ยังทรงจัดสรรเวลามาทรงเรียนเพิ่มเติมในภาษาต่าง ๆ โดยเฉพาะภาษาจีน ภาษาเยอรมัน และภาษาฝรั่งเศส

“... ทรงเรียนภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมันอยู่ทุกสัปดาห์ด้วย ... และเมื่อปีที่แล้ว (๒๕๕๐) ก็เสด็จฯ ไปประเทศฝรั่งเศสเพื่อทรงศึกษาภาษาฝรั่งเศสเป็นเวลา ๑ เดือนเต็มเช่นกัน และยังมีพระราชดำรัสว่านอกจากจะได้ภาษาฝรั่งเศสมาแล้ว ยังทรงได้เมนูอาหารฝรั่งเศสมาด้วย อย่างที่ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือไทยทำ ไทยกินกับชาวฝรั่งเศส ที่วางจำหน่ายในวันที่ ๒ เมษายนนี้ (๒๕๕๑) และในหนังสือเล่มดังกล่าว

ก็ทรงเขียนไว้ด้วยว่าพระองค์ท่านทรงฟังและพูดภาษาฝรั่งเศสได้ดีกว่าภาษาจีนและภาษาเยอรมัน”

ศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุชาติาภิระนันท์ ยังกล่าวด้วยว่า “ปกติคนที่มีความรู้ด้านภาษาจะมีความรู้ที่สามารถพูด อ่าน และเขียนได้ไม่ก็ภาษาเท่านั้น ซึ่งถือเป็นความสามารถพิเศษแล้ว แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชาสามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาต่างประเทศได้มากมาย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงเป็นแบบอย่างในด้านพระวิริยอุตสาหะที่แม้จะมีพระราชกรณียกิจทุกวัน แต่ก็ทรงให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้ง ๆ ที่ทรงพระปรีชาสามารถด้านภาษาอยู่แล้ว ก็ยังทรงศึกษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา และพระปรีชาสามารถทางด้านภาษาของพระองค์นั้นเป็นที่ประจักษ์ จึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางด้านภาษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศมากมาย” (คมชัดลึก, ๒๕๕๑)

เมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น. ของวันเสาร์ที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ สถานีโทรทัศน์ภาษาฝรั่งเศส TV5 (ยูบีซี 60) ได้ออกอากาศรายการพิเศษ “กรุงเทพฯ ๒๔ ชั่วโมง” ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานสัมภาษณ์เป็นภาษาฝรั่งเศส ความยาว ๓๐ นาที ในเรื่องเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ดำเนินการสัมภาษณ์โดย เฟรเดริก มิตเตอร์องด์ นักข่าวชื่อดังชาวฝรั่งเศส หลานชายของอดีตประธานาธิบดีฟรังซัวส์ มิตเตอร์องด์ รายการดังกล่าวได้ปรากฏสู่สายตาผู้ชมหลายล้านคน

เนื่องจาก TV5 เป็นสถานีโทรทัศน์ภาษาฝรั่งเศสที่ใหญ่ที่สุดในโลก เกิดจากการร่วมทุนกันระหว่างสถานีโทรทัศน์หลายแห่งในฝรั่งเศส เบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์ และคิวเบก มีผู้ชมจำนวนหลายล้านคนใน ๒๐๐ ประเทศทั่วโลก (มาเดอลีน, ๒๕๕๗)

วิลาศ มณีวัต กล่าวไว้ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงโปรดภาษาฝรั่งเศสมากเป็นพิเศษ (อ้างแล้ว : ๑๕๐-๑๕๑) ระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่ที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระอาจารย์ที่ทรงใกล้ชิดมากอีกท่านหนึ่งคือ ศาสตราจารย์ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ซึ่งได้ประทานสัมภาษณ์แก่คณะกรรมการสมามานิสิตเก้ออักษรศาสตร์ จุฬาฯ ตอนหนึ่งว่า

“...ผมเป็นชั้นเดียวกับปู่ท่าน คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ หรือทูลกระหม่อมแดง ซึ่งเป็นพระราชโอรสรัชกาลที่ ๕ พ่อผมเป็นน้องต่างมารดากับรัชกาลที่ ๕ ผมก็ต้องเป็นปู่ แต่ไม่มีใครเขานับญาติกับเจ้านายชั้นสูงหรอก สมเด็จพระเทพฯ ทรงเรียกผมว่า ‘ท่านอาจารย์’ ทุกคำ ในรายยาวที่ผมแต่ง (เพื่อถวายพระพร) ผมเขียนเป็นรายไปเลยว่า ไม่ถือพระองค์เวลาทรงพระดำเนินผ่านอาจารย์ในมหาวิทยาลัย จะสอนหรือไม่สอนก็ตาม พอแนะนำว่าเป็นอาจารย์ก็ทรงยกพระหัตถ์ถ่ม (ไหว้) ทุกคน... ภาษาอังกฤษท่านไม่ค่อยดี เพราะเหตุว่าไม่โปรดอาจารย์ที่สอนภาษาอังกฤษมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เมื่อเสด็จไปทรงเรียนที่จุฬาฯ จะทรงฟังภาษาอังกฤษ แต่ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงนพคุณ (ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงนพคุณ ทองใหญ่ ณ อยุธยา หัวหน้าภาควิชาภาษาอังกฤษ ในขณะนั้น) ไม่ยอม ทูลว่า “ไม่ได้ เพราะจะต้อง

ทรงใช้ภาษาอังกฤษ เป็นเจ้าฟ้าต้องทรงเรียน
ภาษาอังกฤษ เพราะจำเป็น”

ผู้ฟังทูลถาม: “แล้วทำไมจึงได้เกียรติยศ
อันดับหนึ่ง?”

ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล: “ท่านพยายาม
มากเมื่อเป็นภาษาอังกฤษ แต่ถึงอย่างนั้น ก็ยัง
ไม่ค่อยดี แต่ภาษาฝรั่งเศสโปรดมาก ขนาด
ยังไม่ได้เสด็จไปเมืองนอก รับสั่งคุยภาษาฝรั่งเศส
ปร้อเลย ทรงได้รับรางวัลภาษาฝรั่งเศส เวลาท่าน
รับสั่งคุยกับทูตฝรั่งเศส รับสั่งได้ดีมาก ท่านโปรด
ภาษาฝรั่งเศสเป็นพิเศษในด้านภาษาต่างประเทศ
แม้ว่าเมื่อยังไม่เคยเสด็จไปฝรั่งเศส ก็รับสั่ง
ภาษาฝรั่งเศสได้ดีแล้ว”

แถมสิน รัตนพันธุ์ กล่าวว่า “ม.ล.จิรายุ
นพวงศ์ เคยเล่าให้ฟังว่า ภาษาฝรั่งเศสนั้น
พระองค์ท่านทรงสนทนาคู่มาแต่ครั้งยังไม่เคยเสด็จ
ต่างประเทศเลย พระองค์ท่านมีรับสั่งกับผม
(ม.ล.จิรายุ นพวงศ์) ว่า สมัยก่อนต้องขึ้นไป
ภูพิงค์ราชนิเวศน์ เพื่อช่วยต้อนรับพระราช-
อาคันตุกะและแขกเมืองฝรั่งเศสหลายคนหลาย
คณะ ทุกครั้งต้องรับรองแขก ต้องพูดกับเขา
ด้วยภาษาฝรั่งเศส บ่อยครั้งเข้าเรา (สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี)
ก็พูดได้ไปเอง” (๒๕๔๙ : ๗๔)

วิลาศ มณีวัต กล่าวว่า ในคราวที่สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรง
ศึกษาอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ซึ่งขณะมีการทำหนังสือเล่นกัน
ในห้องเรียน มีงานให้ทรงช่วยหลายอย่าง...รับสั่ง
ว่า “ที่ร้ายแรงที่สุดคือ มีบทความเกี่ยวกับ
ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งพิมพ์โดยไม่มีเครื่องหมาย
accent เลย ต้องมานั่งเติมเองทั้งหมดสองพัน
เล่ม” สองพันเล่ม! นี่แหละชีวิต “อันน่าเบื่อ

แต่ก็สนุก” ของนักทำหนังสือสมัครเล่น... (อ้าง
แล้ว : ๕๓)

นอกจากนี้แล้วยังเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ
อีกมาก รับสั่งเล่าด้วยพระอารมณ์สนุกถึง
ความหลังของชีวิตช่วงนั้นว่า “ข้าพเจ้าชอบไป
ลองทำโน่นทำนี่ ช่วยเขาไปเรื่อย ๆ จนมีคนถาม
ว่าเรียนวิชาเอกวิชาโทอะไรกันแน่ เห็นเดินไปทั่ว
คณะ...แบบผู้กว้างขวาง...ช่วยจัดนิทรรศการ
ต่าง ๆ เขียนโปสเตอร์ จัดดนตรี ร้องเพลงลูกทุ่ง
(เงินล้าน) จนแม้แต่ร้องเพลงฝรั่งเศสของชมรม
ภาษาฝรั่งเศส หรือจัดทัวร์...เป็นคนจัดเอง
แต่ตัวเองไม่ได้ไป”

พระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับ ภาษาฝรั่งเศส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี โปรดการอ่านหนังสือและการเขียน
มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ กอปรกับพระปรีชา
สามารถทางด้านภาษาทั้งภาษาไทยและภาษา
ต่างประเทศ ร้อยแก้วและร้อยกรอง ดังนั้น
จึงทรงพระราชนิพนธ์หนังสือประเภทต่าง ๆ
ออกมามากกว่า ๑๐๐ เล่ม ซึ่งมีหลายหลาก
ประเภททั้งสารคดีท่องเที่ยว เมื่อเสด็จพระราช-
ดำเนินเยือนต่างประเทศ ประเภทวิชาการและ
ประวัติศาสตร์ หนังสือสำหรับเยาวชน หนังสือ
ที่เกี่ยวข้องกับพระบรมวงศานุวงศ์ไทย พระราช-
นิพนธ์แปล และหนังสือทั่วไป โดยพระองค์
ทรงใช้นามปากกาในการพระราชนิพนธ์หนังสือ
ได้แก่ สิรินคร แวนแก้ว ก้อนหินก้อนกรวด
หนูน้อย และบันดล โดยมีลักษณะการเขียน
ที่คล้ายคลึงกับพระราชนิพนธ์ในพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ใน

พระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ นอกจากจะแสดงพระอารมณ์ขันแล้ว ยังทรงแสดงการวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ต่าง ๆ เป็นการแสดงพระมติส่วนพระองค์ (ศักดิ์ศรี แย้มนัตดา, ม.ป.ป.)

สำหรับพระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี ภาษาฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฝรั่งเศส (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๒ ข) ได้แก่

๑. หนังสือพระราชนิพนธ์ชุดเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ (สาธารณรัฐฝรั่งเศส)

(๑) การเสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๒๓) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส

(๒) เล่าเรื่องเมืองฝรั่ง (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๒๔) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส

(๓) ปริศนาดวงดาว (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๓๒) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส และราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์

(๔) ลัดฟ้าล่ำววิชาหาอาจารย์ (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๓๔) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เบลเยียม และสวิตเซอร์แลนด์

(๕) ยามลมหนาว (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๓๙) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนโปแลนด์ เช็ก อิตาลี สโลวัก และฝรั่งเศส

(๖) สวนสมุท (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๓๙) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส

๒. หนังสือพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย หรือที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาฝรั่งเศส

(๑) ขบวนการนกนางเขน ทรงแปลจากวรรณกรรมภาษาฝรั่งเศสเรื่อง *Rossignols en Cage* ของ Madeleine TREHERNE เนื้อหาของเรื่องเป็นเหตุการณ์ผจญภัยของเด็ก ๆ ชาวฝรั่งเศสกับเพื่อนต่างชาติ แต่ละคนมาจากครอบครัวที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงแต่มีความรักความผูกพัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนครอบครัวของทุกคนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีมิตรภาพที่ดีต่อกันในที่สุด (ส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน, ๒๕๕๑) ทรงแปลลงตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในสตรีสารภาคพิเศษ ทรงใช้พระนามแฝงว่า “แฉ่วนแก้ว” ต่อมาสำนักพิมพ์ขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดพิมพ์รวมเล่ม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ และได้รับการตีพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง (ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, ๒๕๕๑ : ๓๕)

(๒) *Réflexions* (ความคิดคำนึง) พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๒๒ รวมบทกวีนิพนธ์ภาษาฝรั่งเศสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมเกร็ดประวัติเกี่ยวกับบทกวีที่ทรงแต่งและโปรดเรียบเรียงไว้ทำยบทกวีแต่ละบท เช่น *L'araignée* (แมงมุม) *L'aube* (รุ่งอรุณ) *Les champs de riz* (นาข้าว) *En attendant une visite* (ยามรอคอยผู้มาเยือน) *Les fleurs de la terre* (ดอกไม้ดิน) *Ombre mystérieuse* (เงาลึกลับ) *Rondeau de l'herbe* (ล่านาหญ้า) *Matin d'hiver sur la montagne* (รุ่งอรุณเดือนหนาวบนยอดดอย) *Rêve* (ฝัน) *Le navire* (เรือ) ฯลฯ (Se-ed.com, ๒๕๕๒)

(๓) กาลเวลาที่ผ่านไป พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๑ ชื่อหนังสือมาจากบทแปลภาษาไทยของพระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศส “*Le temps qui passe*” (ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล,

อ้างแล้ว : ๖๕) เป็นหนังสือรวมบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรองที่เคยตีพิมพ์มาแล้วในสมุดบันทึกวรรณวาร สมุดโทรศัพท์ สารไมตรี และรวมพระราชนิพนธ์ มณีเปลอยร้อยแสง โดยคัดมาเฉพาะแก่นที่มีเรื่องหลากหลาย บทอวยพร วันวิสาขบูชา วันปีใหม่ บทเพลง รวมทั้งบทร้อยกรองที่ทรงได้แนวคิดจากเพลงอังกฤษและฝรั่งเศส และบทร้อยกรองภาษาฝรั่งเศส รวมทั้งสิ้น ๖๐ บท พร้อมมีเกร็ดประวัติของแต่ละบทประกอบด้วย (H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn Foundation, ๒๕๕๒) และได้ลงพิมพ์บทความไทยของอาจารย์วาทินพนมยงค์ สายประดิษฐ์ ไว้ด้วย ได้แก่ “Les champs de riz” (นาข้าว) “En attendant une visite” (ยามรอคอยผู้มาเยือน) “Matin d’hiver sur la montagne” (รุ่งอรุณเดือนหนาวบนยอดดอย) “Rêve” (ฝัน) “Le navire” (เรือ) และ “Quand Nit était un p’ tit enfant” (เมื่อ “นิด” ยังเยาว์วัย) (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, อ้างแล้ว : ๖๕)

(๔) บทความทางวิชาการเรื่อง “จารึกปราสาทหินพนมวัน” ทรงแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสชื่อ “Une nouvelle inscription de Prāsād Bnam Vān”

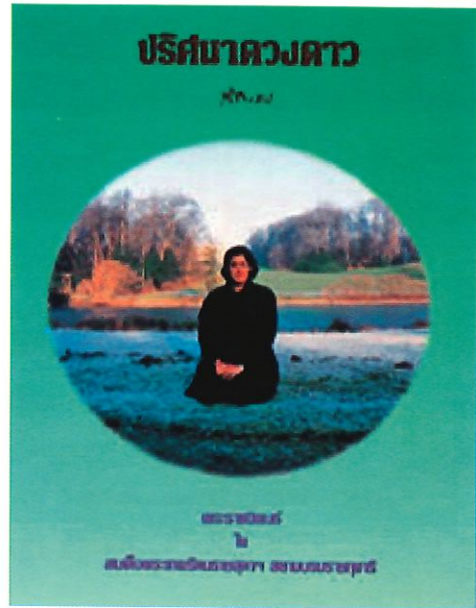
(๕) บทพระราชนิพนธ์แปล “เดินตามรอยเท้าพ่อ” ทรงแปลไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙

ตัวอย่างหนังสือพระราชนิพนธ์

๑. ปริศนาดวงดาว

หนังสือพระราชนิพนธ์ “ปริศนาดวงดาว” พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๓๒ (ค.ศ. ๑๙๘๙) เป็นพระราชนิพนธ์ลำดับที่ ๘ บันทึกประสบการณ์การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส และราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์

แลนด์ ระหว่างวันที่ ๑๐-๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ (เทพรัตนาราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, ๒๕๓๒)

พระราชนิพนธ์ปริศนาดวงดาว

ความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ ได้บอกเล่าถึงที่มาของชื่อหนังสือพระราชนิพนธ์ โดยทรงเล่าไว้ในบทกล่าวนำ ความตอนหนึ่งว่า “กล่าวนำเมื่อเขียนจบ...ก่อนจะพิมพ์หนังสือเล่มนี้ออกสู่สายตาของท่านผู้อ่าน ปัญหาสุดท้ายที่เกิดขึ้นคือ จะเรียกหนังสือเล่มนี้ว่าอย่างไรดี ข้าพเจ้าได้ยินแต่ข้อวิจารณ์ของผู้พิมพ์ดีด ผู้อ่าน ต้นฉบับ และผู้ตรวจปฏิรูปว่า ออกจะหนักไปด้านดาวเทียม จนกระทั่งหลายตอนไม่อยู่ในความสนใจของผู้ที่ไม่มีความจำเป็นจะเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ จริง ๆ แล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าได้เขียนถึงสิ่งที่ประสบพบเห็นในการเดินทางหลายแห่งหลายมุม ดาวเทียมในที่นี้เป็นดาวเทียมที่ใช้ในการสำรวจทรัพยากร เราจะไม่พูดถึงการสร้างดาวเทียมหรือการส่งดาวเทียมสู่อวกาศ จะกล่าวถึงแต่ภาพที่ได้จากดาวเทียม วิธีการในการศึกษาหาข้อมูลจากภาพนั้น นำมาเป็นเครื่องมือ

ประกอบกับเครื่องมืออื่น ๆ เช่น ตัวเลขที่ได้จากการสำรวจภาคพื้นดิน แผนที่ที่มีอยู่แล้ว ภาพถ่ายทางอากาศ เป็นต้น ช่วยให้เรารู้จักโลกพร้อมที่จะอยู่ได้โดยมีความเข้าใจยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าต้องยอมรับว่าไม่สามารถอธิบายเรื่องดาวเทียมได้กระจ่าง มีอยู่หลายตอนที่ไม่ชัดเจน อ่านแล้วอาจงงได้ (ผู้เขียนอ่านซ้ำยังงง) จึงขอตั้งชื่อหนังสือว่า "ปริศนาดวงดาว" ดาวมักจะทำให้คนเราเกิดความงงกันได้เสมอ แม้ว่าดาวในเรื่องของข้าพเจ้า จะเป็นดาวปลอมก็ตาม..."

"ภาค ๑ ฝรั่งเศส"

เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินพระที่นั่งจากกรุงเทพฯ ไปยังกรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส เสด็จฯ ไปทอดพระเนตร "ปองเตอง" (Panthéon) เป็นศาสนสถานสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕ เพื่อเป็นวิหารอุทิศแด่นักบุญเจเนเวียฟ มีภาพเขียนทางศาสนาจำนวนมาก มีห้องใต้ดิน (Crypte) เป็นที่เก็บศพและสิ่งอันเป็นที่ระลึกถึงบุคคลสำคัญในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส แล้วเสด็จฯ ไปทอดพระเนตร "พิพิธภัณฑ์ออร์เซย์" (Musée d'Orsay) เดิมเป็นสถานีรถไฟ ต่อมาจึงทำเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะศิลปะฝรั่งเศสสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และ ๒๐ จัดแสดงภาพเขียนยุคอิมเพรสชันนิสต์ จากนั้นเสด็จฯ ไปทอดพระเนตร "วิหารนอตเตรอดาม" (Notre Dame) ซึ่งบริเวณลานหน้าวิหาร มีการขุดค้นพบร่องรอยการก่อสร้างเก่าตั้งแต่สมัยโรมันและสมัยยุคกลาง จึงจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ใต้ดินซึ่งต้องใช้เทคนิคทางวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมให้สามารถรับน้ำหนักถนนได้

วันต่อมา เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมสำนักงานเพื่อการพัฒนาการผลิตทางการเกษตร (Bureau

pour le Développement de la production agricole) เป็นหน่วยงานที่เชี่ยวชาญด้านงานวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการทำแผนที่ ศึกษาสิ่งแวดล้อม การใช้ภาพถ่ายทางอากาศ การทำระบบฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ มีโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร การใช้รีโมทเซนซิงในที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ตอนล่าง เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมหน่วยผังเมืองกระทรวงสาธารณสุขและการเคหะ (Service Technique de l'Urbanisme, Ministère de l'Équipement et du Logement) ดำเนินงานพัฒนาความรู้ด้านเทคนิคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเมือง มีโครงการต่าง ๆ ที่ใช้เทคนิคการสำรวจด้วยภาพถ่ายและการแปลภาพถ่าย เทคนิคการทำแผนที่ การศึกษาการขยายตัวของเมือง เป็นต้น

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังทำเนียบประธานาธิบดี (Palais de l'Élysée) ทรงพบมาดาม มิตเตอรองด์ (Madame Danielle MITTERRAND) ภริยาประธานาธิบดีแห่งฝรั่งเศส และเสวยพระสุธารส ซึ่งมาดามมิตเตอรองด์จัดถวาย จากนั้นประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จฯ ไปยังเมืองตูลุส (Toulouse) ทรงเยี่ยมศูนย์การศึกษาอวกาศแห่งชาติ (Centre National d'Études Spatiales) ทอดพระเนตรงานด้านภาพถ่ายจากดาวเทียมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ ภาพโปสเตอร์ภาพถ่ายดาวเทียม SPOT บริเวณต่าง ๆ เสด็จฯ ไปยังเมืองแซงลารี ซูลัง (Saint Lary Soulan) อยู่ในเทือกเขาไพเรเนส์ (Pyénées) ชายแดนสเปน เขตไพเรเนส์ เป็นเขตเศรษฐกิจและมีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว มีลำน้ำสำคัญชื่อ ลา เนสท์ ไทลมา

จากภูเขา สามารถกันน้ำลงไปเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมได้หลายอำเภอ มีสถานีการเล่นสกี การส่งเสริมเอกลักษณ์ต่าง ๆ ของเขตปิเรนเน่ส์ เช่น ผ้าขนสัตว์ของปิเรนเน่ส์ จากนั้นเสด็จฯ ไปทรงสกี ณ สถานีสกีบนภูเขา

วันต่อมาเสด็จฯ กลับเมืองตุลูลุส ทอดพระเนตรการแสดงบัลเลต์ เรื่อง Don Quichotte ณ โรงละครบัลเลต์ แล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรโบสถ์จาโคแบงส์ สร้างขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ ในนิกายโดมินิกัน (l'Ordre des Dominicains) เสด็จฯ ไปยังสถานีรับสัญญาณดาวเทียม ไอสซาเกล (Aussaquel) ซึ่งมีกิจการและบทบาทในโครงการดาวเทียม ทั้งดาวเทียมประเภทสำรวจทรัพยากร และดาวเทียมประเภทสื่อสาร ทอดพระเนตรการรับภาพจากดาวเทียมในจอคอมพิวเตอร์และจากเรดาร์ รับสัญญาณที่หมุนตามดาวเทียม จากนั้นเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษาที่เมืองรามองวิลล์ แซงต์ อาน (Ramonville St. Agne) ทอดพระเนตรการเรียนการสอนในชั้นเรียน ห้องสมุด และนิทรรศการการแต่งนิทานจากจินตนาการของเด็ก

เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมมหาวิทยาลัยปอล ซาบาตีเยอร์ (Paul SABATIER) เป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ตั้งชื่อตามนักวิทยาศาสตร์ชาวตุลูลุสผู้ได้รับรางวัลโนเบลในทางอินทรีย์เคมี ต่อมาเสด็จฯ ไปยังอาคารโซดิแอค (Zodiac) ทรงฟังการบรรยายเกี่ยวกับสถาบัน Institut de la Carte Internationale de Tapis Végétal ซึ่งดำเนินงานด้านการศึกษาปัญหาพิเศษร่วมกับหน่วยงานและประเทศต่าง ๆ เช่น การศึกษาพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศต่าง ๆ

การใช้ภาพดาวเทียมจำแนกสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ จำแนกออกมาเป็นแผนที่ การใช้รีโมทเซนซิงในการศึกษาพืชพรรณชาติและพืชที่ปลูกในเขตร้อน เป็นต้น

เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมวิทยาลัยเกษตรกรรมปุร์ปัง (Purpan) อยู่ทางตะวันตกของตุลูลุส เป็นสถาบันเอกชนที่ร่วมกันก่อตั้งโดยเจ้าของฟาร์มในเขตตุลูลุส มีการเรียนการสอนเน้นในเรื่องเกษตรและวิชาการที่เกี่ยวข้อง และทำงานประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินโครงการของสถาบัน เช่น โครงการสหกรณ์ พัฒนาโปรแกรม GIS ใช้ภาพดาวเทียมในการศึกษาพื้นที่เกษตร ผลกระทบของน้ำท่วม แล้วเสด็จฯ ไปยังสถาบันวิจัยเกษตร INRA (Institut National de la Recherche Agronomique) ทอดพระเนตรสถานีปศุสัตว์ ซึ่งมีโครงการเพิ่มผลผลิตลูกแกะที่ดี ศูนย์วิจัย ห้องปฏิบัติการจุลชีววิทยา ทำการวิจัยในเรื่องผลผลิตการเกษตร

เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรโบสถ์แซงต์แซร์แนง (La Basilique Saint Sernin) สร้างขึ้นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ และมีการบูรณปฏิสังขรณ์หลายครั้ง แล้วเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนมัธยมสหศึกษาแห่งแซงต์แซร์แนง (Lycée Saint Sernin) เป็นโรงเรียนที่สอนในด้านรีโมทเซนซิงระดับมัธยมศึกษา วิธีการใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาพื้นที่จริงเพื่อให้รู้จักสภาพธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ พืชเกษตร การติดตามการเพาะปลูก เป็นต้น จากนั้นเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมสถาบันชั้นสูง (École Normale) ที่ทำการสอนวิชาครูสำหรับเด็กปกติระดับอนุบาลถึงประถม และยังสอนวิชาครูสำหรับเด็กพิการ แล้วเสด็จฯ กลับกรุงปารีส

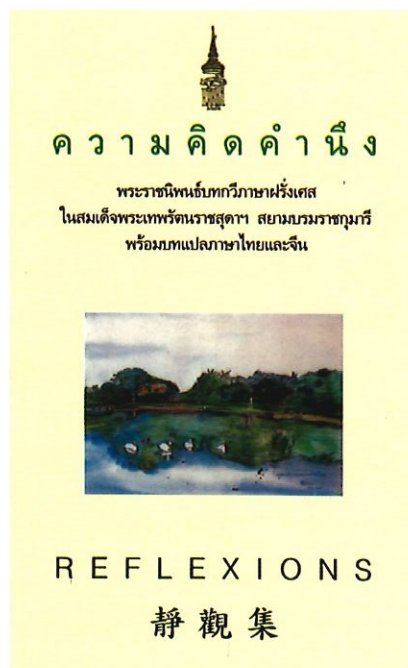
เสด็จฯ ไปยังห้างเซลเมอร์ (SELMER) เป็นร้านของบริษัทผลิตเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ และมีชื่อเสียง เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมสำนักข่าวฝรั่งเศส (Agence France Presse – AFP) ทอดพระเนตรกิจการของสำนักพิมพ์ที่ส่งข่าวสารที่น่าสนใจไปถึงคนทั่วโลกในเวลารวดเร็ว แล้วเสด็จฯ ไปยังพิพิธภัณฑลัฟร์ (Musée du Louvre) ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระราชวังของพระเจ้าฟิลิปป์ ออگุสต์ (Philippe Auguste) ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยหลายอย่าง ตั้งแต่เป็นวัง เป็นค่ายทหาร คุก โรงเรียน สถาบันวิชาการ ที่ทำการรัฐบาล จนเป็นพิพิธภัณฑลัฟร์ในปัจจุบัน ทอดพระเนตรอาคารใหม่ส่วนขยายเป็นปริมาตรแก้ว ในบริเวณลานนโปเลียน ทรงฟังการบรรยายเรื่องการขุดค้นรากฐานของลูฟร์ อันเป็นส่วนที่สร้างในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ จากนั้นทรงพระดำเนินทอดพระเนตรร้านหนังสือเล็ก ๆ ริมน้ำแซน

เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมสถาบัน IGN (Institut Géographique National) ที่เมืองแซงต์ มังเด (Saint Mandé) นอกกรุงปารีส เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการทำแผนที่ ในช่วงบ่าย เสด็จฯ ไปยังกระทรวงการต่างประเทศ ทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ Palmes Académiques เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงเป็นผู้ที่มีส่วนในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศฝรั่งเศสและไทยในด้านวิชาการ แล้วเสด็จฯ ไปยัง Bureau Central des Etudes d'Outre-Mer–BCEOM เป็นหน่วยงานวิศวกรรมจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๙ เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น การจัดการที่ดิน การวางแผนคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

จากนั้น เสด็จฯ ไปทอดพระเนตร “ลา เดฟองซ์” (La Défense) โครงการเมืองธุรกิจใหญ่แห่งใหม่นอกปารีสไปทางเขตเนยยี (Neuilly) ซึ่งเป็นชานเมืองของปารีส และอนุญาตให้มีการปลูกสร้างอาคารสูงได้ จากนั้นเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมกระทรวงวิจัยและเทคโนโลยี ที่รับผิดชอบงานวิจัยด้านเกษตร พลังงาน วิทยาศาสตร์สุขภาพ การสำรวจ และอื่น ๆ

๒. Réflexions ความคิดคำนึง

พระราชนิพนธ์ “Réflexions ความคิดคำนึง” นำเสนอ ๓ ภาษา คือ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย เป็นพระราชนิพนธ์รวมบทกวีนิพนธ์ ภาษาฝรั่งเศส ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมเกร็ดประวัติเกี่ยวกับบทกวีที่ทรงแต่งและโปรดเรียบเรียงไว้ทำยบทกวีแต่ละบท

พระราชนิพนธ์ “Réflexions ความคิดคำนึง”

“Les poèmes que j’écris décrivent ce qui est dans la pensée et dans le cœur. Ce sont les instruments qui transforment les expériences personnelles dans les différents moments en une philosophie universelle...” (L’introduction de Son Altesse Royale dans *Réflexions*, 4ème édition)

“The poetry I wrote came from my thoughts and my heart. It is a device that transforms personal experience of different moments into a universal philosophy...” (From the Preface of Her Royal Highness in *Réflexions*, 4th edition)

“...บทกวีที่เขียนบรรยายสิ่งที่มีในความคิดจิตใจ เป็นเครื่องมือที่เปลี่ยนแปลงประสบการณ์ส่วนตัวหลาย ๆ กรณีออกเป็นปรัชญาสากล...” (พระราชนิพนธ์คํานำ ความคิดคำนึง พิมพ์ครั้งที่ ๔)

พระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศส ได้ทรงเริ่มเขียนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ จนถึงบทสุดท้ายที่ทรงเขียนใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ด้วยทรงมีพระราชภารกิจมาก จึงมิได้ทรงประพันธ์บทกวีฝรั่งเศสอีก ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ ธนาคารกสิกรไทยได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตพิมพ์บทกวีภาษาฝรั่งเศส ในตอนนั้นทรงคันทรวรรวมมาได้ ๑๔ บท การพิมพ์ครั้งแรกได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านอย่างดียิ่ง ธนาคารกสิกรไทยจึงได้พิมพ์ครั้งที่ ๒ ในครั้งนี้ได้เพิ่มบทกวี แล้วมีผู้สนใจพระราชนิพนธ์บทกวีฝรั่งเศสนี้ ได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตแปลเป็นภาษาอังกฤษ เยอรมัน จีน และเกาหลี

ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๔๘ พรรษา วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖ คณะกรรมการอักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๑๑

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบริษัทนานมีกรุ๊ป จำกัด ได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดพิมพ์พระราชนิพนธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศส *Réflexions* ความคิดคำนึง อีกครั้งหนึ่ง พร้อมบทแปลภาษาไทยและภาษาจีน เป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๕ เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณและเผยแพร่พระปรีชาสามารถด้านการประพันธ์ให้แก่ไพศาล ในครั้งนี้ นอกจากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบทกวี ชื่อ “Châteaux de sable” หรือ “ปราสาททราย” ที่ทรงแต่งใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้นำมารวมพิมพ์เป็นครั้งแรกแล้ว ยังทรงพระกรุณาเล่าเกร็ดประวัติเกี่ยวกับบทกวีแต่ละบท อันจะยังประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาด้านอักษรศาสตร์

เกร็ดประวัติที่ทรงเล่ามีสาระน่าสนใจ อ่านเพลิน ให้ข้อคิดดี ๆ และเสริมให้การอ่านบทกวีนี้ดื่มด่ำมีรสชาติยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นเด่นชัดถึงพระปรีชาญาณในความเป็นกวีที่มีภาษาใจอันเป็นภาษาสากล สัมผัสรับรู้ได้ด้วยใจ ไม่มีสิ่งใดมากีดขวางได้ ทั้งยังแฝงไว้ด้วยปรัชญาความคิด สุนทรียะ และลึกซึ้งด้วยอารมณ์ความรู้สึก (Pantip, ๒๕๕๒)

การเจริญสัมพันธไมตรีกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กระทรวงการต่างประเทศ (๒๕๕๑) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญสัมพันธไมตรีกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไว้ดังนี้

● ๒๙ มิถุนายน-๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนฝรั่งเศสเป็นการส่วนพระองค์

● ๑๕-๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนฝรั่งเศสเป็นการส่วนพระองค์

● ๒๗ กุมภาพันธ์-๓ มีนาคม ๒๕๔๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนฝรั่งเศส เพื่อทรงร่วมพิธีเปิดนิทรรศการเกษตรกรรมนานาชาติ ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของทางการฝรั่งเศส

● ๒๑-๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนฝรั่งเศสเพื่อทรงร่วมเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปีวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

● ๑๖-๒๗ เมษายน ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงรับการถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ด้านภาษาศาสตร์ จากสถาบันแห่งชาติทางภาษาและอารยธรรมตะวันออก (Institut National des Langues et Civilisations Orientales - INALCO)

● ๔-๕ เมษายน ๒๕๔๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นการส่วนพระองค์

● กันยายน ๒๕๔๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศสเพื่อร่วมงานเปิดเทศกาลวัฒนธรรมไทยในฝรั่งเศส

● มีนาคม ๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือน French Polynesia เป็นการส่วนพระองค์

● ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้น Ordre des Palmes Académiques จากประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

เพื่อเกิดพระเกียรติที่ทรงเป็นผู้ที่มีส่วนในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศฝรั่งเศสและไทยในด้านวิชาการ

● ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีงานฉลองทำเนียบเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสครบ ๑๕๐ ปี ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยได้จัดขึ้น เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๕๐ ปีของการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่การทูตคนแรกของฝรั่งเศส ท่านเคานท์แห่งกาสเทลโน (le Comte de Castelnu) มายังราชสำนักแห่งสยาม ความตอนหนึ่งในสุนทรพจน์ของเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย มร.โลร์องต์ บิลี (Son Exc. M. Laurent BILI) กล่าวว่า

“...เป็นเวลา ๑๕๐ ปีแล้ว ที่ทำเนียบแห่งนี้ เป็นประจักษ์พยานแห่งพระเมตตาและความใส่พระทัยของพระราชวงศ์ไทยต่อประเทศฝรั่งเศส รวมถึงวัฒนธรรมและภาษาฝรั่งเศส แน่แน่นอนว่า ข้าพระพุทธเจ้าน้อมรำลึกถึงสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ใต้ฝ่าละอองพระบาทฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมางานคืนนี้ อีกทั้งทรงรับสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยไว้ในพระราชูปถัมภ์ ใต้ฝ่าละอองพระบาทฯ จึงทรงเป็นพยานแห่งการสืบทอดความสัมพันธ์ระหว่างพระราชวงศ์ไทยกับประเทศฝรั่งเศส ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น...” (สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย, ๒๕๕๑)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธาน
ในพิธีงานฉลองทำเนียบเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส
ครบ ๑๕๐ ปี

● ๑๗-๒๐ มีนาคม ๒๕๕๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทรงเดินทางด้วยรถไฟ TGV ไปยังเมืองปัวติเยร์ และทอดพระเนตรสถานีผลิตไฟฟ้านิวเคลียร์ซีโวซ์ และ Futuroscope

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรห้องสมุดของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ หลังจากการถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๒

เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๒ สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ (L'École Française d'Extrême-Orient-EFEO) ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อประกาศพระเกียรติคุณด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม และเทคโนโลยี อันอำนวยประโยชน์แก่วงวิชาการและสังคม ทูลเกล้าฯ ถวายโดย นาย Franciscus Verellen ผู้อำนวยการสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ

จากนั้น เสด็จทอดพระเนตรห้องสมุดของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมการสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ “ศิลปะทวารวดี : แม่พิมพ์ต่าง ๆ ทางด้านการวิจัยทางโบราณคดีในประเทศไทย” ณ พิพิธภัณฑสถานศิลปะเอเชียแห่งชาติกีเมต์ (สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย, ๒๕๕๒)

บทส่งท้าย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นปราชญ์ผู้ลุ่มลึกในภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส ทรงจรโลงไว้ซึ่งความมั่งคั่งทางภาษาและวรรณคดี ทรงใช้ภาษาเพื่อการพัฒนาทางด้านการศึกษาและสังคมไทย ตลอดจนงานสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ

บรรณานุกรม

- กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (๒๕๕๒ก). พระราชพิธีสถาปนาพระราชอิสริยยศศักดิ์. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.sirindhorn.net/Royal-Title.html>
- _____. (๒๕๕๒ข). พระราชประวัติทางด้านภาษาบาลีและสันสกฤต. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.sirindhorn.net/PaliandSanskrit.html>
- _____. (๒๕๕๒ค). ปริญญาเกดติมศักดิ์ที่ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายจากสถาบันการศึกษา. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.sirindhorn.net/Honorary-Degrees.html>
- _____. (๒๕๕๒ง). พระราชประวัติทางด้านภาษาฝรั่งเศส. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.sirindhorn.net/French.html>
- การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. (๒๕๕๑). รายชื่อสื่อระดับประถมศึกษา. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.nfe.go.th/0405/StoreMaterail/STORE1/Thai01.htm>
- คมชัดลึก. (๒๕๕๑). พระปรีชาสามารถด้านภาษาใน “สมเด็จพระเทพฯ”. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก http://www.komchadluek.net/2008/04/02/x_lady_i001_196567.php?news_id=196567
- ต่างประเทศ, กระทรวง. (๒๕๕๑). สาธารณรัฐฝรั่งเศส (French Republic). ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=97>
- แถมสิน รัตนพันธ์. (๒๕๔๙). ใกล้เบื้องพระยุคลบาทกับ ‘ลัดดาชูปชิบ’. พิมพ์ครั้งที่ ๒๕. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (๒๕๓๒). ปริศนาดวงดาว. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- มาเดอลีน, เดอ ลังกาเลอรี โรบิน. (๒๕๔๓). สถานีโทรทัศน์ภาษาฝรั่งเศส TV5 (ยูบีซี 60) ตะลุยกกรุงเทพฯ เสนอรายการพิเศษ ๒๔ ชั่วโมงเต็ม. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.ryt9.com/s/prg/141271/>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๕๒ก). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://th.wikipedia.org/สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี/>
- _____. (๒๕๕๒ข). พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี>

วิลาศ มณีวัต. (๒๕๔๘). พระราชอารมณชั้นของสมเด็จพระเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ศักดิ์ศรี แยมันดดา. (ม.ป.ป.). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการอนุรักษ์มรดกไทย ด้านภาษาไทย. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp8/sirindhorn/pratep23.html>

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (๒๕๕๑). เทพรัตนบรรณศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์. สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย. (๒๕๕๑). งานฉลองทำเนียบเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสครบ ๑๕๐ ปี. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก http://www.ambafrance-th.org/spip.php?article1569&id_article=1569&id_document=1689&compteur=5

_____. (๒๕๕๒). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศส (๑๗-๒๐ มีนาคม ๒๕๕๒). ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.ambafrance-th.org/spip.php?article1627>

H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn Foundation. (๒๕๕๒). กาลเวลาที่ผ่านเลย **The Passing of Time** พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.naiin.com/princessbook/showtitle.asp>

Pantip.com. (๒๕๕๒). ความคิดคำนึง : **Réflexions**. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.pantip.com/cafe/library/bookcase/preview/966.html>

Se-ed.com. (๒๕๕๒). **Réflexions** ความคิดคำนึง. ค้นเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒ จาก <http://www.se-ed.com/eshop/Products/Detail.aspx?No=9789749601006>

Vietlyso.com. (2009). **100 Tác Phẩm Văn Học (Tiểu Thuyết, Thơ ca) Hay Nhất Của Mọi Thời Đại**. Retrieval 17th April, 2009 from <http://www.vietlyso.com/forums/showthread.php?t=6579>

Wikipédia L'encyclopédie libre. (2009). **François Rabelais**. Retrieval 17th April, 2009 from http://fr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_Rabelais

_____. (2009). **Gargantua**. Retrieval 17th April, 2009 from <http://fr.wikipedia.org/wiki/Gargantua>

เกียรติยศแห่งครูฝรั่งเศส

ในโอกาสวันครูแห่งชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๒ คณะทำงานสรรหาผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาของชาติได้ดำเนินการสรรหาบุคคลและนิติบุคคลที่ดำเนินงานหรือจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงการการศึกษาของชาติเป็นที่ประจักษ์ชัด สามารถเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติและประกาศเกียรติคุณให้สาธารณชนได้รับรู้และร่วมยกย่องเชิดชูเกียรติคุณ ดังนี้

๑. พระวิสุทธิพุทธิศาสตร์ (ประเทือง อภาสโร)
๒. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประสพ รัตนาร
๓. ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ ราชบัณฑิต
๔. ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย
๕. ศาสตราจารย์สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์
๖. สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คำประกาศเกียรติคุณ

สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาของชาติ
ประจำปี ๒๕๕๒

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา-ณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้มีพระดำริจัดตั้งสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยขึ้นโดยการเรียกประชุมครู อาจารย์ ผู้สอนภาษาฝรั่งเศส ทั้งในระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้งศึกษานิเทศก์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส เพื่อดำเนินการและจดทะเบียนเป็นสมาคมฯ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้สมาคมฯ เป็นศูนย์กลางการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นทางด้านวิชาการ สื่อการสอน วิธีการสอน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ

การสอนและการศึกษา วิจัย ค้นคว้าทางภาษา อารยธรรม และวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ ภาษาฝรั่งเศสในทุกระดับและแขนงวิชา พระองค์ ทรงดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฯ และทรง พระกรุณาประทานอนุญาตให้ใช้พระตำหนัก ส่วนพระองค์ตั้งอยู่เลขที่ ๓๐/๙ พหลโยธิน ซอย ๒ ถนนพหลโยธิน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐ เป็นที่ทำการของสมาคมฯ ตลอดมา จนถึงปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงริเริ่มงาน และกิจกรรมหลากหลายเพื่อเปิดโลกทัศน์ใหม่ ในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส และถือ เป็นการวางรากฐานบทบาทของสมาคมฯ ให้ เด่นชัดในวงการศึกษาของประเทศไทยตลอด ระยะเวลา ๓๐ ปีมานี้ เช่น การเข้าเป็นหนึ่ง ใน ๑๑๗ ประเทศสมาชิกของสหพันธ์ครุภาษา ฝรั่งเศสนานาชาติซึ่งมีที่ตั้งอยู่ ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และตลอดระยะเวลาที่ทรง ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฯ ทรงร่วมประชุม กับทางสหพันธ์ฯ ทุกครั้ง และเมื่อเสด็จกลับ จากการประชุมได้ทรงถ่ายทอดวิทยาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสอนภาษาฝรั่งเศสต่อคณะกรรมการ บริหารและสมาชิกสมาคมเสมอมา มีการจัดอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการด้านเทคนิคการสอน และเพิ่มพูนความรู้ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้า ของโลก โดยการจัดหาวิทยากรที่มากด้วย ประสบการณ์ทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

จัดหาทุนจากรัฐบาลฝรั่งเศสสำหรับครูผู้สอน ภาษาฝรั่งเศสเพื่อการศึกษา การฝึกอบรม การจัดงาน การประชุมทางวิชาการ ทั้งระยะสั้น และระยะยาว จัดหาทุนจากรัฐบาลฝรั่งเศส สำหรับนักเรียน นักศึกษาที่เรียนดี เพื่อศึกษา และทัศนศึกษาในประเทศฝรั่งเศส เพื่อเป็น กำลังใจต่อผู้เรียนที่มีความสามารถ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน จัดกิจกรรมประจำปีเพื่อเป็นเวทีให้นักเรียน นักศึกษาที่เรียนภาษาฝรั่งเศสได้มีโอกาสแสดง ความสามารถทางภาษา เพิ่มพูนประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในรูปแบบของการแข่งขันทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาฝรั่งเศส จัดพิมพ์วารสารสมาคมฯ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ไปยังมวลสมาชิกและผู้สนใจ โดย ได้ประทานบทความที่มีคุณค่าด้านการเรียน การสอนภาษาฝรั่งเศส หัวข้อ « Du bon et du mauvais usage » ลงพิมพ์ต่อเนื่องกันจำนวน ๒๒ ตอน จึงถือได้ว่าสมาคมฯ เป็นศูนย์กลาง การถ่ายทอดสรรพวิทยาการสอน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี ทรงพระมหากรุณารับสมาคมฯ ไว้ใน พระราชูปถัมภ์

ครุสภา จึงประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติคุณ สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ใน พระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมาคมที่มีคุณูปการต่อ การศึกษาของชาติ ประจำปี ๒๕๕๒

การประกาศเกียรติคุณ ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๑

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ร่วมกับ สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดการสรรหาครู ภาษาฝรั่งเศสดีเด่น เพื่อประกาศเกียรติคุณครู ภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๑ เพื่อเทิดพระเกียรติและสืบสานพระปณิธานด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ผลการสรรหาครูภาษาฝรั่งเศสที่ปฏิบัติตนดี มีผลงานดีเด่น และมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ ควรแก่การยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๑ จำนวน ๖ คน ดังต่อไปนี้

๑. นางพรทิพา ถาวรบุตร
โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร
๒. นางนิธิพันธ์ ยากี
โรงเรียนสันกำแพง เชียงใหม่
๓. นางสุปาณี พัฒราช
โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร
กรุงเทพมหานคร
๔. นายณัฐพล ชนินพร
โรงเรียนพรตพิทยพยัต
กรุงเทพมหานคร
๕. น.ส. ศิริลักษณ์ ลาวินท์
โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี พิษณุโลก
๖. น.ส. พรรณีมา พงษ์สุพรรณ
โรงเรียนสตรีชัยภูมิ ชัยภูมิ

นางพรทิพา ถาวรบุตร

ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช
๒๕๕๑

ประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกิด ๓ สิงหาคม ๒๔๙๓

ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร

การศึกษาขั้นสูงสุด คุรุศาสตรบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่อยู่ ๙๙/๕ ซอยวัดน้อยนพคุณ ถนนพระราม ๕
แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ
๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๒๔๓ ๐๔๖๘

ประวัติการสอน เริ่มสอนภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่โรงเรียนศึกษานารี
เขตธนบุรี กรุงเทพฯ สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันสอนที่ โรงเรียนศึกษานารี เขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพ-
มหานคร เขต ๓ สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานที่สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

๑. มีความรู้ และทักษะภาษาฝรั่งเศส ดีเยี่ยม
๒. เป็นผู้ที่มีเทคนิคการสอนภาษาฝรั่งเศส เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการ ภาษาฝรั่งเศส
๓. เป็นผู้นำทางวิชาการในการพัฒนา หลักสูตรและการออกแบบกิจกรรม การเรียนการสอนแนวใหม่ การสร้างสื่อในการเรียนภาษาฝรั่งเศส เช่น การเรียนภาษาฝรั่งเศสด้วยเพลง โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่าง ประเทศ ฯลฯ
๔. เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดกรรมการจัดการ เรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส ทดลอง การสอน วางแผนการสอน จัดทำ แผนการเรียนรู้อ จัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ โดยใช้ขบวนการ Backward Design
๕. ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ต่อเพื่อนครู โดยการเป็นวิทยากรหลัก ในโครงการอบรมต่าง ๆ ที่จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และสมาคมครูภาษา ฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย
๖. มีผลงานเป็นที่ยอมรับ ได้รับการ คัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบปฏิรูป การเรียนรู้ ปีการศึกษา ๒๕๔๗
๗. ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหาร สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบัน

นางนิพันธ์ ยาภิ

ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๑

ประเภทการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

เกิด ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๙๗

ที่จังหวัด เชียงใหม่

การศึกษาระดับสูงสุด ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่อยู่ ๑๑๖/๑ หมู่ ๕ ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๕๓๓ ๒๔๐ ๓๒๓

ประวัติการสอน เริ่มสอนภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ที่โรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัด กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันสอนที่ โรงเรียนสันกำแพง อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๓๐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานที่สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

๑. เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะภาษาฝรั่งเศสดีมากและเป็นที่ยอมรับในความสามารถด้านเทคนิคการสอน
๒. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูภาษาฝรั่งเศส มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของเขตภาคเหนือและของประเทศ มีผลงานเด่น เช่น โครงการภาษาฝรั่งเศสเพื่อการท่องเที่ยว กิจกรรม 'ค่ายภาษาฝรั่งเศสสู่สากล' การพัฒนาสื่อการสอนทางวัฒนธรรม สื่อการสอนภาษาฝรั่งเศสด้วยคอมพิวเตอร์ ฯลฯ
๓. มีส่วนร่วมในการจัดอบรม ให้คำแนะนำ แก่สถานศึกษาและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้รับการยกย่องเป็น 'ครูต้นแบบ' และ 'ครูดีเด่น'
๔. จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน นักศึกษาทางเขตภาคเหนือตอนบนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
๕. พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เข้ารับการอบรมด้านวิชาชีพครูทั้งในและต่างประเทศ เผยแพร่ความรู้แก่เพื่อนครูตลอดมา

นางสุปาณี พัฒราช

ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๑

ประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกิด ๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๘

ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร

การศึกษาชั้นสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่อยู่ ๖๓๙ / ๕๓ ถนนอิสรภาพ ๓๑ / ๒ แขวง วัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๔๗๒ ๔๕๘๘

ประวัติการสอน เริ่มสอนภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ที่โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

๒๙ ๒๙ ๒๙ ๒๙

ปัจจุบันสอนที่ โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต ๑ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานที่สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

๑. เป็นผู้มีความรู้และทักษะภาษาฝรั่งเศส
อย่างดีมาก
๒. มีเทคนิคการสอนดี เป็นที่ยอมรับ
๓. มีความคิดริเริ่มและผลิตผลงานดีเด่น
เกี่ยวกับภาษาฝรั่งเศสท่องเที่ยวของ
มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งเป็นงานที่น่า
สนใจและนำไปใช้ได้จริง เช่น โครงการ
มัคคุเทศก์ โครงการยุวมัคคุเทศก์
บทเรียน ‘ของดีที่วัดเบญจมบพิตร’
๔. เป็นครูที่ปฏิบัติงานสมเป็นตัวอย่าง
จนได้รับการยกย่องเป็น ‘ครูแม่แบบ’
‘ครูแกนนำ’ ของกรมสามัญศึกษา
๕. เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และ
ประสบการณ์เป็นประโยชน์ต่อวงการ
ครูอยู่เสมอ
๖. เป็นครูที่มีการพัฒนาตนเองด้าน
วิชาชีพอยู่เสมอ ศึกษาดูงานและ
ร่วมการอบรมทั้งในและต่างประเทศ
นำความรู้และเทคนิคมาจัดกิจกรรม
และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ
การเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส

๒๙ ๒๙ ๒๙ ๒๙

นายณัฐพล ชนินพร

**ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช
๒๕๕๑**

ประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกิด ๑๐ เมษายน ๒๕๑๙

ที่จังหวัด เชียงใหม่

การศึกษาขั้นสูงสุด ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่อยู่ ๓๒/๑๙๑ หมู่บ้านเบญจรงค์ ถนนราม-
คำแหง มีนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๕๑๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๙๑๖๖ ๖๑๙๔

ประวัติการสอน เริ่มสอนภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่โรงเรียนพรตพิทย-
พยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ สังกัด
กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันสอนที่ โรงเรียนพรตพิทยพยัต
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต ๒ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานที่สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

๑. มีความรู้และทักษะภาษาฝรั่งเศสดี
๒. มีเทคนิคการสอนที่ดี พัฒนาการสอน
ได้อย่างน่าสนใจ สามารถนำความรู้

เทคโนโลยีมาบูรณาการเข้ากับเทคนิคการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจในการเรียนภาษาฝรั่งเศสอย่างดีด้วยกิจกรรมหลากหลาย

๓. จัดสร้างและทำการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนช่วยสอนทางคอมพิวเตอร์ เช่น Activité du vocabulaire และสื่อการสอนต่าง ๆ
๔. เป็นครูผู้มีการพัฒนาทางวิชาชีพของตนเองอยู่เสมอ ศึกษาดูงานและร่วมการอบรมทั้งในและต่างประเทศ และนำความรู้และเทคนิคมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส

๒๔ ๒๔ ๒๔ ๒๔

นางสาวศิริลักษณ์ ลาวินห์
ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช
๒๕๕๑

ประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกิด ๑๙ เมษายน ๒๔๙๔

ที่จังหวัด พิษณุโลก

การศึกษาชั้นสูงสุด ศิลปศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่อยู่ ๒๙/๒ ถนนเอกาทศรถ ตำบลในเมือง

อำเภอเมือง พิษณุโลก ๖๕๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๕๕ ๒๕๙ ๖๗๔

ประวัติการสอน เริ่มสอนภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ที่โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันสอนที่ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานที่สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

๑. เป็นผู้มีความรู้และทักษะภาษาฝรั่งเศสดีมาก
๒. มีเทคนิคการสอนเป็นที่ยอมรับ ผลิตสื่อการสอนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ เช่น สื่อวีดิทัศน์ชุดรายการพัฒนาทักษะทางภาษาจากรายการวิทยุ 'สาระน่ารู้เกี่ยวกับภาษาฝรั่งเศส'
๓. เป็นผู้ริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ในโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี เช่น โครงการสอนภาษาฝรั่งเศสแก่นักเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์
๔. ปฏิบัติงานเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ รับผิดชอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น
๕. เป็นผู้ที่พัฒนานาวิชาชีพอ่างสม่ำเสมอ เข้ารับการอบรมทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ นำความรู้นั้นมาพัฒนาสื่อการสอนและเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ในการอบรมอยู่เนื่อง ๆ

๒๔ ๒๔ ๒๔ ๒๔

นางสาวพรธนิภา พงษ์สุพรรณ
ครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช
๒๕๔๑

ประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกิด ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๗

ที่จังหวัด ชัยภูมิ

การศึกษาขั้นสูงสุด ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่อยู่ ๖๔ หมู่ ๑๓ ต.คอนสวรรค์ อ.คอนสวรรค์
ชัยภูมิ ๓๖๑๔๐

โทรศัพท์ ๐๔๔ ๘๘๙ ๐๗๒

ประวัติการสอน เริ่มสอนภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่โรงเรียนภูเขียว
อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ สังกัดกรม
สามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันสอนที่ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ อำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต ๑ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานที่สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

๑. เป็นผู้มีความรู้และทักษะภาษาฝรั่งเศส
ดีมาก
๒. มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้เป็น
ที่ยอมรับ ได้คิดค้นวิธีการสอนให้
ที่น่าสนใจ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์
ได้รับการยกย่องเป็น 'ครูผู้ปฏิบัติ
การสอนดีเด่น' ของโรงเรียนสตรีชัยภูมิ
'ครูดีเด่นวิชาภาษาฝรั่งเศส' ของเขต
พื้นที่การศึกษา เขต ๑๑ กรมสามัญ
ศึกษา 'ครูแกนนำ' และ 'ครูแม่แบบ
วิชาภาษาฝรั่งเศส' ของกรมสามัญ
ศึกษา
๓. ให้ความร่วมมือในการเป็นวิทยากร
ในการอบรม สัมมนา ของหน่วยงาน
ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
๔. ผลิตผลงานทางวิชาการอันเป็น
ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่าง
ต่อเนื่อง เช่น สื่อการสอน ทักษะการ
ฟัง การออกเสียง สื่อการสอนภาษา
ฝรั่งเศสบูรณาการท้องถิ่น สื่อการสอน
อ่านสำนวน โวหาร สุภาษิต คำพังเพย
ภาษาฝรั่งเศส
๕. เป็นครูผู้มีการพัฒนาวิชาชีพของตน
เองอย่างต่อเนื่อง

๒๕๒ ๒๕๒ ๒๕๒ ๒๕๒

กลวิธีการเรียน ภาษาฝรั่งเศส ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์

สิริจิตต์ เดชอมรชัย¹

ชนยา ด้านสวัสดิ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาที่เรียนรายวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ จำนวน ๑๔๓ คน ผลการศึกษากลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสพบว่าโดยภาพรวมนักศึกษาใช้กลวิธีการจัดการและประเมินผลการเรียนด้วยตนเองมากที่สุด โดยนักศึกษาจากคณะศิลปศาสตร์และคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจะใช้กลวิธีการจัดการและประเมินผลการเรียนด้วยตนเองมากที่สุด นักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ใช้กลวิธีการเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้มากที่สุด และนักศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์ใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด นอกจากนี้พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ปีที่ ๑ และปีที่ ๓ ใช้กลวิธีการจัดการและประเมินผลการเรียนด้วยตนเองมากที่สุด

ในขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ ใช้กลวิธีการเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้มากที่สุด และนักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษจะใช้กลวิธีการเรียนแตกต่างจากนักศึกษาวิชาเอกอื่น ๆ

Résumé

Cette recherche a pour but d'analyser les stratégies d'apprentissage de la langue française utilisées par les étudiants de l'Université Thammasat. L'échantillon était constitué de 143 apprenants ayant pris les cours de français au niveau de la licence pendant le 2e semestre de l'année 2007. Pour la vue d'ensemble, les résultats obtenus de cette recherche ont fait ressortir que les apprenants ont utilisé le plus les stratégies de planification et d'aménagement de leur apprentissage. Les étudiants de la faculté des Arts Libéraux ainsi que ceux de la faculté de Sociologie et d'Ethnologie sont ceux qui ont eu le plus recours à ce type de stratégies. Par contre, les étudiants en Sciences Economiques ont opté pour les stratégies compensatoires. Les étudiants de première, deuxième et troisième année ont utilisé les stratégies de planification et d'aménagement de leur apprentissage, tandis que ceux de quatrième année se sont appuyés sur les stratégies compensatoires. En comparant avec d'autres étudiants, ceux qui ont choisi le français et l'anglais comme matière principale ont usé différemment des stratégies d'apprentissage.

¹ ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายงานผลการวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง "การพัฒนากลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนการทํางานจากคณะศิลปศาสตร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๐

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของ ปัญหา

การศึกษาปัญหาการเรียนการสอน ภาษาต่างประเทศในช่วงแรก ๆ มักมุ่งเน้นที่การ วิเคราะห์ หาสาเหตุจากกลวิธีการสอนของ ครูผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ แต่ในช่วงทศวรรษ ที่ผ่านมานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอนภาษาต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคสมัยที่ต้องนำพาผู้เรียนให้เป็น ผู้ที่รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learner autonomy) และเป็นผู้เรียนที่มีความตื่นตัว (active learner) ในการเรียนรู้ (O'Malley et al., 1985; O'Malley & Chamot, 1990) โดยมีความเชื่อและแนวคิดที่ไม่มีเทคนิคหรือ วิธีการสอนใดที่จะดีที่สุดสำหรับผู้เรียนทุกคน และในการเรียนรู้ก็ไม่สามารถเรียนรู้แทนกันได้ การเรียนรู้ที่ยั่งยืนคือการที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจ กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และตระหนักถึง ข้อบกพร่องของตน รวมถึงเรียนรู้กลวิธีที่ จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในการเรียนได้ (Cyr, 1996) ดังนั้น จึงได้มีนักการศึกษาเป็น จำนวนมากให้ความสนใจเกี่ยวกับกลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนภาษาที่สองของผู้เรียน

ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แสดง ให้เห็นว่าผู้เรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษาและ ระดับอุดมศึกษามีการใช้กลวิธีการเรียนหลาย ด้าน เช่น กลวิธีเชิงพุทธิปัญญาที่เน้นด้านความรู้ ความเข้าใจ (cognitives stratégies) หรือกลวิธี ด้านอภิปัญญา (metacognitives stratégies) รวมทั้งกลวิธีด้านอารมณ์และความรู้สึก (socio-affectives stratégies) และพบว่ากลวิธีด้าน อภิปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการประสบ

ความสำเร็จของผู้เรียน (Carrell et al., 1989; Cyr, 1996) นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าการฝึก ให้ผู้เรียนรู้จักเลือกใช้กลวิธีการเรียนที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้น มี วิธีการเรียนอย่างเป็นระบบ และสามารถวางแผน การเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งผู้เรียนจะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย ผลการวิจัยเหล่านี้ยังช่วยให้ทราบถึง คุณลักษณะของผู้เรียนภาษาที่ดี (O'Malley et al., 1985; Cohen, 1998) รวมทั้งตัวแปร ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของ ผู้เรียนด้วย เช่น การฝึกการเชื่อมโยงข้อมูลใหม่ การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ให้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และส่งเสริม การเรียนแบบร่วมมือกัน การสร้างบรรยากาศ ที่เป็นมิตร รวมทั้งการฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจและ ยอมรับบทบาทของตนเอง มีความมั่นใจ และ รับผิดชอบดูแลการเรียนของตน (Tardif, 1992)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย นั้น พัชรพรรณ ม.รัตนพล (๒๕๔๑) ได้สำรวจ ลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ภาษา อังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๕ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พบว่าโดยรวมเป็น ผู้เรียนที่ชอบเรียนรู้ตามขั้นตอน มีความละเอียด รอบคอบในการริเริ่มภาระงาน ชอบสังคม ถนัด ใช้ตา ชอบคาดเดาความหมาย และมีการนำ กลวิธีอภิปัญญามาใช้บ่อยถึงบ่อยมาก ทั้งนี้ งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะมีกลุ่มเป้าหมายและ บริบทในการศึกษาแตกต่างจากงานวิจัยในครั้งนี้ ในระดับอุดมศึกษา สมศักดิ์ สิทธิธิตกุล (๒๕๔๑) ได้วิจัยเพื่อวิเคราะห์ความตระหนัก ในกลวิธีอภิปัญญาเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา วิชาเอกภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ ๓ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ ซึ่งเรียนรายวิชา Analytical Reading จำนวน ๑๑ คน โดยการใช้แบบสอบถามและให้กลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงกลวิธีที่ตนใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านด้วยการ “คิดดัง” (Think-aloud Protocols) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้กลวิธีจับประเด็นสำคัญของบทอ่าน การสรุปความหลังการอ่าน การแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ และการอ่านซ้ำเมื่อไม่เข้าใจเนื้อหา ทั้งนี้ งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาเฉพาะกลวิธีด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ

มานันท์ ทูร์กวิทย์ (๒๕๔๖) ได้ศึกษาวิเคราะห์การถ่ายโอนเชิงลบของภาษาไทย กลวิธีการสื่อสาร และกลวิธีการเรียนในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในรายวิชา EG 232 Paragraph Writing พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีข้อผิดพลาดหลักด้านไวยากรณ์และประโยค และข้อผิดพลาดด้านคำ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการถ่ายโอนจากภาษาไทย นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้กลวิธีการสื่อสาร ๕ ประเภท ได้แก่ กลวิธีการสรุปกฎกว้างเกินไป กลวิธีลดความซ้ำซ้อน กลวิธีพิถีพิถันเกินไป กลวิธีแปลตามตัวอักษร และกลวิธีการถ่ายโอนจากภาษาแม่ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับผลการเรียนดีและผลการเรียนปานกลางใช้กลวิธีแตกต่างกัน ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาการสื่อสารและกลวิธีการเรียนโดยเน้นที่ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเท่านั้น นอกจากนี้ ยิงรัก ชุนชาติ ประเสริฐ (๒๕๔๖) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจและเปรียบเทียบกลวิธีการเรียนภาษาจีนกลางของนักศึกษาไทยวิชาเอกภาษาจีนกลางระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท พบว่าในภาพ

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีใช้กลวิธีการเรียนภาษาจีนกลางเหมือนกัน ๓ อันดับ ได้แก่ กลวิธีชดเชยข้อบกพร่อง กลวิธีด้านอารมณ์และสังคม และกลวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จ แต่มีการใช้กลวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จและกลวิธีด้านอารมณ์และสังคมแตกต่างกัน รวมทั้งมีการใช้กลวิธีการเรียนย่อย ๆ แตกต่างกัน งานวิจัยดังกล่าวมุ่งที่การศึกษวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาเช่นเดียวกับงานวิจัยในครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตามภาษาเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างและบริบทในการศึกษาจะมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ส่วนงานวิจัยทางด้านการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสอนทักษะทางภาษา ดังเช่น Boonyaratapan (2000) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้กลวิธีที่นำความคิด (DRTA) ในการสอนอ่านภาษาฝรั่งเศสระดับมัธยมศึกษา และรัชฎ สุ่มอิม (๒๕๔๙) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสอนกระบวนการเขียนภาษาฝรั่งเศส ในระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการเรียนรู้ของผู้ที่เรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศมาก่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศมาบ้างแล้ว แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาข้างต้น ยังพบว่ายังมีข้อจำกัดบางประการ ดังที่ได้มีนักวิจัย (Oxford & Crookall, 1989; Cornaire, 2001) ได้ให้ข้อ

เสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป กล่าวคือ ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความตรงมากขึ้น เช่น ให้มีการสำรวจควบคู่กับการสัมภาษณ์ หรือการให้ผู้เรียนถ่ายทอดกระบวนการการใช้กลวิธีการเรียนด้วยวาจา (verbal report) เป็นต้น รวมทั้งควรมีการศึกษาถึงตัวแปรแทรกสอดต่าง ๆ ที่อาจมีอิทธิพลและเป็นตัวทำนายกลวิธีการเรียนของผู้เรียนได้ เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ อายุ เพศ แรงจูงใจ ทักษะสติ วิธีการสอน วิธีการทดสอบ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยซึ่งตระหนักดีถึงบทบาทและความสำคัญของผู้เรียน จึงสนใจที่จะตอบคำถามในเบื้องต้นว่าผู้เรียนในระดับปริญญาตรีมีการใช้กลวิธีในการเรียนภาษาฝรั่งเศสอย่างไร ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมาปรับใช้ในการออกแบบงานวิจัยครั้งนี้ โดยได้ทำการศึกษาแบบเจาะลึกทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิเคราะห์ไปปรับใช้ในการฝึกฝนกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของผู้เรียนต่อไป อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและสร้างความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ตื่นตัวในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ กลวิธีในการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๓. ทฤษฎีและหลักการ

๓.๑ ความหมายของกลวิธี

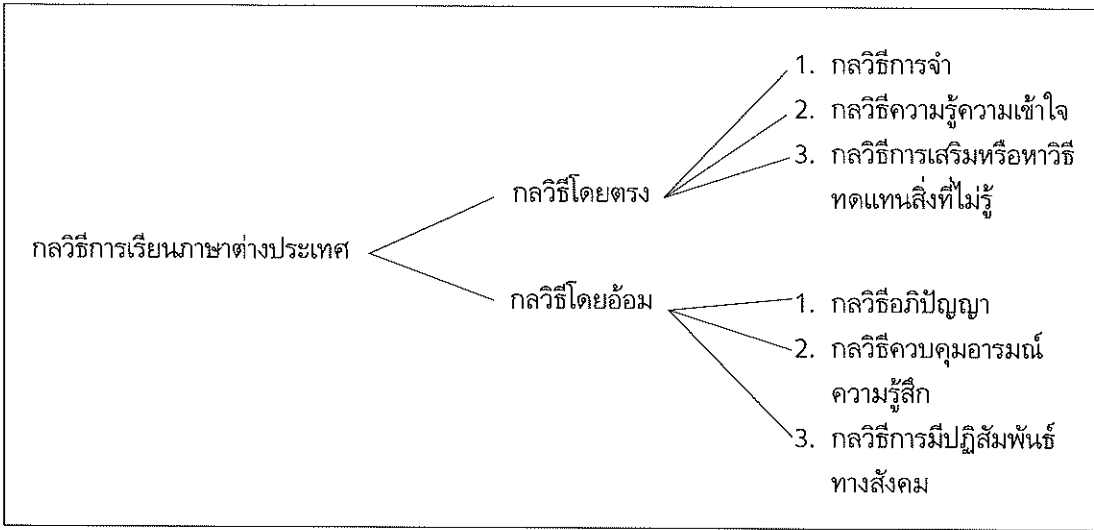
คำว่า “กลวิธี” (stratégie) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก และเป็นคำศัพท์ทาง

ทหารในระยะแรกมีความหมายถึง ศิลปะในการนำกองทัพ “*L'art de conduire les armées*” และต่อมาได้มีการขยายความว่าหมายถึง ศิลปะในการผสมผสานใช้ทรัพยากรและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Cornaire, 2001) อย่างไรก็ตามนักการศึกษาในปัจจุบันได้ให้คำจำกัดความที่สอดคล้องกันว่า กลวิธีการเรียน หมายถึง วิธีการ หรือกระบวนการ หรือเทคนิค ที่ผู้เรียนใช้ในการจัดการการเรียนรู้ของตน หรือหมายถึงวิธีการทั้งหลายที่ได้มีการจัดการอย่างมีเหตุผลและมีการนำไปใช้อย่างรู้ตัว นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้คำนิยามว่าหมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้อย่างรู้ตัวเพื่อช่วยให้การเรียนรู้ของตนง่ายขึ้น เพื่อช่วยการเก็บข้อมูลไว้ในความทรงจำ เพื่อเรียกข้อมูลจากความจำ หรือเพื่อการสร้างข้อมูลขึ้นมาใหม่ (Puren et al., 1998) ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการเรียนการสอนภาษานั้น อาจพบว่ามีการใช้คำเรียกกลวิธีที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลวิธีการเรียน เทคนิคการเรียน ขั้นตอนวิธีการเรียน การวางแผนแก้ปัญหา หรือ ความสามารถ ความชำนาญที่ผู้เรียนใช้อย่างรู้ตัว

กล่าวโดยสรุป กลวิธีการเรียน หมายถึงวิธีการหรือเทคนิคที่ผู้เรียนใช้อย่างรู้ตัว เพื่อช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นั้นง่ายขึ้น หรือใช้ในการแก้ปัญหา การวางแผน และการประเมิน การจัดการเรียนรู้ของตน

๓.๒ การจัดประเภทกลวิธีการเรียน

Oxford (1990) ได้เสนอการจัดกลวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศไว้เช่นเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทหลัก คือ ประเภทที่มีผลต่อการเรียนโดยตรงและประเภทที่มีผลต่อการเรียนโดยอ้อม ซึ่งแต่ละประเภทจะประกอบด้วยกลุ่มกลวิธีการเรียนประเภทละ ๓ กลุ่มดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๑ ภาพรวมของการจัดประเภทกลวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศ

นอกจากกลวิธีการเรียนหลักทั้ง ๖ ประเภทดังที่ได้นำเสนอไว้ในแผนภูมิข้างต้น Oxford (1990) ยังได้จำแนกกลวิธีการเรียนภาษาออกเป็นชุดย่อย ๆ ไว้ดังแสดงไว้ในภาคผนวก

๓.๓ การวัดและสำรวจกลวิธีการเรียน

Oxford & Crookall (1989)

ได้เสนอแนวคิดในการวัดและสำรวจกลวิธีการเรียน ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การสัมภาษณ์และใช้กระบวนการ “Think-aloud Protocols” การรวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึกของผู้เรียนเกี่ยวกับกลวิธีที่ใช้ การใช้แบบสำรวจ และการรวบรวมข้อมูลจากการฝึกฝนการใช้กลวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ Cornaire (2001) ได้เสนอแนะให้มีการสำรวจเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การให้ผู้เรียนพูดออกเสียงในขณะที่ทำกิจกรรม รวมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียน เพราะเครื่องมือเชิงคุณภาพเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถ

เก็บข้อมูลการใช้กลวิธีการเรียนของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุมมากขึ้น

๔. ระเบียบวิธีวิจัย

๔.๑ กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาฝรั่งเศสในภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ ได้แก่ รายวิชา ผ.172 ผ.202 ผ.302 และ ผ.402 ประกอบด้วย นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ ปีที่ ๒ ปีที่ ๓ และปีที่ ๔ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๓ คน

๔.๒ เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวม

และวิเคราะห์ข้อมูล

๑. จัดสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus group) เกี่ยวกับกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นและเป็น

แนวทางในการปรับใช้แบบสำรวจกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสในการวิจัยครั้งนี้ โดยคณะผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อจัดสัมภาษณ์กลุ่มแยกตามชั้นปี โดยเป็นนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาฝรั่งเศสในระดับดี ๓ คน ระดับปานกลาง ๓ คน และระดับอ่อน ๓ คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ชั้นปีละ ๙ คน

๒. **สำรวจกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของกลุ่มประชากร** โดยใช้แบบสำรวจที่ปรับมาจาก *Strategy Inventory for Language Learning (SILL) Version for Speakers of other Languages Learning English* ของ Oxford (1990) ซึ่งเป็นแบบวัดที่พัฒนาขึ้นสำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทดลองใช้พบว่ามีความเที่ยง ๐.๙๔

๕. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษากลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ (ร้อยละ ๒๒.๓๗) ปีที่ ๒ (ร้อยละ ๒๗) ปีที่ ๓ (ร้อยละ ๒๐.๒๗) และปีที่ ๔ (ร้อยละ ๓๐.๐๖) รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๓ คนนั้น ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะศิลปศาสตร์จำนวน ๑๒๙ คน (ร้อยละ ๙๐.๒๐) คณะรัฐศาสตร์จำนวน ๑๒ คน (ร้อยละ ๘.๓๙) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จำนวน ๑ คน (ร้อยละ ๐.๖๙) และคณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน ๑ คน (ร้อยละ ๐.๖๙) เป็นเพศชายจำนวน ๑๙ คน (ร้อยละ ๑๓.๒๘) และเป็นเพศหญิงจำนวน ๑๒๔ คน (ร้อยละ ๘๖.๗๑) ปรากฏผลดังต่อไปนี้

๑. ในภาพรวมนักศึกษากลุ่มประชากรใช้กลวิธีการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด (ร้อยละ ๓๓.๕๖) โดยนักศึกษา

จากคณะศิลปศาสตร์จะใช้กลวิธีการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด (ร้อยละ ๓๔.๑๐) นักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์จะใช้กลวิธีการเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ (ร้อยละ ๓๓.๓๓) ส่วนนักศึกษาจากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจะใช้กลวิธีการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนักศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์จะใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในการเรียนภาษาฝรั่งเศส (ดูตารางที่ ๑) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาทั้ง ๓ คณะน้อยกว่านักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่เรียนวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสหรือวิชาเอกภาษาอังกฤษ จึงอาจทำให้เกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศที่กว้างขวางกว่า ดังปรากฏจากผลการวิจัยที่นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์มีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสได้หลากหลายมากกว่า

ผลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มกับนักศึกษาทั้ง ๔ ชั้นปี ซึ่งส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าพยายามที่จะหาวิธีที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น การฝึกฝนเพิ่มเติมนอกห้องเรียนด้วยตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ได้ให้ข้อมูลว่าจะใช้การเดาความหมายเมื่อไม่รู้คำศัพท์ การใช้ท่าทางประกอบในการอธิบายเมื่อนึกคำภาษาฝรั่งเศสที่ต้องการไม่ได้ บางครั้งใช้วิธีการดูบริบทคำต่าง ๆ ที่แวดล้อมมากกว่าจะเปิดหาความหมายในพจนานุกรม และจะมีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันในการอธิบายเมื่อนึกคำศัพท์ที่ถูกต้องไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้มีนักศึกษาจากคณะ

อื่น ๆ ที่มาลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาฝรั่งเศส ในภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ เป็นจำนวนน้อยมาก ซึ่งเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้น หากจะมีการทำวิจัยในลักษณะนี้อีกควรใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้น หรืออาจมีการวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาคณะอื่น ๆ เป็นต้น

๒. นักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์จะมีการใช้พฤติกรรมการเรียนที่หลากหลายนอกเหนือจากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาและจากคณะเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ นักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์จะใช้กลวิธีที่ใช้ความจำ กลวิธีเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ กลวิธีจัดการและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ในขณะที่นักศึกษาจากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจะใช้เฉพาะพฤติกรรมการจัดการและประเมินผล

การเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนนักศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์จะใช้พฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นเท่านั้น (ดูตารางที่ ๑) ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์เป็นนักศึกษาวิชาเอกการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งตามหลักสูตรต้องเรียนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อีกหนึ่งภาษานอกเหนือจากภาษาอังกฤษ โดยส่วนใหญ่เรียนภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาอังกฤษเป็นวิชาโท ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่านักศึกษาเหล่านี้มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศมากกว่า อีกทั้งมีจุดมุ่งหมายในการเรียนภาษาต่างประเทศที่ชัดเจนกว่า ดังที่ Oxford (1990) และ Green & Oxford (1995) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้พฤติกรรมการเรียนภาษาต่างประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและเป้าหมายในการเรียนของผู้เรียนด้วย

ตารางที่ ๑ ผลการสำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาฝรั่งเศสแยกตามคณะวิชา

คณะ	พฤติกรรมการเรียนภาษาฝรั่งเศส						รวม
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	
ศิลปศาสตร์	๑๐ (๗.๗๕%)	๖ (๔.๖๕%)	๓๓ (๒๕.๕๘%)	๔๔ (๓๔.๑๐%)	๑๕ (๑๑.๖๒%)	๒๑ (๑๖.๒๗%)	๑๒๙ (๙๐.๒๐%)
รัฐศาสตร์	๒ (๑๖.๖๖%)	๐ (๐.๐๐%)	๔ (๓๓.๓๓%)	๓ (๒๕%)	๐ (๐.๐๐%)	๓ (๒๕%)	๑๒ (๘.๓๓%)
สังคมวิทยา และ มานุษยวิทยา	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๑ (๑๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๑ (๐.๖๓%)
เศรษฐศาสตร์	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๐ (๐.๐๐%)	๑ (๑๐๐%)	๑ (๐.๖๓%)
รวม	๑๒ (๘.๓๓%)	๖ (๔.๑๓%)	๓๗ (๒๕.๘๗%)	๔๘ (๓๓.๕๖%)	๑๕ (๑๐.๔๘%)	๒๕ (๑๗.๔๘%)	๑๔๓ (๑๐๐%)

หมายเหตุ: ๑. หมายถึง พฤติกรรมจำ ๒. หมายถึง พฤติกรรมความรู้ ความเข้าใจ ๓. หมายถึง พฤติกรรมเสริมหรือหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ ๔. หมายถึง พฤติกรรมจัดการและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ๕. หมายถึง พฤติกรรมควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ๖. หมายถึง พฤติกรรมเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

๓. นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ปีที่ ๒ และปีที่ ๓ จะใช้กลวิธีการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๕ ร้อยละ ๓๕.๘๙ และร้อยละ ๔๑.๓๗ ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ จะใช้กลวิธีการเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้มากที่สุด (ร้อยละ ๓๒.๕๕) ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

กลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสแยกตามชั้นปี ดังปรากฏในตารางที่ ๒ พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๔ จะมีค่าเฉลี่ยของกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสสูงกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Oxford (1990) และ Green & Oxford (1995) กล่าวไว้ว่าการใช้กลวิธีการเรียนขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

ตารางที่ ๒ ผลการสำรวจกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสแยกตามชั้นปี

ชั้นปี	กลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศส						รวม
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๑	๐ (๐.๐๐%)	๒ (๖.๒๕%)	๗ (๒๑.๘๗%)	๑๔ (๔๓.๗๕%)	๕ (๑๕.๖๒%)	๔ (๑๒.๕%)	๓๒ (๒๒.๓%)
๒	๕ (๑๒.๘๒%)	๒ (๕.๑๒%)	๑๐ (๒๕.๖๔%)	๑๔ (๓๕.๘๙%)	๒ (๕.๑๒%)	๖ (๑๕.๓๘%)	๓๙ (๒๗.๒%)
๓	๒ (๑๑.๖๒%)	๐ (๐.๓๓%)	๔ (๑๓.๗๙%)	๑๒ (๔๑.๓๗%)	๓ (๑๐.๓๔%)	๘ (๒๗.๕๕%)	๒๙ (๒๐.๒๗%)
๔	๕ (๑๑.๖๒%)	๒ (๔.๖๕%)	๑๔ (๓๒.๕๕%)	๘ (๑๘.๖๐%)	๕ (๑๑.๖๒%)	๙ (๒๐.๙๓%)	๔๓ (๓๐.๐%)
รวม	๑๒ (๘.๓๙%)	๖ (๔.๑๙%)	๓๕ (๒๔.๔๗%)	๔๘ (๓๓.๕๖%)	๑๕ (๑๐.๔๘%)	๒๗ (๑๘.๘๘%)	๑๔๓ (๑๐๐%)

หมายเหตุ: ๑. หมายถึง กลวิธีการจำ ๒. หมายถึง กลวิธีความรู้ ความเข้าใจ ๓. หมายถึง กลวิธีการเสริมหรือหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ ๔. หมายถึง กลวิธีการจัดการและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ๕. หมายถึง กลวิธีการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ๖. หมายถึง กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

๔. นักศึกษาเพศหญิงจะใช้กลวิธีการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด (ร้อยละ ๓๓.๘๗) ส่วนนักศึกษาชายจะใช้กลวิธีการเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้และกลวิธีการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด (ร้อยละ ๓๑.๕๗ เท่ากัน) และจะไม่ใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นเลย ดังปรากฏ

ในตารางที่ ๓ เป็นที่น่าสังเกตว่านักศึกษาเพศชายจะไม่ใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นเลย ในขณะที่นักศึกษาเพศหญิงจะใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นถึงร้อยละ ๒๐.๑๖ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาเพศชายจะมีความเคยชินในการใช้กลวิธีการเสริมและหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ และกลวิธีการจัดการและประเมินผลการเรียน

ด้วยตนเองมากกว่า คือ ร้อยละ ๓๑.๕๗ เท่ากัน และอาจเนื่องจากการที่นักศึกษาเพศหญิงมักจะมีบุคลิกภาพแบบเปิด (extrovert) มากกว่า นักศึกษาเพศชายที่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะปิด (introvert) (e.g. Dunn, 1984; Reid, 1987)

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของงานวิจัยครั้งนี้ จึงมิได้ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรเกี่ยวกับเพศกับการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ ๓ ผลการสำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาฝรั่งเศสแยกตามเพศ

เพศ	พฤติกรรมการเรียนภาษาฝรั่งเศส						รวม
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	
ชาย	๔ (๒๑.๐๕%)	๑ (๕.๒๖%)	๖ (๓๑.๕๗%)	๖ (๓๑.๕๗%)	๒ (๑๐.๕๒%)	๐ (๐.๐๐%)	๑๙ (๑๓.๒๘%)
หญิง	๘ (๖.๔๕%)	๕ (๔.๐๓%)	๓๑ (๒๕.๐%)	๔๒ (๓๓.๘๗%)	๑๓ (๑๐.๔๘%)	๒๕ (๒๐.๑๖%)	๑๒๔ (๘๖.๗๒%)
รวม	๑๒ (๘.๓๙%)	๖ (๔.๑๙%)	๓๗ (๒๕.๘๗%)	๔๘ (๓๓.๕๖%)	๑๕ (๑๐.๔๘%)	๒๕ (๑๗.๔๘%)	๑๔๓ (๑๐๐%)

หมายเหตุ: ๑. หมายถึง พฤติกรรมจำ ๒. หมายถึง พฤติกรรมความรู้ ความเข้าใจ ๓. หมายถึง พฤติกรรมเสริมหรือหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ ๔. หมายถึง พฤติกรรมการจัดการและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ๕. หมายถึง พฤติกรรมควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ๖. หมายถึง พฤติกรรมเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

๕. นักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสและเอกภาษาอังกฤษจะใช้พฤติกรรมการจัดการและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔๐ และร้อยละ ๔๒.๓๐ ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาวิชาเอกอื่น ๆ จะใช้พฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด (ร้อยละ ๒๙.๑๖) ดังปรากฏในตารางที่ ๔ ทั้งนี้เนื่องจาก

นักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสและเอกภาษาอังกฤษมีบริบทในการเรียนรู้ใกล้เคียงกัน มีเป้าหมายในการเรียนรู้และการฝึกฝนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งน่าจะได้มีการศึกษาเจาะลึกต่อไปว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีการถ่ายโอนพฤติกรรมการเรียนจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่งได้หรือไม่

ตารางที่ ๔ ผลการสำรวจกลวิธีการใช้ภาษาฝรั่งเศสแยกตามวิชาเอก

วิชาเอก	กลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศส						รวม
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	
ภาษาฝรั่งเศส	๗ (๗.๕๒%)	๓ (๓.๒๒%)	๒๕ (๒๖.๘๘%)	๓๒ (๓๔.๔๐%)	๑๓ (๑๓.๙๗%)	๑๓ (๑๓.๙๗%)	๙๓ (๖๕.๐๓%)
ภาษาอังกฤษ	๑ (๓.๘๔%)	๒ (๗.๖๙%)	๖ (๒๓.๐๗%)	๑๑ (๔๒.๓๐%)	๑ (๓.๘๔%)	๕ (๑๙.๒๓%)	๒๖ (๑๘.๑๘%)
อื่น ๆ	๔ (๑๖.๖๖%)	๑ (๔.๑๖%)	๖ (๒๕.๐๐%)	๕ (๒๐.๘๓%)	๑ (๔.๑๖%)	๗ (๒๙.๑๖%)	๒๔ (๑๖.๗๘%)
รวม	๑๒ (๘.๓๙%)	๖ (๔.๑๙%)	๓๗ (๒๕.๘๗%)	๔๘ (๓๓.๕๖%)	๑๕ (๑๐.๔๘%)	๒๕ (๑๗.๔๘%)	๑๔๓ (๑๐๐.๐%)

หมายเหตุ: ๑. หมายถึง กลวิธีการจำ ๒. หมายถึง กลวิธีความรู้ ความเข้าใจ ๓. หมายถึง กลวิธีการเสริมหรือหาวิธีทดแทนสิ่งที่ไม่รู้ ๔. หมายถึง กลวิธีการจัดการและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ๕. หมายถึง กลวิธีการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ๖. หมายถึง กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งวิเคราะห์ผลเกี่ยวกับกลวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกชั้นปีเป็นข้อมูลเบื้องต้นไว้แล้ว ดังนั้นจึงควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการเรียนภาษาฝรั่งเศสในระยะต่อไป โดยอาจใช้รูปแบบการสอนต่าง ๆ แล้วเปรียบเทียบผลที่ได้รับ

๒. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาในรูปของงานวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนา

นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและครบวงจร และเพื่อเป็นงานวิจัยนำร่องแก่ภาควิชาหรือสถาบันอื่น ๆ ต่อไป

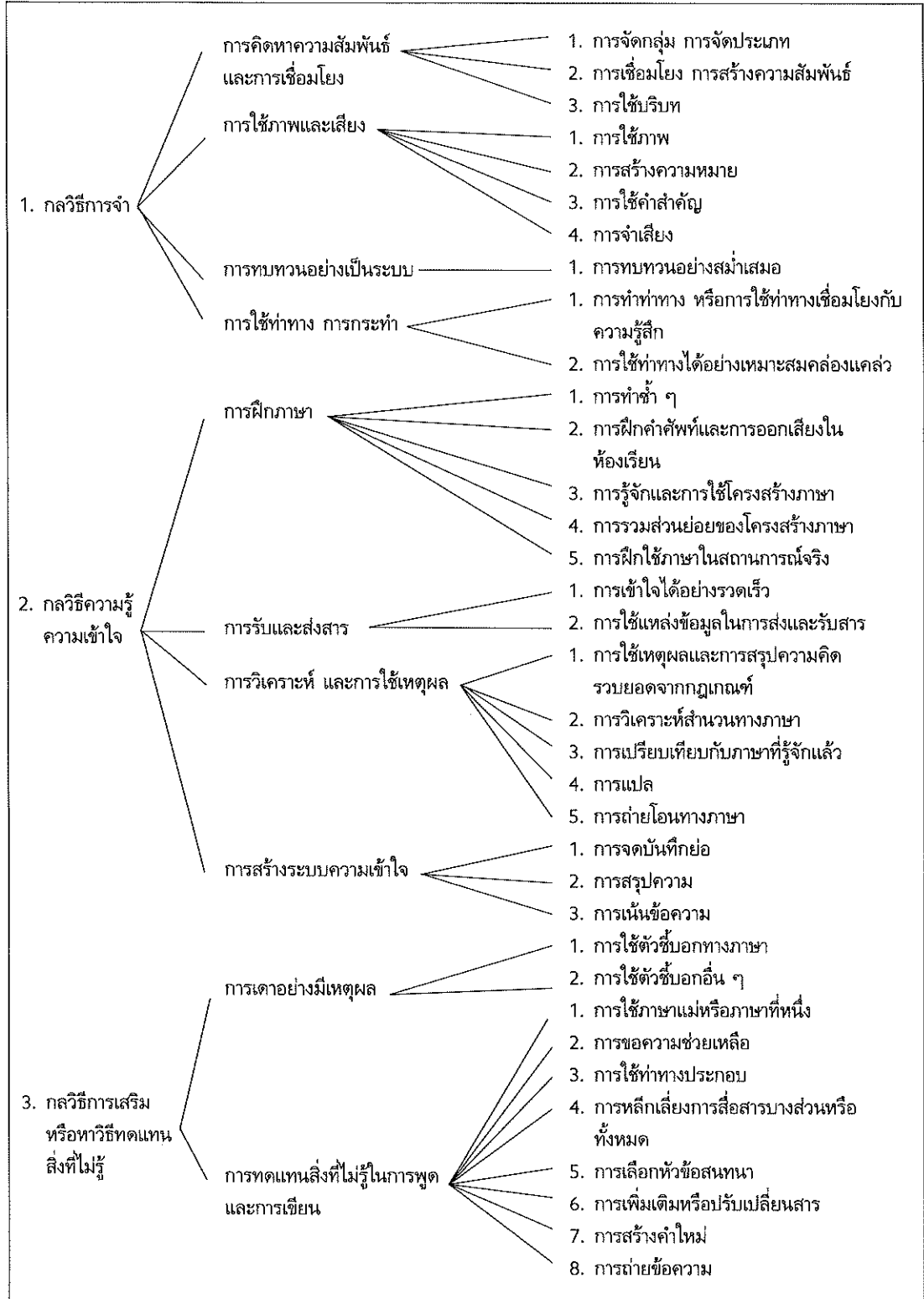
๓. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศ เช่น กิจวัตรในการฝึกฝนภาษาฝรั่งเศส (habits) ทักษะสังคม (social skill) หรือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences) เช่น เพศ บุคลิกภาพ รูปแบบและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน (learning style) เป็นต้น โดยอาจดูความสัมพันธ์หรืออำนาจการทำนายของตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ที่มีต่อวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษา เป็นต้น

บรรณานุกรม

- พัชรีพรรณ ม. รัตน์พล. (๒๕๔๑). การศึกษาลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานีนันท์ หรรักษ์วิทย์. (๒๕๔๖). การถ่ายโอนเชิงลบของภาษาไทย กลวิธีการสื่อสารและกลวิธีการเรียนในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยิ่งรัก ชุนชาติประเสริฐ. (๒๕๓๖). กลวิธีการเรียนภาษาจีนกลางของนักศึกษาไทย. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, ปีที่ ๒๒, ฉบับที่ ๑ (หน้า ๓๒-๓๓).
- รชฎ สุ่มอิม. (๒๕๔๙). กลวิธีการสอนกระบวนการเขียนภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมศักดิ์ สิทธิธิตกุล. (๒๕๔๑). การวิเคราะห์ความตระหนักในกลวิธีอธิบายเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษชั้นปีที่ ๓ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Boonyaratapan, M. (2000). **Impact de l'entraînement de la stratégie de lecture dirigée par la pensée chez les élèves thaïlandais du secondaire.** Thèse de doctorat inédite, Université Laval, Québec.
- Carrell, P.L., Pharis, B.G., & Liberto, J.C. (1989). **Metacognitive strategy training for ESL reading.** *TESOL Quarterly*, 23, 4, 647-678.
- Cohen, A.D. (1998). **Strategies in learning and using a second language.** New York: Addison Wesley.
- Cornaire, C. (2001). **Mémoire et stratégies d'apprentissage.** In C. Cornaire & P.M. Raymond (Eds.), *Regards sur la didactique des langues secondes* (pp.71-101). Outremont: Les Editions LOGIQUES.
- Cyr, P. (1996). **Le point sur les stratégies d'apprentissage d'une langue seconde.** Anjou: Les Editions CEC.
- Dunn, R. (1984). **Learning styles: State of the scene.** *Theory into Practice*, 23, 10-19.

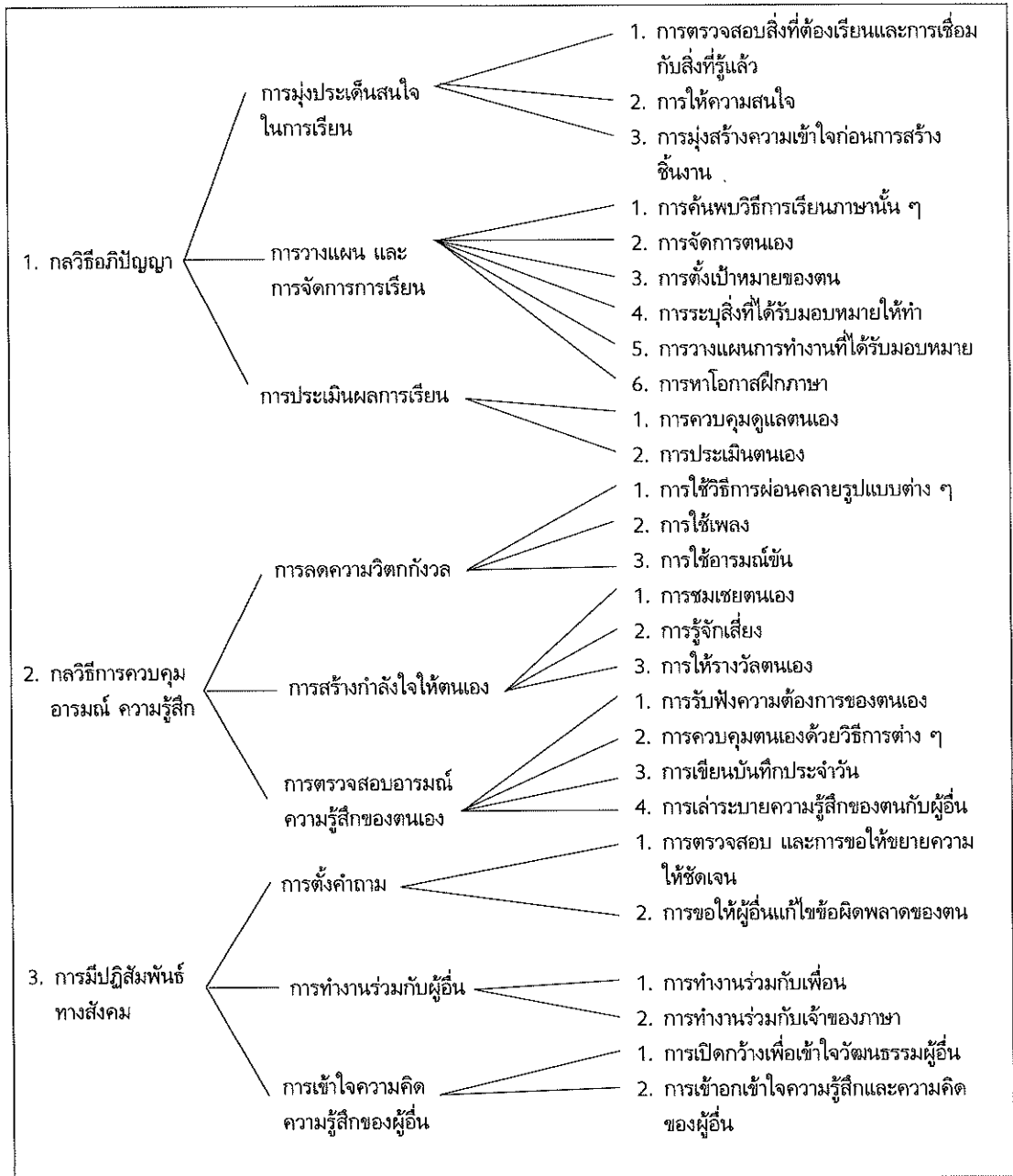
- Green, J.M., & Oxford, R. (1995). **A closer look at learning strategies, L2 proficiency and gender.** *TESOL Quarterly*, 29, 2, 261-297.
- O'Malley, J.M., & Chamot, A.U. (1990). **Learning strategies in second language acquisition.** Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Malley, J.M., Chamot, A.U., Stewner-Manzanares, G., Russo, R., & Kopper, L. (1985). **Learning strategies used by beginning and intermediate ESL students.** *Language Learning*, 35, 1, 21-46.
- Oxford, R. (1990). **Language Learning Strategies: What every teacher should know.** New York : Newbury House Publishers.
- Oxford, R., & Crookall, D. (1989). **Research on Language Learning Strategies: methods, Findings and Instructional Issues.** *The Modern Language Journal*, 73, 4, 404-419.
- Reid, J.M. (1987). **The learning style preferences of ESL students,** *TESOL Quarterly*, 21, 1, 87-111.
- Tardif, J. (1992). **Pour un enseignement stratégique: l'apport de la psychologie cognitive.** Montréal : Les Editions Logiques.

ภาคผนวก ก : กลวิธีการเรียนโดยตรง

(ที่มา: Oxford, 1990)

ภาคผนวก ข : กลวิธีการเรียนโดยอ้อม

(ที่มา: Oxford, 1990)

*L'utilisation des stratégies
d'apprentissage de la langue
française par les étudiants
de Tourisme à l'université
Rajabhat Suan Dusit*

Bubpha YOOSUB¹

Résumé

Cette présentation parlera d'une enquête sur l'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue française par les étudiants de Tourisme à l'université. Cette étude met l'accent sur le niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage, particulièrement les stratégies cognitives et métacognitives du français par les étudiants de Tourisme à l'université Rajabhat Suan Dusit. L'étude a examiné aussi les liens entre le niveau d'utilisation des stratégies et les différentes caractéristiques des étudiants au regard de leur niveau d'étude, sexe, âge et expériences antérieures d'étude du français. Les personnes interrogées s'étaient inscrites au cours de français 4 au deuxième semestre de l'année universitaire 2006 (novembre 2006-mars 2007). L'étude révèle que les étudiants emploient le plus la stratégie métacognitive (essayer de participer aux activités dans la classe); tandis que la

stratégie cognitive (essayer d'utiliser le français hors de la classe) a été la moins utilisée. A propos de l'étude des liens entre le niveau d'utilisation des stratégies et les différentes caractéristiques des étudiants, seules les étudiants de troisième année ont utilisé toutes les stratégies d'apprentissage dans leur ensemble, mais il n'y a pas de différences significatives quant au niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue française par rapport à leur niveau d'étude, sexe et âge. Par contre, il y a une différence significative dans le niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage quant aux expériences antérieures d'étude du français.

Introduction

Cette étude a pour objectif d'identifier les stratégies d'apprentissage de la langue française des étudiants de Tourisme pour les aider à mieux et davantage apprendre la langue française. Après plusieurs années d'enseignement du français aux étudiants de Tourisme, j'ai trouvé que la plupart de mes étudiants qui ont choisi le français comme cours facultatif rencontraient toujours des difficultés à l'apprendre. Ils choisissent le français comme langue étrangère parce qu'ils ne peuvent pas apprendre d'autres langues (ex. chinois, japonais, allemand et etc.). Cela m'a poussée à chercher les moyens qui permettent aux apprenants l'apprentissage le plus efficace de la langue française. J'ai étudié les diverses recherches sur l'utilisation des

¹ professeur de français, université Rajabhat Suan Dusit

stratégies d'apprentissage d'une langue étrangère. Il m'a paru que l'acquisition d'une langue étrangère par les étudiants dépend partiellement de l'utilisation des stratégies d'apprentissage (Cohen, 1994; Cohen et al, 1996). Comprendre comment les étudiants apprennent, aidera à déterminer le style d'enseignement, les approches, les méthodes et les techniques de classe (Brown, 2000). L'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue aidera toujours les apprenants à améliorer leurs compétences ou à acquérir une habileté générale ou spécifique (Oxford et al, 1993; Thompson & Rubin, 1993). Cartier (2000) propose que les apprenants doivent connaître et utiliser à bon escient les stratégies d'apprentissage qui leur permettent d'acquérir les connaissances et les compétences. En plus, examiner les stratégies d'apprentissage d'une langue étrangère utilisées par les étudiants et les encourager à utiliser plus de stratégies, cela leur permettra de mieux progresser (Gore, 2000).

Les caractéristiques des stratégies d'apprentissage de la langue

Malgré les diverses terminologies dans le champ des stratégies d'apprentissage d'une langue, il y a beaucoup de caractéristiques en commun. Premièrement, les stratégies d'apprentissage d'une langue sont générées par les apprenants; elles sont assimilées étape par étape par les apprenants. Deuxièmement, les stratégies d'apprentissage d'une langue permettent aux apprenants le développement des compétences langagières (Lessard-Clouston, 1997). Néanmoins, Chamot (2004) a classé les stratégies d'apprentissage d'une langue en deux catégories: les stratégies

métacognitives et les stratégies orientées sur la réalisation d'une tâche. Les stratégies métacognitives se déclinent comme suit:

- Organiser ou planifier (ex. planifier les tâches langagières et les tâches d'apprentissage à réaliser, cibler l'objet de la tâche et organiser le travail).
- Gérer la méthode d'apprentissage (ex. chercher les meilleures méthodes d'apprentissage et régulariser la démarche d'apprentissage).
- Surveiller la progression (ex. vérifier la compréhension de la tâche et vérifier la compréhension et la production en français).
- Évaluer les résultats (ex. évaluer la démarche d'apprentissage et les résultats obtenus).

Les stratégies orientées sur la réalisation d'une tâche s'organisent comme suit:

- Utiliser les connaissances antérieures
- Déduire ou deviner
- Faire des hypothèses
- Personnaliser
- Transférer ou utiliser des mots de la même famille
- Substituer ou paraphraser
- Utiliser des images
- Faire des jeux de rôles
- Chercher ou appliquer des règles
- Grouper ou classer
- Utiliser des graphiques ou prendre des notes
- Résumer
- Cibler l'attention
- Chercher l'information à la source
- Coopérer
- S'encourager

Oxford (1990a) parle de 12 caractéristiques des stratégies d'apprentissage d'une langue:

- Création par les apprenants
- Assimilation étape par étape
- Promotion de l'apprentissage d'une langue
- Aide au développement des compétences langières
- Visibilité ou invisibilité
- Accès à l'autonomie
- Elargissement du rôle des professeurs de la langue
- Focalisation sur les problèmes pour les résoudre
- Implication de plusieurs aspects et pas seulement du côté cognitif
- Possibilité d'apprentissage des

stratégies aux apprenants

- Adaptation
- Influence de divers facteurs.

Elle a aussi créé un système qui a servi à développer le *Strategy Inventory for Language Learning (SILL)*, un questionnaire destiné à mettre en évidence les groupes de stratégies utilisées par les apprenants d'une langue étrangère. Ce questionnaire a été utilisé partout dans le monde, il a été largement validé. Malgré des modifications apportées à ce questionnaire, celui-ci reste cependant l'instrument principal de cette étude. Le système de classement d'Oxford est présenté dans la figure 1.

Classe (2)	Groupe (6)	Technique (62)
Stratégies directes	Stratégies de rappel	Regrouper en unités significatives
		Créer des associations entre neuf et connu
		Associer à un contexte
	Stratégies cognitives	Répétition
		Prise de notes
		Analyse de nouvelles expressions
	Stratégies de compensation	Deviner intelligemment
		Utiliser la circonlocution
		Inventer des mots
Stratégies indirectes	Stratégies métacognitives	
	Stratégies affectives	
	Stratégies sociales	

Figure 1 : Classement des stratégies d'apprentissage. (Source R. Oxford, 1990)

Ce classement est bâti autour d'une dichotomie entre stratégies directes et stratégies indirectes. Les stratégies directes impliquent la manipulation directe de la matière linguistique et sont censées améliorer directement l'acquisition de la langue. Elles sont de trois types :

- a. Stratégies de rappel – principalement pour faciliter le rappel du vocabulaire (par l'utilisation d'images mentales, par exemple).
- b. Stratégies cognitives – pour faciliter le traitement de l'information linguistique et la production de la parole (par la répétition, l'analyse des expressions nouvelles ou la prise de notes, par exemple).
- c. Stratégies de compensation – pour faire face à des lacunes dans les connaissances ou dans la performance (deviner le sens des mots, inventer des mots, utiliser la circonlocution).

Les stratégies indirectes n'impliquent pas la manipulation directe de la langue mais sont aussi importantes pour le processus d'apprentissage. Elles sont aussi de trois types :

- a. Stratégies métacognitives – pour gérer le processus d'apprentissage (trouver des occasions pour utiliser la langue, etc.).
- b. Stratégies affectives – pour gérer ses émotions et sa motivation (se détendre, par exemple).

- c. Stratégies sociales – pour apprendre par le biais d'un contact avec les autres (demander à être corrigé, par exemple).

Pourquoi des stratégies d'apprentissage de la langue étrangère ?

Pour enseigner par une approche 'communicative', il faut prendre en considération l'objectif principal de développer les compétences communicatives de la langue étrangère cible chez les étudiants. Les stratégies d'apprentissage peuvent aider les étudiants à faire cela (Lessard-Clouston, 1997). Les stratégies d'apprentissage d'une langue sont un outil pour développer les compétences communicatives actives et autonomes (O'Malley & Chamot, 1990).

Il apparaît que les apprenants les plus faibles manquent de stratégies d'apprentissage métacognitives... qui peuvent les aider à évaluer et réussir la tâche demandée.

Le schéma de l'étude

Le schéma de l'étude dans la figure 2 comprend deux groupes de variables: les variables indépendantes (« le sexe », « l'âge », « le niveau d'étude » et « l'expérience antérieure d'étude ») et la variable dépendante (« Le niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue française »).

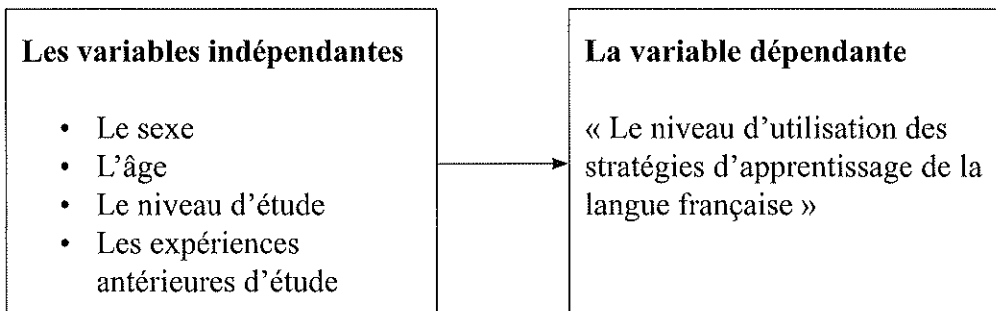

Figure 2 : Le schéma de l'étude.

Le Français dans le cursus de Tourisme

Les étudiants de Tourisme à l'université Rajabhat Suan Dusit doivent prendre quatre groupes de sujets:

- Des sujets éducatifs généraux
- Des sujets de gestion
- Une deuxième langue étrangère parmi le français, l'allemand, le chinois, le japonais et etc.
- Des sujets facultatifs

Il y a six cours de français pendant quatre années. Les six cours comprennent:

1. Le français 1:

Pratique de la langue pour développer chez les étudiants les 4 compétences de base, en mettant l'accent sur la compréhension et l'expression orales. Les étudiants seront capable d'utiliser le français pour communiquer dans la vie quotidienne.

2. Le français 2:

Etude continue du français 1 en mettant l'accent sur l'écoute et l'oral. Les étudiants pratiquent le français plus largement, par exemple, le langage de la restauration.

3. Le français 3:

Pratique de la langue professionnelle pour s'occuper de touristes en mettant l'accent sur les compétences auditives et orales.

4. Le français 4:

Pratique du français du tourisme et de l'hôtellerie dans diverses situations professionnelles. L'apprentissage est

axé sur la compréhension et l'expression orales.

5. Le français 5:

Pratique de la lecture et de l'écrit en français. Par exemple, la lecture de différents textes, de journaux, d'articles de presse et l'écrit de lettres d'affaire et de divers rapports.

6. Le français 6:

Pratique des compréhensions orale et écrite plus avancées. Apprendre à faire ressortir les idées principales de différents textes en faisant des exposés et des discussions en groupe, et etc.

Le déroulement de l'enquête

1. Créer un questionnaire

Le questionnaire a été réalisé à partir de plusieurs sources: « Strategy Inventory for Language Learning » d'Oxford (1990b), le classement des stratégies d'apprentissage d'Anna Uhl Chamot (2004) et les caractéristiques de bons apprenants de la langue ont été utilisés comme instrument lors de cette étude. Ce questionnaire comprend 2 parties : la Partie 1 concerne des informations personnelles des personnes interrogées et la Partie 2 mesure le niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue française à l'aide d'une échelle de 5 degrés concernant la fréquence d'utilisation des stratégies. La légende de l'échelle de 5 degrés est expliquée dans le Tableau 1.

La fréquence d'utilisation	points
Le plus souvent	5
Souvent	4
Quelquefois	3
Peu de fois	2
Jamais	1

Tableau 1 : La légende de l'échelle de 5 degrés

2. Mise à l'épreuve du questionnaire

Le questionnaire a été mis à l'épreuve et le résultat statistique le valide.

3. Enquête

3.1 Sujets

Cette étude a été faite avec les étudiants de Tourisme qui se sont inscrits dans le cours de français 4. Ce questionnaire a été distribué à la fin du cours aux 225 étudiants.

3.2 Méthodologie

On a demandé aux 225 étudiants de répondre au questionnaire adapté du SILL de Rebecca Oxford (1990b) et de diverses recherches en version thaïe afin

de mettre en évidence les stratégies d'apprentissage utilisées habituellement. Il fallait donc évaluer le niveau d'utilisation des stratégies par les apprenants lors de l'apprentissage de la langue française et examiner les liens entre le niveau d'utilisation des stratégies et les caractéristiques (âge, sexe, expériences antérieures d'étude, niveau d'étude etc.) des apprenants.

3.3 Recueil et analyse des données

Le questionnaire a été distribué à la fin du cours en mars 2007 aux 225 étudiants : 72 étudiants et 153 étudiantes selon le Tableau 2.

Les personnes interrogées selon les variables indépendantes										
Sexe		expériences antérieures d'étude		Niveau d'étude				Age		
étudiants	étudiantes	non	oui	1 ^{er} année	2 ^{ème} année	3 ^{ème} année	4 ^{ème} année	Plus de 25	Entre 20-25	Moins de 20
72	153	119	106	31	162	16	16	1	186	38

Tableau 2 : Les données des sujets étudiés selon les variables indépendantes

Les données obtenues ont été analysées à l'aide de la statistique descriptive. Celles de la Partie 1 sont analysées en pourcentage et celle de la Partie 2 par la

moyenne estimée (\bar{X}) et l'écart type (s). Le Tableau 3 montre le critère d'interprétation du niveau d'utilisation par la moyenne estimée :

La fréquence d'utilisation	La moyenne estimée (\bar{X})
La plus souvent	4,21-5,00
Souvent	3,41-4,20
Quelquefois	2,61-3,40
Peu de fois	1,81-2,60
Jamais	1,00-1,80

Tableau 3 : Interprétation du niveau d'utilisation à l'aide de la statistique descriptive « La moyenne estimée »

Interprétation des résultats

L'ensemble du niveau d'utilisation d'apprentissage de la langue française est « **quelquefois** » ($\bar{X} = 3,21$, (s)=0,47). La stratégie métacognitive « Essayer de participer aux activités dans toutes les classes » est « **la plus souvent utilisée** » ($\bar{X} = 4,30$, (s)=0,66). La stratégie cognitive « Essayer d'utiliser le français hors de la classe » est « **la moins utilisée** » ($\bar{X} = 2,41$, (s)=0,93). Quand on examine les liens entre le niveau d'utilisation des

stratégies et les différentes caractéristiques des étudiants, seules les étudiants de troisième année ont utilisé toutes les stratégies d'apprentissage dans leur ensemble, mais il n'y a pas de différences significatives quant au niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage de la langue française par rapport à leur niveau d'étude, sexe et âge. Par contre, il y a une différence significative dans le niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage quant aux expériences antérieures d'étude du français.

Stratégies d'apprentissage de la langue française	Non (n = 119)		Oui (n = 106)		t	P- value
	\bar{X}	(s)	\bar{X}	(s)		
Niveau d'utilisation	3,13	0,52	3,30	0,40	-2,81**	0,00

Tableau 4 : L'épreuve statistique montre la différence significative 0,01

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

Le Tableau 4 indique la différence significative 0,01 dans le niveau d'utilisation des stratégies d'apprentissage quant aux expériences antérieures d'étude du français à l'aide de la statistique descriptive: la moyenne estimée (\bar{X}), l'écart type (s) et le test-t.

Conclusion

L'enquête a pour but d'examiner les stratégies d'apprentissage de la langue française des étudiants de Tourisme et d'examiner les liens entre le niveau d'utilisation des stratégies et les différentes caractéristiques des étudiants. Le questionnaire réalisé à partir

de plusieurs sources a été utilisé comme instrument lors de cette étude. Ce questionnaire a été distribué à la fin du cours de français 4 en mars 2007 aux 225 étudiants. L'étude révèle que les étudiants emploient le plus la stratégie métacognitive (essayer de participer aux activités dans la classe); tandis que la stratégie cognitive (essayer d'utiliser le français hors de la classe) a été la moins utilisée. Il faut alors encourager les étudiants de Tourisme à utiliser plus de stratégies d'apprentissage du français et apprendre aux apprenants à prendre en compte les stratégies d'apprentissage spécifiques de la langue française.

Références

- ATLAN, J. (2000). *L'utilisation des stratégies d'apprentissage d'une langue dans un environnement des TICE*. <http://alsic.org> ou alsic.u-strasbg.fr **Recherche**, 3, 1, juin 2000, pp. 109–123. Accès : 22/6/2007.
- BROWN, H.D. (2000). *Principles of language learning and teaching*. (4th ed.) New York: Addison Wesley Longman.
- CARTIER, S. (2000). *Enseigner les stratégies d'apprentissage aux élèves du collégial pour que leur français se porte mieux*. [Journal Electronique: Correspondance 1, 1, pp. 1–19] <http://www.ccdmd.qc.ca/correspo/Corr-5-3/Cartier.html>. Accès 22/6/2007.
- CHAMOT, A. U. (2004). *Issues in Language Learning Strategy Research and Teaching*. [Journal Electronique de l'enseignement et l'apprentissage d'une Langue étrangère. 1, 1, pp. 14–26] <http://e-flt.nus.edu.sg/> Accès 12/7/2007.
- O'MALLEY, J.M., & CHAMOT, A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- COHEN, A.D. (1994). *Second Language Learning and Use Strategies: Clarifying the Issues*. Exposé présenté au Colloque sur les Stratégies d'apprentissage et l'utilisation des stratégies à Séville en Espagne.
- OXFORD, R.L. (1990a). *Language learning strategies: What every teacher should know?* Boston: Heinle & Heinle.
- OXFORD, R. (1990b). *Styles, strategies, and aptitude: Connections for language learning*. In T.S. Parry & C.W. Stansfield (Eds.), *Language Aptitude Reconsidered* (pp. 67–125). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- THOMSON, I. & RUBIN J. (1993). *Improving listening comprehension in Russian*. Washington D.C.: Department of Education, International Research and Studies Program.
- LESSARD-CLOUSTON, M. *Language Learning Strategies: An Overview for L2 Teachers*. [En ligne: [z95014 \[at\] kgupyr.kwansei.ac.jp](mailto:z95014@kgupyr.kwansei.ac.jp)] Kwansei Gakuin University (Nishinomiya, Japan).

*Le Français du tourisme en Thaïlande**

Penphan THIPKONG**
Supanni CHANTKRAN***

Comment trouver un équilibre entre l'enseignement du français langue étrangère et l'enseignement professionnel du tourisme?

1. Introduction

En Thaïlande, le français est l'un des deuxièmes langues étrangères apprises, après l'anglais. Il est enseigné dans le deuxième cycle aux élèves de la filière lettres durant les trois années de lycée, et ce dans beaucoup d'établissements (presque 40000 lycéens dans environ 500 lycées). Les statistiques ne doivent pas masquer que seule une minorité d'élèves ont l'occasion réellement d'apprendre le français et que le français subit la concurrence des autres langues asiatiques telles que le chinois, le japonais, le coréen, ainsi que les langues de l'Asie du sud-est (birman, vietnamien, cambodgien, laotien). Signalons l'introduction du français dans les classes du premier cycle (collège), qui est un fait récent, mais qui n'est pas encore un développement significatif.

En ce qui concerne le niveau universitaire, les étudiants peuvent étudier

le français comme matière principale ou comme matière optionnelle dans beaucoup d'établissements, mais la situation est rendue complexe par l'apparition de nouvelles universités, qui n'ont pas toutes ouvert le français. L'AUF soutient d'autre part la mise en place du français dit transversal, à savoir un programme de français complet sur les quatre années du diplôme de licence s'ajoutant au cursus normal de l'étudiant. L'université Naresuan est la première université à avoir mis en oeuvre le projet filière universitaire transversale francophone en 2007.

Une étape importante du développement du français en Thaïlande est intervenue en 1979, lorsque Son Altesse Royale la princesse Galyani Vadhana a pris l'initiative d'introduire des cursus de français de spécialité à l'université Thammasat, alors que jusqu'à cette date l'enseignement du français au niveau universitaire était auparavant essentiellement centré sur la littérature. A partir de cette date, les étudiants de français se sont vu offrir de plus en plus de cours optionnels de français sur objectifs spécifiques (français de l'hôtellerie, français du tourisme, français des affaires, français du secrétariat, français juridique, en parallèle avec les cours de langue, de littérature et de civilisation. Ce n'est que plus récemment, et dans des universités privées comme l'université Assumption (ABAC), que l'on a introduit des cursus axés exclusivement sur le français professionnel.

* Acte de communication présentée lors du séminaire régional sur le français du tourisme, organisé par l'université Kasetsart et l'AUF en partenariat avec d'autres établissements universitaires le 31 mars 2009 et 1 avril 2009

** professeur de français, université Naresuan, Phitsanulok

*** professeur de français, université Kasetsart, Bangkok

Parmi les différents sujets de français sur objectifs spécifiques, c'est l'enseignement du français du tourisme qui occupe la place la plus importante dans les cursus. On rappellera que les pays d'Asie, et donc la Thaïlande, font partie des destinations privilégiées des touristes francophones, grâce à l'image exotique de la Thaïlande pour les Français. Compte tenu de l'importance de l'industrie touristique dans le royaume et de la nécessité de former un personnel qualifié et à même de communiquer avec les touristes étrangers, en l'occurrence francophones, le français du tourisme a connu un développement rapide et a fait l'objet d'une réflexion approfondie. Une réflexion intéressante et pertinente sous la signature de monsieur Gilles Delouche (Quelques réflexions à propos d'un enseignement du français du tourisme) est ainsi disponible dans un numéro du bulletin de l'ATPF des années 80, époque qui a vu le développement du français du tourisme en Thaïlande.

Un fait remarquable concernant le français du tourisme a été son introduction au niveau secondaire à l'initiative du Bureau des Inspections du Ministère de l'Éducation. Une équipe d'inspectrices thaïlandaises a notamment élaboré en collaboration avec le CAVILAM de Vichy les manuels *Bienvenue en Thaïlande 1 et 2*, qui s'efforcent de fonder l'enseignement sur des situations de communication réelles. Dès le début, ce programme de français du tourisme au niveau secondaire a connu un grand succès, puisque plus d'une centaine d'établissements l'ont enseigné à un moment ou un autre.

Au niveau universitaire, on s'est lancé dans la conception de manuels, voire de dictionnaires spécialisés, avec

deux grandes tendances. Dans un premier temps, l'objectif a été de former des professionnels de grande qualité et d'un niveau de langue élevé, en initiant les étudiants à l'histoire, et notamment l'histoire de l'art, et en leur enseignant des vocabulaires spécialisés adaptés à la description du patrimoine culturel du pays, comme dans l'ouvrage maintenant classique de l'université Chulalongkorn *Manuel pour guides touristiques* de Walaya Wiwatsorn et Kachitra Bhangnanda. Plus récemment, et suivant en cela l'évolution de la didactique du français sur objectifs spécifiques, une nouvelle génération de manuels, a vu le jour, proposant une approche moins académique et plus pragmatique du français de l'hôtellerie et du tourisme par compétences linguistiques et actes de parole. Si le manuel de Daranee Muangma *Au Royaume de Lan Na – Manuel pour le tourisme dans le nord de la Thaïlande* (1995) s'efforce de concilier les deux approches en choisissant le contexte spécifique du Lan Na, les nouveaux manuels des différentes universités, dont les manuels *Découverte de la Thaïlande* de Boonsong Bunmark ou *Français du tourisme* de Phenphan Thipkong. Les différents manuels universitaires ne doivent pas faire oublier un travail en équipe (sept professeurs de français de six universités différentes de Bangkok et de provinces) qui a abouti à l'élaboration d'un site internet pour l'auto-apprentissage du français du tourisme sous la direction de Phenphan Thipkong, subventionné par la commission de l'éducation supérieure, Ministère de l'éducation et hébergé sur le site: http://lms.thaicyberu.go.th/OfficialTCU/main/ContentExample/2545001_French/

2. Développement et état présent de l'enseignement du tourisme et du français du tourisme

Filières centrées sur le tourisme (enseignement en thaï ou en anglais)

Depuis plusieurs décennies, le tourisme représente pour la Thaïlande sa ressource économique principale (en 2007 = 547, 782, 000 baths). Cette manne financière a conduit la commission de l'éducation supérieure (avec la collaboration des ambassades de France et d'Australie) à accorder une importance toute particulière aux formations des professionnels du tourisme et à leur corps enseignant, proposant un projet-pilote pour le développement des ressources humaines du tourisme et visant à la création d'un pôle d'excellence dans le domaine du tourisme et du service.

A l'heure actuelle, de nombreuses universités d'Etat et privées ont déjà développé, au sein des facultés de gestion, des cursus le plus souvent en thaï et parfois en anglais se focalisant sur l'enseignement du tourisme (licence, maîtrise et doctorat). La tendance actuelle est à diversifier et spécifier les désignations des diplômes et des facultés. C'est ainsi qu'apparaissent des « facultés de l'hôtellerie et du tourisme » comme à l'université de Mahasarakham ou des « facultés des industries du service » comme à l'université Prince de Songkhla (campus de Phuket). Au total, ce sont plus de 70 cursus universitaires de tourisme, n'incluant pas forcément une formation en français, qui sont offerts actuellement. Les exemples ci-dessous donnent une idée des nombreuses formations disponibles et de la diversité des appellations des diplômes de tourisme.

Niveau licence: programme en thaï

– **Licence de gestion** (faculté des sciences humaines et sociales de l'université Rajabhat Chandrakasem)

– **Licence de gestion du tourisme** (faculté des arts libéraux et des sciences de l'université Dhurakit Pundit)

– **Licence d'industrie de la restauration et du service** (faculté de la restauration de l'université Rajabhat Suan Dusit)

– **Licence de tourisme et de l'hôtellerie** (faculté du tourisme et de l'hôtellerie de l'université Mahasarakam)

– **Licence de tourisme** (faculté des sciences humaines de l'université Kasetsart)

– **Licence de tourisme** (faculté des sciences humaines de l'université de Khonkaen)

On peut mentionner le cas spécifique de l'université Naresuan, qui propose deux cursus de tourisme au niveau licence avec deux orientations bien différentes:

– le premier, comme dans les cas précédents, est une **licence d'administration des affaires (tourisme)**, de la faculté de gestion et des sciences de l'information;

– le second est une **licence double cursus (en cinq ans) d'histoire et du tourisme** de la faculté des sciences sociales.

Certains des programmes mentionnés comportent des licences en deux ans ou trois ans, dont la spécificité est le recrutement des étudiants au niveau propédeutique.

Niveau licence: programme en anglais

– **Licence d’administration des affaires (gestion de l’hospitalité)** (faculté des industries du service, Prince de Songkhla, campus de Phuket)

– **Licence d’administration des affaires (gestion du tourisme)** (faculté de gestion, Mae Fah Luang)

– **Licence d’administration des affaires (tourisme)** (collège international de l’université Naresuan)

– **Licence de gestion hôtelière** (collège international de l’université Silpakorn)

– **Licence d’hospitalité et de gestion du tourisme** (faculté des arts libéraux et des sciences de l’université Dhurakit Pundit)

– **Licence d’industrie de la restauration et du service** (faculté de la restauration de l’université Rajabhat Suan Dusit)

– **Licence de lettres (gestion hôtelière)** (faculté internationale du tourisme de l’université Rajabhat de Suratthani)

– **Licence de tourisme et de gestion hôtelière** (faculté du tourisme et de l’hôtellerie de l’université Mahasarakam)

Niveau Master: programme en thaï

– **Master de gestion hôtelière et de tourisme** (faculté de Gestion et des sciences de l’Information) de l’université Naresuan

– **Master de tourisme et d’hôtellerie** (faculté du tourisme et de l’hôtellerie) de l’université Mahasarakam

– **Master de tourisme et d’hôtellerie** (faculté des Sciences Sociales de l’université de Chiangmai)

Niveau Master: programme en anglais

– **Master de gestion hôtelière et de tourisme international** (école des Master) de l’université Naresuan

– **Master de l’hôtellerie et de gestion du tourisme** (collège international de l’université Silpakorn)

Niveau Doctorat

– **Doctorat de tourisme et d’hôtellerie** de l’université Mahasarakam

Il est à signaler que les matières concernant le tourisme dans ces programmes sont enseignées en thaï ou en anglais par des professeurs diplômés ainsi que des professionnels du domaine. L’anglais, le français, l’allemand, le japonais, le chinois, le vietnamien etc. sont des options obligatoires qui représentent de 9 à 15 unités de valeur réparties entre 3, 4 ou 5 cours. La méthodologie de ces cours de langue est une méthodologie « langues étrangères », mais il est à noter que les cursus tendent à proposer aux derniers niveaux des sujets intitulés français de l’hôtellerie, français de la restauration et français du tourisme.

Filières linguistiques (majeure de français)

En ce qui concerne les cursus de licences de français, dans la plupart des universités, les cours de français du tourisme sont destinés aux étudiants de troisième ou quatrième année et enseignés en tant que matières optionnelles. Ainsi, les programmes contiennent-ils des cours intitulés: français du tourisme, français pour les guides, français de l’hôtellerie, français de la restauration, avec généralement deux niveaux, un niveau d’introduction et un niveau d’approfondissement.

Constat

La présentation qui précède suggère une difficulté dans l'acquisition de la double compétence nécessaire à l'étudiant qui souhaite accéder à un niveau d'utilisateur professionnel en français.

– D'un côté, nous voyons des étudiants des filières de français qui ont une compétence satisfaisante dans cette langue, mais sont insuffisamment familiarisés avec le monde professionnel du tourisme.

– D'un autre côté, les étudiants sortant des filières tourisme des universités ont une bonne connaissance du milieu, mais, avec trois ou quatre niveaux de français, ne peuvent pas réellement acquérir les compétences langagières nécessaires à l'utilisation professionnelle française.

Premières solutions apportées

Partant de ce constat, les universités et leurs partenaires commencent à prendre conscience des problèmes de formation, aussi bien pour les futurs professionnels du tourisme souhaitant utiliser le français que pour les spécialistes de français ambitionnant de devenir des professionnels du tourisme, et s'efforcent de réfléchir à des solutions.

C'est ainsi que certains programmes de licence de français comprennent un semestre de *stage professionnel* ou *stage en entreprise*. Ce stage peut être effectué, pour les étudiants qui le souhaitent, dans des agences de voyages, hôtels, bureaux de l'office du tourisme, musées, magasins de souvenirs etc.

Il faut préciser que c'est en dehors de leur cursus universitaire et à l'issue de celui-ci que les étudiants possédant des connaissances en français et souhaitant devenir guides professionnels peuvent

s'inscrire à des formations (comprenant des stages) proposés par certaines universités (comme Silpakorn, Chulalongkorn ou Naresuan, campus de Phayao) en collaboration avec l'Office du Tourisme de Thaïlande. Ces formations sont obligatoires pour obtenir le statut de guide agréé et obtenir la carte professionnelle. Il est à noter que ne peuvent être guides agréés en Thaïlande que des ressortissants thaïlandais, ce qui implique qu'un guide étranger accompagnant un groupe ne peut pas faire office de guide en Thaïlande et qu'il doit systématiquement être accompagné d'un guide de nationalité thaïlandaise agréé.

Il apparaît toutefois que les solutions proposées pour le moment ne sont encore qu'à l'état d'ébauches et que la dimension didactique du problème n'ait pas encore été abordée en tant que telle.

3. Bilan des difficultés rencontrées.

Les principales difficultés auxquelles nous faisons face sont donc les suivantes:

– Il n'existe pas de cursus de français du tourisme où les compétences langagières et les compétences professionnelles seraient acquises à part égale, avant le diplôme de master.

– Dans un contexte à la fois de crise économique et d'augmentation considérable des effectifs des étudiants des filières touristiques (la faculté du tourisme et de l'hôtellerie de l'université de Mahasarakham recrutant jusqu'à 1000 étudiants dans son programme en thaï de tourisme), le marché de l'emploi du personnel peu qualifié est presque arrivé à saturation. Le résultat est que des étudiants de français qui arrivent sur le marché du travail dans le domaine du tourisme, quelle que puisse être leur compétence langagière, ont beaucoup de mal

à percer dans un contexte aussi défavorable et partant à acquérir l'expérience professionnelle nécessaire pour faire une carrière digne de ce nom.

– Il n'existe pas encore au niveau institutionnel de formules de stages dans le cadre d'une formation continue) pour les professionnels du tourisme souhaitant se spécialiser en français. Ce type de formation est dans le meilleur des cas assurés au niveau de l'entreprise.

4. Quelques propositions

Avant de formuler des propositions concrètes, on pourrait imaginer que les enseignants du français de l'hôtellerie et du tourisme prennent leur inspiration dans les réflexions de la commission de l'éducation supérieure mentionnées précédemment, qui ont conduit au projet d'un pôle d'excellence dans le domaine du tourisme et du service en Thaïlande, et cela alors même que le français est et reste une langue majeure de l'industrie de l'hospitalité et que beaucoup d'universités françaises se trouvent être partenaires de programmes professionnels de tourisme.

Créer de nouveaux cursus novateurs

Il n'existe pas à l'heure actuelle au niveau licence de diplôme professionnel de tourisme exclusivement en français, alors que, comme on l'a vu plus haut, il en existe en anglais.

La formation professionnelle de tourisme qui semble accorder le plus d'importance au français est sans doute le programme de l'université Silpakorn (campus de Taling Chan) : bien qu'il s'agisse d'une formation en anglais, celle-ci implique des unités de valeur de français obligatoires accompagnées d'une pratique en atelier de démonstration à l'Institut

Vatel, donc avec une exigence de professionnalisme conforme aux normes du réseau des écoles hôtelières Vatel.

Ce n'est pour le moment qu'au niveau maîtrise qu'il existe un master associant la spécialisation en français avec un enseignement à la fois académique et professionnel du tourisme culturel, le « Master de français pour le tourisme culturel » de l'université Silpakorn (campus de Tha Phra), qui a ouvert un premier recrutement en 2008.

Il nous semble qu'il serait bon d'aller plus loin et d'envisager la création de cursus de français du tourisme proprement dits à court ou à moyen termes.

“Formation de Français sur Objectif Spécifique post-bac en deux ans, dans laquelle une part égale serait faite à l'acquisition des compétences en français et des compétences professionnelles”

Faisabilité institutionnelle et orientation dans une direction où les étudiants préfèrent faire une licence complète

Approfondissement de la réflexion méthodologique et didactique

A cette fin, il s'agit de relancer la réflexion sur les stratégies d'enseignement. Il ne faut en aucun cas négliger les conseils et les réflexions d'un Gilles Delouche, et il conviendrait même de les revisiter. Il ne faut pas non méconnaître le travail de l'équipe pédagogique du bureau des Inspections du Ministère de l'Education, les manuels de niveau secondaire *Bienvenue en Thaïlande 1 et 2* restant encore novateurs dans un enseignement fondé sur une approche par actes de parole.

Mais on peut non seulement reprendre les réflexions précitées et les

approfondir, en se focalisant sur la méthodologie de la simulation de situations de communication réelles, la prise en compte et le dépouillement de ce que Gilles Delouche a appelé le « corpus » du français du tourisme (analyse discursive et pragmatique des écrits du tourisme, mise en relief des stratégies argumentatives dans les publications touristiques comme les dépliants, les brochures, les publicités et dans les sites internet consacrés au tourisme).

Réactualiser le contenu des cours déjà dispensés

Actuellement, le tourisme prend diverses formes, nouvelles pour certaines. Ainsi, alors que l'écotourisme a pris pied institutionnellement dans l'université en Thaïlande (cours généraux, cours de tourisme) et que le concept de *home-stay tourism* fait l'objet d'enseignements, les notions de tourisme éthique, culturel, médical restent encore abstraites pour nos étudiants. Il est donc important qu'ils puissent appréhender toute la gamme des attentes et besoins des touristes, en ayant une connaissance approfondie.

Stages en entreprise

On pourrait envisager d'accroître l'importance des stages dans le cursus et de diversifier, en proposant avant même la troisième ou la quatrième année des stages dans le domaine du tourisme, qu'il s'agisse de **stages d'observation** de quelques jours permettant d'observer le fonctionnement de l'industrie hôtelière ou touristique ou de **stages opérationnels**

proprement dit, où le stagiaire se voit impliqué de façon très opérationnelle dans le monde professionnel.

Certifications en langue du Conseil de l'Europe

Bien que les certifications européennes (DELFDALF pour le français) ne prennent pas en compte les domaines de spécialité comme le tourisme, la passation de ces examens serait un plus pour les étudiants, dont les compétences langagières pourraient être reconnues à l'échelle internationale. Elle devrait donc être obligatoire.

Coopération interne

Il serait souhaitable de développer davantage la coopération interne en Thaïlande entre les différentes universités d'une part, entre ces dernières, le TAT et les différentes entreprises touristiques d'autre part.

Coopération externe

Cet effort de coopération est également souhaitable au niveau international: création de réseaux de travail et de formation en Asie, mais aussi en Europe, permettant l'échange d'étudiants (sur le modèle de programmes de type Erasmus en Europe), de professeurs, le suivi de formations continues (accueil de stagiaires dans différents pays de façon successive), le déblocage de bourses de recherche etc. Enfin, le travail des organisations internationales, comme l'UNESCO, représente une possibilité de coopération fructueuse qui devrait être développée.

Bibliographie

- BUNMARK Boonsong, 2004 : *Découverte de la Thaïlande*, Faculté des Sciences Humaines et Sociales, Université Rajabhat Chandrakasem, 304 pages.
- CHANMISRI Saisawat, 1997 : *Français du tourisme et de l'hôtellerie, le français du tourisme pour les élèves du secondaire en Thaïlande*, séminaire national sur l'enseignement du français en thaïlande, 20ème anniversaire de l'ATPF, 1997.
- DELOUCHE Gilles, 1980 : *Quelques réflexions à propos d'un enseignement du français du tourisme*, Bulletin de l'ATPF, pp.57-63.
- MUANGMA Daranee, 1995 : *Au royaume de Lan Na*, Département de français, Faculté des Sciences Humaines, Université de Chiangmai, 207 pages.
- PHIROMSWAD Témie, GASTON Sarapi, 1981 : *Perles de Thaïlande*, Bangkok : Département des Langues Occidentales, Faculté des Lettres, Université Chulalongkorn, 229 pages.
- THIPKONG Phenphan, 2007 : *Français du tourisme*, Département des langues occidentales, Faculté des Sciences Humaines, 164 pages.
- WIWATSORN Walaya, BHANGANANDA Kachitra, 1988. *Dictionnaire thaï-français pour le tourisme*. Bangkok : Département des Langues Occidentales, Faculté des Lettres, Université Chulalongkorn, 183 pages.
- WIWATSORN Walaya, BHANGANANDA Kachitra, 1989. *Manuel pour guides touristiques*. Bangkok : Département des Langues Occidentales, Faculté des Lettres, Université Chulalongkorn, 245 pages.

Sitographie

- http://lms.thaicyperu.go.th/OfficialTCU/main/ContentExample/2545001_French/mainmenu.asp
- http://lms.thaicyperu.go.th/OfficialTCU/main/ContentExample/2545001_French/
- <http://wbc.msu.ac.th/wbc/human/0105230/hotellerie/indexhotel.htm>

ระบบสวัสดิการบอบ บารบการ ในประเทศฝรั่งเศส: ประสบการณ์จากการ ศึกษาดูงาน

ทรงชัย ทองปาน*

บทนำ

เป็นที่ยอมรับกันว่าประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศหนึ่งที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีระบบสวัสดิการข้าราชการที่ดีที่สุดประเทศหนึ่งในยุโรป อาชีพข้าราชการ ยังคงเป็นอาชีพในดวงใจของชาวฝรั่งเศสจำนวนมาก การทำงานในหน่วยงานราชการจึงเป็นที่ต้องการมากกว่าการทำงานในบริษัทเอกชน ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้แตกต่างกันอย่างคนละขั้วกับประเทศไทย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยหลัก ๆ ๓ ประการ ได้แก่ ประการแรก ข้าราชการมีความเสี่ยงในการถูกเลิกจ้างต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ หรือจะเรียกได้ว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่ำที่สุดก็ได้ ดังนั้น จึงถือได้ว่าบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานราชการเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในอาชีพสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ซึ่งจะคล้ายคลึงกับเหตุผลหลักในการทำงานในหน่วยงานราชการไทย ประการที่สอง ข้าราชการในประเทศฝรั่งเศสโดยเฉพาะในระดับผู้ปฏิบัติงานมีรายได้ที่สูงกว่าเอกชน ทั้งนี้ รายได้ของข้าราชการฝรั่งเศสในระดับกลางซึ่งเป็นระดับ ผู้ปฏิบัติ จะมีรายได้ สูงกว่าบุคลากรในภาคเอกชนประมาณ ๒๐-๒๕% (ยกเว้น

ข้าราชการระดับสูงที่อาจมีเงินเดือนสูงกว่าหรือต่ำกว่าเอกชน เช่น อาจารย์ในโรงเรียน) ในขณะที่ประเทศไทยมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงระหว่างอัตราเงินเดือนของราชการกับของเอกชน และประการที่สามซึ่งค่อนข้างจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้ชาวฝรั่งเศสต้องการที่จะเข้ามาทำงานในหน่วยงานราชการ ก็คือ ข้าราชการฝรั่งเศสมีสวัสดิการที่ดีกว่าเอกชนในหลาย ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการบางประเภทที่อาจก่อให้เกิดความ “ประหลาดใจ” แก่ข้าราชการไทยในหลายประเด็น ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

จากความน่าสนใจดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้พยายามรวมข้อมูลที่ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน หน่วยงานราชการ ๓ แห่งในประเทศฝรั่งเศส ภายใต้โครงการจัดทำข้อเสนอเพื่อปรับปรุงสวัสดิการและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้แก่ Office of the Perspective and International Affairs ในส่วนของ General Direction of Administration and Public Administration (Direction générale de l'administration et de la fonction publique) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในส่วนของสำนักนายกรัฐมนตรี หน่วยงานที่สอง ได้แก่ The Court of Accounts หรือ ศาลตรวจเงินแผ่นดินของประเทศฝรั่งเศส และหน่วยงานสุดท้ายได้แก่ Central Service for Corruption (SCPC) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม¹

¹ เหตุที่เป็นหน่วยงานทั้งสามหน่วยงาน เนื่องจากคณะผู้วิจัยต้องการศึกษาระบบสวัสดิการข้าราชการของหน่วยงานที่คล้ายคลึงกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

* ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดังนั้นบทความนี้ ผู้เขียนจึงเขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะถ่ายทอดประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้รับจากการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานทั้งสามแห่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นโอกาสที่หาได้ยากสำหรับอาคันตุกะชาวไทยที่จะเข้าถึงหน่วยงานที่สำคัญของประเทศฝรั่งเศสดังกล่าว ทั้งนี้เนื้อหาของบทความจะเน้นไปที่ระบบสวัสดิการข้าราชการในประเทศฝรั่งเศสที่น่าสนใจ นอกเหนือไปจากสวัสดิการโดยทั่ว ๆ ไปที่ข้าราชการได้รับ แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านภาษาฝรั่งเศสของผู้เขียนอาจส่งผลให้บทความครั้งนี้เป็นเพียงการถ่ายทอดข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยซักถามกับตัวแทนหน่วยงานดังกล่าว ผ่านทางเจ้าหน้าที่แปลซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโทในสาขากฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นในบางครั้งอาจเกิดความผิดพลาดในการแปล ประกอบกับข้อมูลส่วนใหญ่เป็นภาษาฝรั่งเศส ผู้เขียนจึงไม่สามารถที่จะค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ ยกเว้นในกรณีที่มีข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาไทย แม้ว่าข้อมูลบางส่วนอาจไม่สมบูรณ์ครบถ้วนหรือขาดความลุ่มลึกในรายละเอียด ผู้เขียนก็คาดหวังว่าบทความนี้จะให้ความรู้แก่ผู้อ่านได้ไม่มากนักน้อย และน่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในประเด็นต่าง ๆ ในอันที่จะนำไปศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศฝรั่งเศสในมิติอื่น ๆ ต่อไปได้

ลักษณะทั่วไปของบุคลากร ในหน่วยงานราชการ ประเทศฝรั่งเศส

จากการบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ของ Office of The Perspective and International Affairs ซึ่งเป็นหน่วยงานแรกๆ ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาดูงานนั้น สามารถอธิบายถึงการจัดแบ่งระดับของข้าราชการในประเทศฝรั่งเศสทั้งในส่วนของการพลเรือนและข้าราชการทหารได้เป็น ๔ ระดับ คือ ระดับล่างสุด ได้แก่ ระดับ C ซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายปฏิบัติงานที่เข้ามารับราชการโดยวิธีการสอบ ถ้าเปรียบเทียบกับคุณวุฒิกับประเทศไทย ก็คือ ข้าราชการที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่บัญชี ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่จะพบว่าข้าราชการในระดับนี้มักมีคุณวุฒิจริง ๆ สูงกว่าวุฒิที่ใช้ในการบรรจุเข้ารับราชการ ทั้งนี้อย่างที่ได้อธิบายไปข้างต้น เนื่องจากชาวฝรั่งเศสนิยมเป็นข้าราชการ ดังนั้นจึงยอมที่จะบรรจุในตำแหน่งที่ต่ำกว่าวุฒิที่ตัวเองจบมา ได้แก่ ระดับ B ระดับ A และระดับ A บวก โดยระดับ A บวก เป็นระดับสูงสุดของข้าราชการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มข้าราชการชั้นสูง ข้าราชการในแต่ละระดับ จะมีกฎระเบียบในการรับเข้าทำงานแตกต่างกันไป รวมทั้งมีตารางเงินเดือนที่แตกต่างกันด้วย แต่สิ่งที่ข้าราชการได้รับเหมือนกันคือ โบนัส ซึ่งจะถูกรวมเพิ่มเข้าไปนอกเหนือจากเงินเดือน จึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จูงใจให้คนฝรั่งเศสต้องการที่จะเข้ารับราชการ มากกว่าทำงานในบริษัทเอกชน ดังจะได้กล่าวถึงในส่วนต่อไป

ลักษณะทั่วไปของระบบ สวัสดิการของหน่วยงาน ราชการประเทศฝรั่งเศส

การจัดระบบสวัสดิการของประเทศฝรั่งเศสโดยทั่วไป รัฐจะเป็นผู้กำหนดให้มีหน่วยงานขึ้นมาเพื่อดูแลระบบสวัสดิการของข้าราชการระหว่างกระทรวงต่าง ๆ โดยตรง ทั้งนี้หน่วยงานราชการจะทำหน้าที่ในการจัดการงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล โดยในแต่ละกระทรวงจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลระบบสวัสดิการของข้าราชการโดยตรงเช่นเดียวกัน ทั้งนี้แต่ละกระทรวง หรือแต่ละหน่วยงานย่อยในแต่ละกระทรวงอาจมีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับ อาทิ สำนักนายกรัฐมนตรีมีระบบการจัดสวัสดิการที่ไม่แตกต่างจากสวัสดิการของรัฐโดยทั่วไป ในขณะที่การจัดสวัสดิการของกระทรวงการคลัง อัตราค่าตอบแทน เงินประจำตำแหน่ง จะสูงกว่าหน่วยงานราชการอื่น ๆ นอกจากนี้ข้าราชการที่ทำงานในกระทรวงการคลัง ยังได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ² อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คล้ายคลึงกันคือสวัสดิการที่ข้าราชการได้รับนั้น จะผันแปรไปตามสถานภาพ หรือระดับชั้นของข้าราชการ

ลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของประเทศฝรั่งเศสในการจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการที่น่าสนใจ ที่ประเทศไทยยังไม่มีก็คือ ประเทศฝรั่งเศสมีสหภาพแรงงานของข้าราชการโดยตรง

โดยตัวแทนของสหภาพแรงงานข้าราชการ จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการโดยตรง นอกเหนือจากนี้สหภาพแรงงานข้าราชการ ยังทำหน้าที่ในการพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ให้กับข้าราชการ อาทิ สหภาพแรงงานข้าราชการได้ผลักดันให้เกิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ “การปฏิบัติการทางสังคม” (Social Action) ซึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติของรัฐบาลที่ออกมาเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๖ โดยกฎหมายดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมและปรับปรุงการทำงาน ชีวิตของข้าราชการทั้งทางด้านวัฒนธรรม และการพักผ่อน

กระนั้นก็เชื่อว่าข้าราชการฝรั่งเศสจะได้รับสวัสดิการในทุก ๆ กรณีไป การจัดระบบสวัสดิการของประเทศฝรั่งเศสมีเงื่อนไขสำคัญคือ *“แม้ว่าระบบสวัสดิการ จะเป็นสิทธิที่ข้าราชการทุกคนจะได้รับ แต่ข้าราชการก็ไม่สามารถเรียกร้องได้”* นอกจากนี้ *“สวัสดิการที่ได้รับจะหมดไป เมื่อรัฐไม่มีงบประมาณ”* ด้วยเหตุนี้ การจัดสรรงบประมาณของรัฐเป็นสวัสดิการให้แก่ข้าราชการ จึงยึดหลักที่สำคัญ ๒ ประการคือ ประการที่หนึ่ง หลัก *“ไม่มีอะไรฟรีทั้งหมด”* เพราะฉะนั้นข้าราชการต้องมีส่วนร่วมในสวัสดิการที่รัฐจัดให้ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในการจัดสวัสดิการอาหารกลางวันให้กับข้าราชการ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป ประการที่สอง หลัก *“การเป็นไปตามสัดส่วนที่เหมาะสม”* (Proportional) โดยพิจารณาถึงคุณลักษณะของบุคลากร เช่น จำนวนบุตร สถานภาพ เป็นต้น

ในส่วนของงบประมาณที่นำมาใช้ในการจัดสวัสดิการนั้น เป็นเงินงบประมาณที่ได้รับจากการอนุมัติของรัฐสภาซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินใจโดยไม่ต้องผ่านรัฐบาล

² กระทรวงการคลัง เป็นกระทรวงที่ได้รับงบประมาณจำนวนมาก และเป็นกระทรวงที่ใช้งบประมาณด้านบุคลากรมากที่สุด กระทรวงหนึ่ง แม้ว่ากระทรวงการคลังจะมีจำนวนบุคลากร ๒๐๐,๐๐๐ คน ก่อนที่กระทรวงการคลังจะนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ และลดลงเหลือ ๑๘๐,๐๐๐ คน แล้วก็ตาม

ระบบสวัสดิการสำหรับ ข้าราชการฝรั่งเศส

ระบบสวัสดิการสำหรับข้าราชการฝรั่งเศสที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไปนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสวัสดิการที่ข้าราชการฝรั่งเศสจะได้รับเท่านั้น สวัสดิการดังกล่าวได้แก่

๑. สวัสดิการอาหารกลางวัน สวัสดิการที่ค่อนข้างโดดเด่น และก่อให้เกิดความรู้สึกประหลาดใจดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไปแล้วข้างต้นได้แก่ สวัสดิการอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยจะเห็นได้จากสัดส่วนงบประมาณที่รัฐบาลสนับสนุนให้กับหน่วยงานของรัฐ ดังเช่น ในปี ค.ศ. ๒๐๐๗ มีจำนวนถึงร้อยละ ๗๕ ที่ศาลตรวจเงินแผ่นดินได้รับเพื่อสนับสนุนสำหรับใช้ในการจัดสวัสดิการด้านอาหารกลางวันให้แก่ข้าราชการในหน่วยงานของตน

ประเทศฝรั่งเศสได้จัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลในเรื่องของการสนับสนุนสวัสดิการด้านอาหารกลางวันโดยเฉพาะ และได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบสวัสดิการดังกล่าวมายาวนานกว่า ๑๕ ปี ระบบสวัสดิการอาหารกลางวัน เป็นระบบการสนับสนุนตัวอาหารให้แก่ข้าราชการ ซึ่งเกิดจากการผลักดันของสหภาพแรงงานข้าราชการ เนื่องจากสหภาพแรงงานข้าราชการมองว่า การสนับสนุนด้านอาหารกลางวันให้กับข้าราชการ ก็เป็นส่วนหนึ่งในเงินเดือนที่รัฐจำเป็นต้องจัดให้กับข้าราชการ เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมานอกเหนือจากเงินเดือนที่ได้รับโดยปกติ สหภาพแรงงานได้ร่วมกับภาคเอกชนเพื่อจัดตั้งเป็นนโยบายทางด้าน Food Nutrient

เพื่อแจกจ่ายตัวรับประทานอาหารให้แก่ข้าราชการ และการจัดตั้งโรงอาหารในหน่วยงานต่าง ๆ

สวัสดิการด้านอาหาร จะถูกจัดขึ้นในหน่วยงานที่มีบุคลากรจำนวนมาก โดยหน่วยงานส่วนกลาง จะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดสร้างโรงอาหาร ทั้งนี้หน่วยงานจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายให้กับข้าราชการจำนวนครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือเป็นส่วนที่ข้าราชการจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง อย่างไรก็ตามสัดส่วนเงินที่บุคลากรจะต้องจ่ายเพิ่มเติมนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับชั้นของข้าราชการ โดยข้าราชการชั้นล่างจะจ่ายเงินเพิ่มเติมในสัดส่วนที่ต่ำกว่าข้าราชการในระดับที่สูงขึ้นไป ทั้งนี้กระทรวงแต่ละกระทรวงจะมีโรงอาหารกลางของตนที่ข้าราชการทุกหน่วยงานในกระทรวงสามารถเข้าไปใช้บริการโดยใช้ตัวอาหารได้

กล่าวโดยสรุป การจัดสวัสดิการด้านอาหารของประเทศฝรั่งเศส เป็นการจัดสรรให้แก่ข้าราชการในสองทาง คือ ทางแรกเป็นการจัดสรรผ่านทางตัวอาหาร เพื่อให้ข้าราชการได้ใช้กับโรงอาหารของรัฐ ซึ่งมีทั้งโรงอาหาร ณ กระทรวงนั้น ๆ หรือโรงอาหารกลางที่ข้าราชการจากทุกกระทรวงสามารถเข้าไปใช้บริการได้ ส่วนทางที่สองคือในกรณีที่หน่วยงานนั้น ๆ ไม่มีโรงอาหารของตัวเอง ข้าราชการจะได้รับการสนับสนุนตัวอาหารที่สามารถใช้กับร้านอาหารทั่วไปได้ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกรณี ข้าราชการจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการจ่ายเงินด้วย โดยจะเสียค่าใช้จ่ายเฉพาะเมื่อเข้ามาใช้บริการเท่านั้น อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบก็คือ ในปัจจุบันสวัสดิการดังกล่าว ยังไม่สามารถจัดให้ได้ดีกับทุกหน่วยงาน และทุกพื้นที่ในประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

๒. เงินประจำตำแหน่ง สำหรับเงินประจำตำแหน่ง แม้ว่าทุกหน่วยงานราชการในประเทศฝรั่งเศสจะใช้กฎหมายเดียวกันในการกำหนดเงินประจำตำแหน่ง แต่เนื่องจากแต่ละกระทรวงมีงบประมาณแตกต่างกันจึงมีช่องทางที่ให้แต่ละกระทรวงมีอิสระที่จะสามารถนำเงินงบประมาณที่ได้มาบริหารจัดการเอง ดังนั้นกระทรวงที่ได้รับงบประมาณจำนวนมาก เช่น กระทรวงการคลัง ข้าราชการอาจได้รับเงินประจำตำแหน่งมากกว่ากระทรวงอื่น ๆ แม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะไม่ค่อยถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม ทั้งนี้วิธีการที่หน่วยงานราชการฝรั่งเศสนิยมใช้ในการกำหนดจำนวนเงินประจำตำแหน่งได้แก่วิธีการคิดคำนวณจากเปอร์เซ็นต์ เช่น เงินประจำตำแหน่งจะเท่ากับ ๗๐-๑๐๐% ของเงินเดือนที่ได้รับ

๓. โบนัส นอกเหนือจากเงินเดือนที่ข้าราชการจะได้รับ ซึ่งมีอัตราไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละกระทรวงแล้ว ข้าราชการยังมีโอกาสได้รับเงินโบนัสในแต่ละปี โดยข้าราชการในแต่ละกระทรวงหรือแต่ละหน่วยงานจะได้รับเงินโบนัสแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการนั้น ๆ นอกจากนี้บางกระทรวงยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมในการให้โบนัส เช่น กระทรวงการคลังจะมีการพิจารณาอายุการทำงานประกอบด้วย ซึ่งหน่วยงานเองก็ยอมรับว่า ยังเป็นจุดอ่อนเนื่องจากไม่สามารถนำไปใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานได้ ส่วนในกรณีของศาลตรวจเงินแผ่นดิน ข้าราชการระดับสูงจะได้รับโบนัสเพิ่มมากขึ้นตามระดับชั้น ทั้งนี้ในปัจจุบัน ข้าราชการศาลตรวจเงินแผ่นดินได้กำหนดเงินโบนัสไว้ที่ ๔๕% ของเงินเดือนที่ข้าราชการ

ได้รับ หรือบางหน่วยงาน เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี การพิจารณาให้โบนัส อาจพิจารณาจากจำนวนภาษีที่ข้าราชการสามารถจัดเก็บได้ เนื่องจากจะแสดงให้เห็นประสิทธิภาพในการทำงาน และรายได้ที่หามาได้

การคำนวณเงินโบนัสนั้นจะได้รับการประเมินผลการทำงานของข้าราชการ โดยพิจารณาตามสมรรถภาพในการทำงาน ทั้งนี้แต่ละหน่วยงานอาจมีเกณฑ์ในการคิดที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่นการประเมินสมรรถภาพการทำงานเพื่อให้โบนัสของศาลตรวจเงินแผ่นดิน จะได้จากการคำนวณตามค่าเฉลี่ยที่หน่วยงานกำหนดไว้ ซึ่งจะต้องไม่มากกว่าหรือน้อยกว่าค่าเฉลี่ยที่กำหนด บวกกับ ๑๕% อย่างไรก็ตามเชื่อว่าข้าราชการทุกหน่วยงานในศาลตรวจเงินแผ่นดินจะใช้วิธีการคำนวณแบบนี้เหมือนกันทั้งหมด ในกรณีของศาลตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง มีวิธีการคิดคำนวณเงินโบนัสที่แตกต่างออกไป โดยจะพิจารณาในเรื่องของความอาวุโสเป็นหลัก และมีการเกลี้ยเงินโบนัสให้ได้เท่าเทียมกันทุกคน ในขณะที่สำนักงานต่างจังหวัด การคิดโบนัสยังอยู่ในรูปของการมอบหมายให้หัวหน้าของหน่วยงานสาขาเป็นผู้พิจารณา โดยศาลตรวจเงินแผ่นดินจะใช้วิธีการมอบเงินงบประมาณเป็นก้อนให้กับหัวหน้า เพื่อนำไปดำเนินการจัดสรรเองตามจำนวนพนักงานที่มีอยู่ในสำนักงาน อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการป้องกันการให้โบนัสมากเกินไปหรือน้อยไป ศาลตรวจเงินแผ่นดินได้กำหนดกฎข้อบังคับในการคำนวณเงินโบนัสว่า จะต้องไม่ให้มีความแตกต่างกันระหว่างข้าราชการเกินกว่า ๑๕% ซึ่งมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลข้าราชการทุกคนให้ได้โบนัส

ที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศ เพราะนอกจากเงินโบนัสแล้ว ข้าราชการไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ อีก

สำหรับการประเมินผลเพื่อพิจารณาให้โบนัสนั้น หน่วยงานทุกหน่วยงานราชการในประเทศฝรั่งเศส ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับภาคเอกชน คือเป็นการประเมินโดยการให้คะแนนการดำเนินงานในรูปของตัวเลข หรือการประเมินเป็นระดับ ได้แก่ ระดับ A ระดับ B ระดับ C และระดับ D ส่วนในกลุ่มผู้พิพากษาจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น ศาลตรวจเงินแผ่นดิน จะกำหนดเป้าหมายการทำงานไว้ในแต่ละปี เช่น พิจารณาจากจำนวนวันที่ทำงาน จำนวนคดีที่ผู้พิพากษาตัดสิน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพิพากษาของผู้พิพากษาว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ดังนั้นระบบการประเมินของศาลตรวจเงินแผ่นดินจะแตกต่างจากหน่วยงานอื่น ๆ เพราะเป็นระบบการประเมินที่แยกกลุ่มข้าราชการทั่วไปกับผู้พิพากษาออกจากกัน อย่างไรก็ตามเงินโบนัสที่ได้จะถูกหักภาษีจากรัฐเช่นเดียวกัน

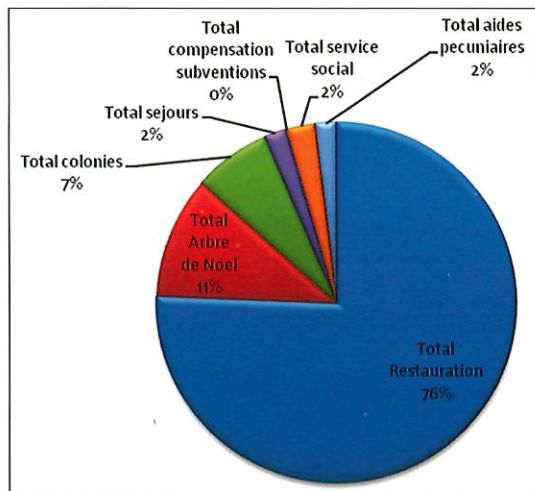
๔. กองทุนสวัสดิการ กองทุนสวัสดิการเป็นวิธีการหนึ่งที่หน่วยงานราชการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากร ตัวอย่างเช่น กองทุนสวัสดิการของศาลตรวจเงินแผ่นดิน จะมีธนาคารสหกรณ์ทำหน้าที่ในการจัดการเงินงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ เช่น ศาลตรวจเงินแผ่นดินได้งบประมาณจากรัฐจำนวน ๗ แสนยูโร สหกรณ์ก็จะทำหน้าที่ในการดูแลสวัสดิการต่าง ๆ โดย ๓๖% จะถูกนำไปใช้ในการจัดสวัสดิการด้านอาหาร และ ๑๑% ใช้ในการทำต้นคริสต์มาสในช่วงเทศกาลคริสต์มาส ส่วนที่เหลือใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมสำหรับ

เด็ก ๆ และใช้เป็นเงินช่วยเหลือบุตรของข้าราชการที่มีเงินเดือนน้อยด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมค่ายพักแรม ดังนั้นจะพบว่า เงินกองทุนสวัสดิการของรัฐส่วนใหญ่ถูกนำมาสนับสนุนสวัสดิการอาหาร

การจัดการกองทุนดังกล่าวจะอยู่ในรูปของหน่วยงานที่ศาลตั้งขึ้นมาเฉพาะ ซึ่งจะประกอบไปด้วยตัวแทนจากฝ่ายบุคคล ตัวแทนจากกลุ่มข้าราชการประมาณ ๑๒ หน่วยงาน และหน่วยงานให้คำปรึกษา โดยตัวแทนแต่ละหน่วยงานจะได้มาจากการเลือกตั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อคัดเลือกเข้ามาเป็นกรรมการ

Les principales prestations ont été les suivantes :

Nature de la prestation	Montant J.F.
Total Restauration	558 970
Total Arbre de Noël	80 852
Total colonies	51 614
Total séjours	14 613
Total compensation subventions	1 074
Total service social	18 332
Total aides pécuniaires	13 807
Total general	739 262

๕. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย เงินช่วยเหลือที่พักอาศัยมีให้เฉพาะข้าราชการบางตำแหน่งเท่านั้น เช่น ประธานศาลท้องถิ่น โดยข้าราชการจะได้รับการสนับสนุนจำนวนหนึ่งในสามของค่าเช่าบ้าน อย่างไรก็ตาม บุคลากรสามารถกู้ยืมเงินจากธนาคารสหกรณ์เพื่อซื้อที่อยู่อาศัยเองได้ โดยจะมีการประสานงานกับธนาคารของรัฐที่ให้เครดิตดีกว่าเอกชน

๖. สวัสดิการสำหรับข้าราชการเกษียณอายุ ในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๓-๒๐๐๔ รัฐบาลฝรั่งเศสได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบเกษียณอายุราชการของข้าราชการทุกหน่วยงานจากเดิมที่ใช้เฉพาะเงินเดือนมาเป็นตัวพิจารณาเงินบำนาญ มาเป็นการนำเงินประจำตำแหน่งมาเป็นตัวพิจารณาในการคิดคำนวณเงินบำนาญด้วย โดยกำหนดไว้สูงสุดที่ ๒๐%

๗. การเลื่อนขั้น แม้ว่าการเลื่อนขั้นอาจมองว่าไม่จัดอยู่ในระบบสวัสดิการ แต่เนื่องจากการเลื่อนขั้นส่งผลกระทบต่อข้าราชการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นการเลื่อนขั้นจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่ามีความน่าสนใจ ซึ่งจากการศึกษาดูงานศาลตรวจเงินแผ่นดินพบว่า การเลื่อนขั้นของข้าราชการศาลตรวจเงินแผ่นดินที่ไม่ได้เป็นผู้พิพากษาจะใช้ระบบเดียวกันทุกหน่วยงาน โดยจะมีคณะกรรมการพิจารณาคณะกรรมการจะมาจากหน่วยงานหลักสองหน่วยงาน ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานนั้น ๆ และตัวแทนจากสหภาพแรงงานข้าราชการ การพิจารณาจะมีระเบียบในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความไม่เป็นธรรม ส่วนการเลื่อนขั้นของผู้พิพากษานั้นจะมีกฎเกณฑ์ที่ง่ายกว่า เนื่องจากเป็นการเลื่อนขั้นโดยอัตโนมัติ ซึ่งมีการเลื่อนขั้นเพียงสามระดับเท่านั้น โดย

ขั้นแรก ผู้พิพากษาจะได้รับการเลื่อนขั้นเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่มานาน ๓-๔ ปี ขั้นที่สองหลังจากผู้พิพากษาทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษามาระยะเวลานาน ๒-๓ ปี ก็จะมีการเลื่อนขั้นโดยอัตโนมัติ ส่วนขั้นสุดท้ายจะเลื่อนขั้นเมื่อผู้พิพากษาอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงที่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาชั้นหัวหน้า การเลื่อนขั้นในลักษณะดังกล่าวก็เพื่อเป็นการการันตีความเป็นอิสระของผู้พิพากษานั้นเอง ดังนั้นการเลื่อนขั้นที่ช้ากว่าปกติจะมีความเป็นไปได้ยากมาก ยกเว้นว่าผู้พิพากษาได้กระทำความผิดอย่างร้ายแรง

ปัญหาในการจัดสวัสดิการ ปัจจุบัน

๑. จากปัญหาความตกต่ำทางเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดระบบสวัสดิการให้กับข้าราชการเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายซึ่งมีผลกระทบต่อระบบสวัสดิการในอนาคต ได้แก่ ปัญหาหนี้สินภาครัฐ ปัญหางบประมาณไม่สมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย ปัญหาเศรษฐกิจของข้าราชการซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการจัดระบบสวัสดิการของข้าราชการในอนาคตได้ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องงบประมาณ ดังนั้นข้าราชการฝรั่งเศสอาจจะเผชิญกับกฎเกณฑ์ที่ว่า **“สวัสดิการที่ได้รับจะหมดไป เมื่อรัฐไม่มีงบประมาณ”**

๒. ที่ผ่านมา รัฐบาลฝรั่งเศสได้มีการปฏิรูประบบราชการ ทำให้เกิดการกระจายของหน่วยงานแยกออกมาหลายหน่วยงาน บางแห่งสามารถสร้างหน่วยงานพิเศษที่มีความเฉพาะตัวสูง ทำให้ข้าราชการมีความเฉพาะตัวมากขึ้น

ส่งผลให้ข้าราชการมีสิทธิของตัวเองเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลเสียที่ตามมาคือ การจัดการทำได้ยากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการที่รัฐพยายามทำให้แต่ละหน่วยงานมีบรรทัดฐานในการได้รับสวัสดิการเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันกำลังเป็นปัญหาการจัดการของระบบราชการในประเทศฝรั่งเศส

๓. การที่สหภาพแรงงานข้าราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการและสามารถเสนอโครงการต่าง ๆ เพื่อให้รัฐจัดสรรงบประมาณได้ แต่ในขณะที่เจ้าของงบประมาณคือ รัฐ ซึ่งรัฐยังเป็นผู้ตัดสินใจ ดังนั้นรัฐจึงมองว่า สหภาพแรงงาน เป็นอุปสรรคในการจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการ เช่น เมื่อเร็ว ๆ นี้สหภาพแรงงานได้มีการเรียกร้องให้มีการเพิ่มเงินเดือนให้กับข้าราชการ เป็นต้น

บทสรุป

จากการศึกษาระบบสวัสดิการของข้าราชการฝรั่งเศส โดยการศึกษาดูงานหน่วยงานราชการ ๓ แห่งพบว่าการจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการฝรั่งเศสยึดหลักเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการที่สำคัญสี่ประการ คือ ประการแรก แม้ว่าระบบสวัสดิการจะเป็นสิทธิที่ข้าราชการทุกคนจะได้รับ แต่ข้าราชการไม่สามารถเรียกร้องได้ ประการที่สอง สวัสดิการที่ได้รับจะหมดไปเมื่อรัฐไม่มีงบประมาณ ประการที่สาม ไม่มีอะไรฟรีทั้งหมด โดยข้าราชการต้องเข้ามามีส่วนร่วมในสวัสดิการที่รัฐจัดให้ และประการที่สี่ หลักการเป็นไปตามสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้สวัสดิการที่ค่อนข้างโดดเด่น และเป็นสวัสดิการที่ประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญมาก ได้แก่ สวัสดิการด้านอาหารกลางวัน และเงินโบนัส

บรรณานุกรม

Direction générale des services, Direction des ressources humaines et de la formation, Bilan social des juridictions financiers, 2007.

<http://www.ccomptes.fr/fr/JF/Accueil.html>

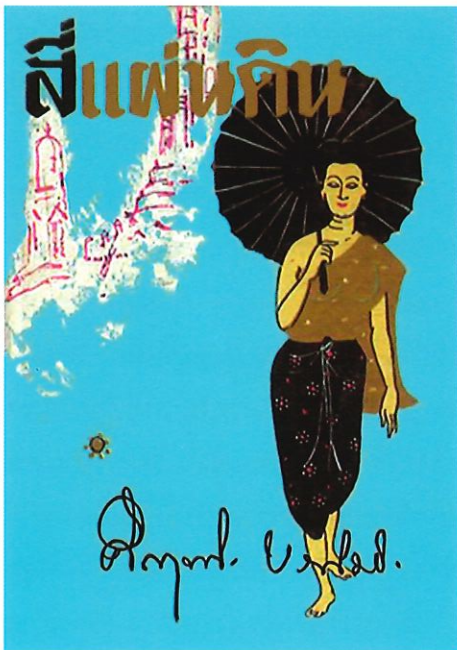
<http://www.fonction-publique.gouv.fr>

พินิจ “สี่แผ่นดิน” ในวรรณกรรม เรื่อง สี่แผ่นดิน

ภาคภูมิ ใจมีอารี¹

บทนำ

สี่แผ่นดิน เป็นบทประพันธ์เอกของพลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประพันธ์ได้สร้างตัวละครเอกขึ้นมาเพื่อใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อยมาจนถึงปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล แม้ว่าตัวละครจะเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์

ได้สมมุติขึ้นมาเพื่อใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วง “สี่แผ่นดิน” นี้ แต่ผู้ประพันธ์ก็พยายามที่จะสร้างตัวละครเอกที่ชื่อ *แม่พลอย* รวมถึงวงศาคณาญาติของตัวละครเอกนี้โดยยึดถือตามความจริงที่ปรากฏอยู่ในช่วงรัชสมัยที่กล่าวข้างต้นนี้อย่างถูกต้องที่สุด แม้ว่าจะเป็นการสร้างจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ หากว่าตัวละครทุกตัวนั้นได้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงการดำเนินชีวิตของชาววังและชาวบ้านในยุคก่อน การดำเนินเรื่องโดยการเล่าชีวิต ตั้งแต่ วัยเด็ก จนถึง วาระสุดท้ายของ *แม่พลอย* นั้นทำให้อ่านได้คล้อยตามเสมือนกับได้เดินทางย้อนรอยอดีต และได้ซึมซับและรับรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในสมัยนั้นไปพร้อมกับตัวละคร อย่างไรก็ตามฉากละครที่ปรากฏอยู่ในเรื่องล้วนมีเค้าโครงมาจากเรื่องจริงที่ผู้ประพันธ์ได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อให้เป็นข้อเท็จจริงโดยสมบูรณ์แบบที่สุด โดยที่ผู้ประพันธ์มีเจตนาที่ชัดเจนที่จะให้วรรณกรรมเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นี้ได้ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของสยามประเทศ ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การพัฒนาสยามประเทศให้ทัดเทียมกับอารยประเทศตะวันตก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของชาววังที่มีคุณค่าและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้บรรยายความจริงทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ผ่านฉากละคร ดังที่ได้กล่าวไว้ในคำนำสำหรับการจัดพิมพ์นวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ในครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๖ ดังนี้

¹ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

“ตามปกติในการเล่นละครย่อมต้องมีฉาก ส่วนตัวละครที่แสดงนั้นเป็นคนจริง ๆ มีชีวิตและมีเนื้อหนังเหมือนคนดูทั้งหลาย หนังสือเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นั้นเป็นของกลับกั๊กกับวิธีแสดงละคร คือฉากทั้งหลายทั้งปวงที่ผู้เขียนได้นำมาใช้ในการเขียนเรื่องนี้เป็นของจริงทั้งสิ้น และได้พยายามสอบสวนให้ตรงกับความจริงตลอดจนเมื่อรวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มในครั้งนี้ก็ ได้พยายามจนสุดความสามารถที่จะให้เหตุการณ์และรายละเอียดแห่งชีวิต ที่ได้นำมาบรรยายนั้นถูกต้องตรงต่อความจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฉะนั้นฉากละครแห่ง *เรื่องสี่แผ่นดิน* จึงเป็นของจริงทั้งหมด และตัวละครนั้นก็กลับเป็นของสมมุติ คือ *แม่พลอย* ก็คือวงศาคณาญาติตลอดจนเพื่อนฝูงของ *แม่พลอย* ที่เข้ามามีบทบาทในท้องเรื่องก็ล้วนแต่เป็นบุคคลที่ได้เกิดขึ้นด้วยจินตนาการของผู้เขียน แต่ในการสร้างบุคลิกลักษณะของบุคคลเหล่านี้ ผู้เขียนก็ได้พยายามยึดถือเอาความจริงเป็นหลัก คอยกีดกันมิให้บุคคลเหล่านี้พูดหรือทำสิ่งใดที่อาจเกินความจริงไปได้เลย” (คำนำในการตีพิมพ์ครั้งแรกของ พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ใน *สี่แผ่นดิน*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์ดอกหญ้า)

งานวรรณกรรมเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นี้จึงเปรียบเสมือนกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสยามประเทศซึ่งผู้อ่านสามารถอ้างอิงได้อย่างถูกต้อง แม้ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องนี้จะมีคุณค่าโดดเด่นในเรื่องราวข้อเท็จจริงเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมทั้งดงามของชาวยุค และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

แต่แก่นเรื่อง “ตะวันตกนิยม” ก็ยังเป็นจุดที่โดดเด่นและน่าสนใจในการวิเคราะห์เป็นอย่างมาก การศึกษาแก่นเรื่องนี้ทำให้เราทราบว่าการเข้ามาของชาติตะวันตกในขณะนั้นมีปัจจัยหลักอยู่ ๒ ประการ นั่นก็คือการเข้ามาทำการค้าขายและเผยแพร่คริสต์ศาสนา ชาติตะวันตกที่ดูเหมือนจะมีอิทธิพลสูงที่สุดในช่วงเวลานั้นก็คืออังกฤษและฝรั่งเศส จากเรื่องราวชีวิตของ *แม่พลอย* และตัวละครอื่น ๆ นั้น รวมถึงฉากของเรื่องและผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากข้อมูลจริงทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้อ่านทราบว่ แท้ที่จริงแล้วเหตุผลในการเข้ามาค้าขายกับสยามประเทศและความต้องการในการเผยแพร่ศาสนานั้น เป็นเพียง “เหตุผลบังหน้า” สาเหตุที่แท้จริงก็คือการเข้ามาล่าอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสในแถบอินโดจีน ลัทธิจักรวรรดินิยมที่กำลังเฟื่องฟูในขณะนั้นทำให้สยามประเทศต้องเปิดประเทศออกสู่โลกภายนอก การทำให้สยามประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมชาติตะวันตกนั้นดูเหมือนจะเป็นกุศโลบายหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการที่จะรักษาเอกราชของประเทศเอาไว้ หากมองให้ลึกจะเห็นว่า การเปิดประเทศในครั้งนี้มันทำให้ “ความเป็นตะวันตก” ได้หลั่งไหลเข้ามาสู่สังคมของสยามประเทศเป็นอย่างมาก และได้ค่อย ๆ ซึมซับเข้าไปในการดำเนินชีวิต รวมถึงทัศนคติของชาวยุคทั้งในและนอกวัง นำพาไปสู่การเป็น “ตะวันตกนิยม” ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้จึงเน้นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของคำว่า “ตะวันตกนิยม” ในสยามประเทศโดยผ่านปลาย

ปากกาของพลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ตั้งแต่รัชสมัยของรัชกาลที่ ๕ จนถึงปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ ๘ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันหนึ่งบทความชิ้นนี้จะเสนอบทวิเคราะห์เกี่ยวกับกระแสนิยมตะวันตกที่แสดงออกผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันและทัศนคติของผู้คนในยุคสมัยนั้น อาทิ การศึกษา การเข้าสังคม การแต่งกาย การไว้ผมยาวของสตรี หรือการรับประทานอาหาร เป็นต้น ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจได้ว่ากระแส “ตะวันตกนิยม” นั้นได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ชาติไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศครั้งยิ่งใหญ่ที่ส่งผลกระทบไม่มากนักน้อยมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้

จาก “จักรวรรดินิยม” และ “การเปิดประเทศ” สู่วิถีความเป็น “ตะวันตกนิยม” ใน *สี่แผ่นดิน*

คำว่า “จักรวรรดินิยม” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Imperialism” ซึ่งมีหลักฐานว่าคำ ๆ นี้เกิดขึ้นมาในช่วงกลางศตวรรษที่ ๑๙ แม้ว่าอาจจะดูเป็นคำที่ค่อนข้างใหม่ แต่เมื่อพิจารณาถึงช่วงที่คำ ๆ นี้เกิดขึ้นมานั้น เราได้พบว่าลัทธิจักรวรรดินิยมได้เกิดขึ้นมาไล่เลี่ยกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ กล่าวโดยสั้น ๆ ก็คือว่า ในสมัยก่อนนั้นการผลิตนั้นยังใช้แรงงานจากคนและจากสัตว์

เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้ผลผลิตช้าและไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคอุปโภคของผู้คนในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อมีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ช่วยในการผลิตแทนแรงงานจากคนและสัตว์ ผลผลิตก็เพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างมหาศาล การปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งยิ่งใหญ่ และทำให้การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจของประเทศนี้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ นั้น ประเทศอังกฤษกลายเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของโลก และมีบทบาททางการเมืองในเวทีนานาชาติอย่างยิ่งใหญ่ ผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษนั้นได้ทำให้ประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรปเร่งพัฒนาและปรับปรุงอุตสาหกรรมของตนเองเป็นการใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอังกฤษนั่นเอง

ความหมายของคำว่า “จักรวรรดินิยม” ก็คือการใช้นโยบายในการขยายอำนาจของประเทศตนเองเข้าไปควบคุมหรือมีอำนาจในการบัญชาสั่งการและบริหารเหนือดินแดนต่างชาติ ซึ่งนำมาสู่อำนาจเหนืออธิปไตยของประเทศอาณานิคม นิยามของคำนี้ยังหมายถึงการแผ่อำนาจการบริหาร และการควบคุมเข้าไปในดินแดนของต่างชาติโดยทางอ้อม อย่างไรก็ตามการนำเอาคำว่า “จักรวรรดินิยม” เข้ามาใช้ในบริบทนี้ไม่ได้ หมายความว่าประเทศผู้เข้าครอบครองจะมีระดับความเจริญทางสติปัญญาและความมั่งคั่งเหนือกว่าประเทศอาณานิคมเลยแม้แต่น้อย

การปฏิวัติอุตสาหกรรมและลัทธิจักรวรรดินิยม นั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างลึกเลี้ยงไม่ได้ กล่าวคือ เมื่อการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมากมายมหาศาล เพื่อตอบสนองต่อการผลิตในปริมาณมาก ๆ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศตะวันตกล้วนมีทรัพยากรที่จำเป็นไม่เพียงพอ ปัจจัยนี้เองที่ผลักดันให้ประเทศเหล่านี้ต้องออกหาดินแดนอื่นที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อนำกลับมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติตนเอง นอกจากนี้ การนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ในการผลิตแทนแรงงานคนและสัตว์ทำให้มีผลผลิตออกมาในปริมาณมาก ประเทศตะวันตกจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาดินแดนแห่งใหม่ในการระบายสินค้าที่ล้นตลาดในประเทศของตนเอง หากแต่่วาวิธีการ “หาตลาดใหม่” นี้ไม่ได้ใช้นโยบายทางการค้ากับต่างแดนอย่างยุติธรรม แต่กลับเป็นการใช้อำนาจในการบริหารเข้าไปใช้บังคับจัดการและควบคุมเหนือดินแดนเหล่านั้นแทน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของตนเองฝ่ายเดียว ชาติตะวันตกได้ใช้เหตุผลในการเข้าไปหาผลประโยชน์ในต่างแดนโดยการกล่าวอ้างถึง “ภาระของคนผิวขาว” (The White Man’s Burden) เพื่อให้ประชาชนในต่างแดนเข้าใจอย่างผิด ๆ ว่า การเข้ามาของชาวตะวันตกนั้นเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะเผยแพร่อารยธรรม วัฒนธรรม และความเจริญด้านศิลปวิทยาการในด้านต่าง ๆ ให้แก่คนในท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งนี้เองที่ทำให้เราเข้าใจว่า “ลัทธิจักรวรรดินิยม” ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากความรู้สึกของคนผิวขาวที่คิดและมองเผ่าพันธุ์ของ

ตนเองว่าเหนือกว่า หรือสูงส่งกว่าชาติอื่นในด้านวัฒนธรรม การนำพาความศิวิไลซ์และความเจริญไปให้กับคนในดินแดนนั้น ๆ เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่แห่งมวลมนุษยชาติที่มีเฉพาะคนผิวขาวเท่านั้นที่จะทำให้ลุกลงไปได้ด้วยดี จากเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้การล่าอาณานิคมเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการปฏิวัติอุตสาหกรรมของชาติตะวันตก

ในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสต่างก็ช่วงชิงกันเป็นเจ้าของอาณานิคมโพ้นทะเล ประเทศอังกฤษมีดินแดนที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองและบริหารมากมายทั่วโลก จนได้รับสมญานามว่า “ประเทศที่พระอาทิตย์ไม่เคยตกดิน” ในขณะที่ฝรั่งเศสเองก็มีอาณานิคมเป็นจำนวนมากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน สำหรับสองประเทศที่กล่าวมานี้ดูเหมือนว่าประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีนนั้นจะเป็นเป้าหมายหลักในการเข้าครอบครองอีกแห่งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากดินแดนสุวรรณภูมินี้เป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ อาทิ ัญมณี ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ป่าไม้ และแร่ธาตุต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศของตนเอง นอกจากนี้ คาบสมุทรอินโดจีนยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในด้านการทหารและการค้า นอกจากพม่าแล้ว ประเทศอังกฤษนั้นได้มลายูและสิงคโปร์เป็นอาณานิคม โดยที่สิงคโปร์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งทางด้านการเดินเรือทั้งในด้านการค้าและการทหาร จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญนี้เปรียบเสมือนกับประตูเชื่อมระหว่างตะวันตกกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ส่องกง จีน ญี่ปุ่น หรือแม้แต่การเชื่อมโยงสู่ออสตราเลียด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกัน

ฝรั่งเศสเองก็ได้เวียดนาม ลาว รวมถึงกัมพูชา เป็นอาณานิคมของตนเองทั้งสิ้น คงเหลือแต่สยามประเทศที่ยังคงรักษาเอกราชอธิปไตยเหนือดินแดนของตนเองไว้ได้ประเทศเดียวเท่านั้น

แม้ว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ จะไม่ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจนในงานวรรณกรรม เรื่อง *สี่แผ่นดิน* แต่พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้บรรยายถึงการเสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรปเป็นครั้งแรกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์นั้นได้สร้างความแปลกใจให้กับเหล่าข้าราชการสำนักและราษฎรเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะไม่เคยมีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ไหนเสด็จพระราชดำเนินประพาสไกลถึงเพียงนี้มาก่อน อย่างมากก็แค่เมืองสิงคโปร์ มลายู หรือเมืองแขกอินเดียเท่านั้น

ร.ศ. ๑๑๕ ระหว่างนั้น ก็มีข่าวลือกันในวังว่า พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จยุโรป ข่าวนี้ ผู้ใหญ่หลายคนในวังพูดเข้าหูพลอยว่าเป็นข่าวเหลวไหล ไม่เห็นเคยมีธรรมเนียมที่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินจะเสด็จจากบ้านเมืองไปไกลและนานถึงเพียงนี้ ถ้าเป็นแค่เมืองแขกก็พอจะเข้าใจเพราะเคยเสด็จมาแล้ว คนแก่ส่วนมากลงความเห็นข่าวลือนั้นเป็นเรื่องที่สาว ๆ ปั่นขึ้นมาเพื่อจะของคนทั้งปวงเห็นความดีความเด่นว่าตนนั้นอยู่ใกล้ชิดกับที่สูง ๆ จึงสามารถรู้ข่าวเช่นนั้น แต่ยิ่งใกล้สิ้นปีเข้าไป ข่าวลือนั้นก็ยิ่งหนาหูมากขึ้น มีโซ่ข่าวกระซิบกระซาบเล่าสู่กันฟังอีกต่อไป แต่เป็นข่าวที่โจษจันกันอย่างเปิดเผยทั้งวังและในที่สุด ข่าวนั้นก็กลายเป็นความจริงที่ทุกคนรับรอง เพราะมีหมายกำหนดการแน่นอนว่าจะเสด็จประพาสยุโรป กำหนดจะเสด็จพระราช

ดำเนินก่อนสงกรานต์ ร.ศ. ๑๑๖ *ไม่กี่วันนัก* (*สี่แผ่นดิน*, ๒๕๔๔ หน้า ๑๕๓-๑๕๔)

แม้ว่าในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นั้น พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช จะไม่ได้บรรยายอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปของพระพุทธรเจ้าหลวงกับการเปิดประเทศกับชาติตะวันตกก็ตาม แต่จากหลักฐานและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในขณะนั้นทำให้เราทราบดีว่า การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยที่จะเสด็จพระราชดำเนินประพาสในดินแดนที่ห่างไกลและใช้ระยะเวลายาวนานนั้นมีผลเนื่องมาจากเรื่องของการเมืองระหว่างประเทศนั่นเอง การทำให้สยามประเทศเป็นที่รู้จักของนานาชาติอารยประเทศตะวันตกนั้นดูเหมือนจะเป็นเรื่องเร่งด่วน แต่กลับมิใช่ "เหตุผลหลัก" อย่างแท้จริงในการตัดสินพระทัยที่จะเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งนี้ การเสด็จพระราชดำเนินประพาสไปยังดินแดนที่ไกลและใช้ระยะเวลายาวนานแบบนี้ไม่ได้เป็นที่สำราญพระราชหฤทัยของรัชกาลที่ ๕ แต่อย่างใด หากแต่พระองค์ทรงเจ็บปวดและเศร้าพระราชหฤทัยเป็นอย่างมากที่ต้องห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอน เมื่อประเทศเพื่อนบ้านของสยามล้วนตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษและฝรั่งเศสไปหมดแล้ว การที่จะดำรงรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติให้คงอยู่ได้ในสถานการณ์ที่คับขันเช่นนี้เป็นเรื่องที่ยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากกองกำลังทางทหารของสยามประเทศมีอาจตำหนานแสนยานุภาพอันเกรียงไกรของกองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสได้ การหาพันธมิตรจึงดูเหมือนจะเป็นกุศโลบาย

ที่สำคัญยิ่งต่อการรักษาบ้านเมืองเอาไว้ของ พระพุทธเจ้าหลวง นี่จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้พระองค์ต้องตัดสินใจเสด็จพระราช ดำเนินเยือนยุโรปเป็นครั้งแรก ดังคำยืนยันของ คันทันย์ วีระศิลป์ชัย ที่กล่าวไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า ลีแผ่นดิน กับ เรื่องจริงในราชสำนักสยาม ว่า

การเสด็จประพาสยุโรปของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ นับเป็นครั้งแรกของพระมหากษัตริย์ไทย ที่เสด็จพระราชดำเนินจากบ้านเมืองไปไกลถึง คนละทวีป และใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งการ เสด็จครั้งนี้มิได้เสด็จเพื่อทรงพระสำราญแต่ อย่างใด ตรงข้ามเป็นการเสด็จเพื่อดำเนิน พระราชวิเทโศบายในอันที่จะรักษาเอกราชของ ชาติไว้ (...) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินพระราชวิเทโศบายทุกประการ อันจะปกป้องรักษาเอกราชของชาติ นโยบาย หนึ่งที่ทรงยึดถือปฏิบัติ คือการพัฒนาประเทศ ให้เจริญเท่าเทียมอารยประเทศในทุก ๆ ด้าน เพื่อจะได้คบค้ามีสัมพันธไมตรีและการเจรจา กัน อย่างประเทศที่เสมอภาคกัน นโยบายอีกประการ หนึ่งคือ ผูกมิตรกับมหาอำนาจแต่ละประเทศ อย่างเท่าเทียมกัน พร้อมกันนั้นก็แสวงหามิตร ประเทศที่เป็นมหาอำนาจเพื่อถ่วงดุลมิให้มหา- อำนาจประเทศใดประเทศหนึ่งเข้ามามีอิทธิพล ในประเทศไทยเป็นพิเศษและเกรงใจไทยใน ฐานะที่เป็นมหามิตรกับประเทศมหาอำนาจหนึ่ง (คันทันย์ วีระศิลป์ชัย, ๒๕๕๐ หน้า ๙๗)

ในหนังสือ หอมติดกระดาน คันทันย์ วีระศิลป์ชัย ก็ได้ยืนยันอีกเช่นกัน ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า อยู่หัวทรงมีความจำเป็นที่จะต้องเสด็จยุโรป

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ เป็นเวลานานถึง ๙ เดือน การเสด็จครั้งนี้มิได้เสด็จไปด้วยความปลอดภัยโปรด พระราชทุกข์ เพราะมีพระราชภารกิจอันเกี่ยวแก่ ความมั่นคงและความปลอดภัยของบ้านเมือง เป็นสาเหตุ (คันทันย์ วีระศิลป์ชัย, ๒๕๔๙ หน้า ๒๐๔)

การเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป ในครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ใน ระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนั้น หนังสือพิมพ์หลายฉบับในยุโรปได้เผยแพร่ ข่าวนี้กันเป็นอย่างมาก อาทิ หนังสือพิมพ์ ดิ อิลลัสเตรท ลอนดอน นิวส์ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้ลงข่าวการเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุง ลอนดอนอย่างเป็นทางการ โดยที่มีการถวายการ ต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่สมพระเกียรติยศ ในหมาย กำหนดการนั้น รัชกาลที่ ๕ จะต้องเสด็จพระราช- ดำเนินเยือนรัสเซียด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหมาย กำหนดการที่สำคัญมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก รัสเซียเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ และมีแสนยานุภาพ ทางทหาร ซึ่งทำให้มีบทบาทอย่างมากต่อเวที การเมืองระหว่างประเทศไม่แพ้อังกฤษหรือ ฝรั่งเศสเลยแม้แต่น้อย พระองค์ทรงได้รับการ ถวายการต้อนรับอย่างอบอุ่น พระฉายาลักษณ์ ที่พระองค์ทรงนั่งคู่กับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ ๒ แห่งรัสเซียนั้นมีความหมายยิ่งนักในแง่ของ การเมืองระหว่างประเทศ เพราะแสดงให้เห็นชาติ ตะวันตกอื่น ๆ เห็นว่า สยามประเทศมีมหามิตร ที่ยิ่งใหญ่และมีความสนิมสนมใกล้ชิดกันเป็น อย่างมาก หนังสือพิมพ์ของอังกฤษได้ตีพิมพ์ พระฉายาลักษณ์นี้อย่างชัดเจนในหน้าหนึ่ง ซึ่งเป็นการตอกย้ำว่า การที่พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินใจเสด็จ

เสด็จพระราชดำเนินเยือนรัสเซียเป็นประเทศแรกนั้นประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี และทำให้อังกฤษรวมถึงฝรั่งเศสเริ่มรู้สึกมีความเกรงใจต่อสยามประเทศ มีกลักระทำการอะไรรุนแรงที่อาจจะกระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์อันดีกับรัสเซีย ซึ่งอยู่ในฐานะมหามิตรของสยามประเทศในขณะนั้น

ลัทธิจักรวรรดินิยมที่กำลังรุกรานอำนาจอิทธิพลของสยามประเทศในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นทำให้สยามประเทศต้องเปิดตัวออกสู่โลกภายนอก การ “หาเพื่อนใหม่” นั้นทำให้สยามประเทศเป็นที่รู้จักกันดียิ่งขึ้นในชาติตะวันตก และมีผลทำให้ชาติตะวันตกเหล่านั้น โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส มีความรู้สึกเกรงใจที่จะไม่ทำการใด ๆ อันจะก่อให้เกิดเรื่องราวบาดหมางใจกับ “เพื่อนใหม่” ของสยามประเทศ แม้ผู้ประพันธ์เรื่อง *สี่แผ่นดิน* ไม่ได้บรรยายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เหล่านี้อย่างละเอียดและเด่นชัด แต่เราก็สามารถรับรู้ได้จากการที่แม่พลอยได้ทราบข่าวการเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปของพระพุทธรเจ้าหลวง ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับการล่าอาณานิคมในคาบสมุทรอินโดจีน เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินกลับจากยุโรปในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในการเปิดประเทศและคบหากับมหามิตรชาติตะวันตกเพื่อมาคานอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศสเท่านั้น หากแต่พระองค์ยังทรงนำสิ่งที่ได้พบเห็นจากการเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปกลับมาใช้ในวังหลวงอีกด้วย ซึ่งนี่ก็คือจุดเริ่มต้นอย่างแท้จริงของคำว่า “ตะวันตกนิยม” ในวรรณกรรมเรื่อง *สี่แผ่นดิน*

“ตะวันตกนิยม” และ “พระราชนิยม” สู่ “ประชานิยม” ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวสยาม

เมื่อลัทธิจักรวรรดินิยมกำลังเป็นปัญหาที่คุกคามอำนาจอิทธิพลของสยามประเทศในขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องทรงเร่งรัดในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าเฉกเช่นเดียวกับชาติตะวันตกพระองค์จึงได้ตัดสินพระราชหฤทัยเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปเป็นครั้งแรก เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร พระองค์จึงนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ทอดพระเนตรนั้นกลับมาปรับปรุงประเทศชาติ พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้บรรยายความเป็น “ตะวันตกนิยม” ไว้ในวรรณกรรมเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ในหลาย ๆ ด้าน ดังที่เราพอจะสรุปออกมาได้ดังต่อไปนี้

ด้านการศึกษา

ความเป็น “ตะวันตกนิยม” ยังแสดงออกมาให้เห็นผ่านทางการศึกษา ในช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ ๕ นั้นได้มีการส่งพระราชโอรสรวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ไปทำการศึกษาด้านต่างประเทศหลายพระองค์ โดยส่วนมากจะทรงเลือกศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการเป็นอย่างสูงในขณะนั้น แม้ว่าสยามประเทศจะมีการจัดระบบการศึกษามาก่อนหน้านี้เป็นระยะเวลาไม่น้อย แต่เป็นที่ทราบกันดีว่ายังไม่มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่ซึ่งเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าขั้นสูงในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการส่งพระราชโอรสและพระบรมวงศานุวงศ์ไปศึกษาต่อ

ณ ต่างประเทศนั้นไม่เพียงแต่เพราะเหตุผลด้านความมั่นคงระหว่างประเทศเท่านั้น แต่หากเป็นเพราะเหตุผลด้านความล้าหลังของการศึกษาในระดับสูงของสยามประเทศอีกด้วย เมื่อครั้งเจ้านายทรงมีพระราชนิยมไปศึกษาต่อ ณ ทวีปยุโรป *คุณเปรม* ซึ่งเป็นสามีของ *แม่พลอย* และทำงานสนองเบื้องพระยุคลบาทในล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ อยู่ ณ นั้น จึงได้ตัดสินใจส่ง *อัน* และ *อ้อด* ลูกชายคนรองและคนเล็กออกเดินทางไปศึกษาหาความรู้ตั้งแต่ยังเล็ก ณ ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ก่อนออกเดินทาง *คุณเปรม* ได้กล่าวกับ *พลอย* ว่า เมื่อถึงเวลาอันควร *ตาอัน* และ *ตาอ้อด* ควรเดินทางไปยุโรปเพื่อไปศึกษาหาความรู้ แล้วนำกลับมาพัฒนาประเทศเราให้เจริญทัดเทียมกับประเทศในยุโรป ดังปรากฏในเรื่องดังนี้

เมื่อ *คุณเปรม* ได้บอก *พลอย* เมื่อสองสามปีก่อนนั้นว่า *คุณเปรม* จะส่ง *ตาอัน* กับ *ตาอ้อด* ไปเรียนเมืองนอก *พลอย* ก็ไม่ได้นึกเลยว่าเวลาสองปีนั้นจะล่วงเลยไปเร็ว แต่เมื่อ *พลอย* เผลอตัวไปได้ครู่เดียวในความรู้สึกเวลานั้นก็มาถึงโดยไม่รู้ตัว *คุณเปรม* ยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพูดอีกในวันหนึ่ง

“แม่พลอย” *คุณเปรม* พูด ฉันเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะส่งลูกไปเมืองนอก เพื่อนฉันเขาจะออกไปราชการที่เมืองอังกฤษในเวลาสี่หรือห้าเดือนข้างหน้านี้ ฉันว่าจะฝาก *อัน* และ *อ้อด* ไปกับเขา มิฉะนั้นอาจต้องรออีกนาน กว่าจะมีผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้จะเดินทางไปอีก (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๔๗๓)

ในระยะแรกนั้น ทั้ง *อัน* และ *อ้อด* ไปเรียนภาษาที่อังกฤษ ก่อนที่ภายหลัง *ตาอัน* เลือกไปศึกษาต่อทางด้านกฎหมาย ณ กรุงปารีส

ประเทศฝรั่งเศส ส่วน *อ้อด* เลือกศึกษาทางด้านวรรณคดีที่อังกฤษ การที่ลูกของ *คุณเปรม* และ *พลอย* ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่อ ณ ยุโรปนั้น ไม่ใช่เพียงเพราะได้ศึกษาวิชาการตะวันตก อันเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติเท่านั้น แต่การไปเรียนที่เมืองนอกนั้นทำให้ลูก ๆ ของ *พลอย* ต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของฝรั่งที่แตกต่างจากชาวสยามในขณะนั้นอย่างสิ้นเชิง ดังที่จะเห็นได้จากการที่ *อ้อด* ได้เขียนจดหมายมาเล่าเกี่ยวกับการปรับตัวให้ *แม่พลอย* ฟังอยู่หลายฉบับ อาทิ

ถึงวันอาทิตย์เขาก็ซื้อเนื้อมาอย่างขาหนึ่ง แล้วก็กินเนื้อขานั้นไปอีกหกวัน ร้อนบ้างเย็นบ้าง ถึงวันเสาร์ก็ยิงและเอาเนื้อที่ติดกระดูกมาลับกินได้ พอถึงวันอาทิตย์ก็เริ่มอีกขาหนึ่ง มาเมืองนอกนี้มันก็ดีเหมือนกัน เพราะมันทำให้อ้อดรู้ว่า เมื่ออยู่ที่บ้านนั้นเคยสุขสบายอย่างไร แต่เมื่อย้าวัดก็ถึงลูก เพราะความจริงนั้น เขาเอาใจใส่และอยู่สุขสบายมาก ชั่วแต่อดคิดถึงแม่ไม่ได้จริง ๆ (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๔๗๒)

การที่บรรดาเหล่าขุนนางนิยมส่งลูกหลานไปเรียนที่ยุโรปนั้นอาจเป็นเพราะต้องการสนองพระราชนิยมก็เป็นได้ เนื่องจากว่าหลังการเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการประพาสยุโรปของรัชกาลที่ ๕ พระองค์ทรงเล็งเห็นแล้วว่า ประเทศสยามควรที่จะมีการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาชาวสยามให้มีความรู้และเจริญทัดเทียมชาวตะวันตก สิ่งนี้เองจึงเป็นที่มาของพระราชดำริในการก่อตั้งโรงเรียนมหาดเล็กขึ้น และต่อมาได้สถาปนาขึ้นเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การส่งเจ้านายและลูกหลานของขุนนางชั้นสูงไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศนั้น ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมของสยามประเทศอย่างมากมายในหลาย ๆ ด้าน เพราะ “การไปเปิดหูเปิดตา” ที่เมืองฝรั่งนั้นทำให้ผู้ที่จบกลับมาบ้านเกิดเมืองนอนมีโลกทัศน์ที่กว้างมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีแบบตะวันตก เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ แนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลายประเทศในยุโรปได้ปกครองด้วยระบอบนี้ อันที่จริงกระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสยามประเทศมีมาตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ ๖ แล้ว เห็นได้จากการที่พระองค์ได้ทรงจัดตั้ง *ดุสิตธานี* ขึ้น โดยให้มีฐานะเป็นเมืองจำลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้สยามประเทศเจริญรุดหน้าเท่าเทียมกับชาติตะวันตก หากแต่ว่าชาวสยามในขณะนั้นยังขาดความรู้ที่ชัดเจนและถ่องแท้ของคำว่า “ประชาธิปไตย” และระบบการศึกษาชั้นอุดมศึกษาในบ้านเรายังไม่ดีมากนัก พระองค์จึงทรงเล็งเห็นว่า การสร้างเมืองจำลอง *ดุสิตธานี* ขึ้นมาเพื่อให้ชาวสยามเรียนรู้และ “สร้างความเคยชิน” กับคำว่า “ระบอบประชาธิปไตย” เป็นสิ่งที่เหมาะสม ณ เวลานั้น ใน *สี่แผ่นดิน* นั้น อ้อด ได้เขียนจดหมายเล่าให้ *แม่พลอย* ฟังถึงพฤติกรรมแปลก ๆ ของ *ตาอั้น* เมื่อตอนไปเรียนต่อทางด้านกฎหมายที่กรุงปารีส โดยที่ *ตาอั้น* ได้คบกับเพื่อนชาวฝรั่งเศสและมี

พฤติกรรมแปลก ๆ ในการพูดถึงเรื่องการเมืองและเมื่อ *ตาอั้น* กลับมารับราชการที่พระนครก็เข้าร่วมกับพรรคพวกที่มีแนวความคิดเหมือนกัน สมัยเมื่อครั้งยังเรียนหนังสือที่เมืองนอก ในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งข่าวนี้ทำให้ *แม่พลอย* ในฐานะที่เคยเป็นชาววังมาก่อน และเห็ดทูนสถาบันเบื้องสูงไว้เหนือเกล้ายังทำใจลำบากในการที่จะยอมรับว่าลูกในไส้ของตนเองมีส่วนรู้เห็นในการใหญ่ถึงเพียงนี้

ตาอ้อด กับ *พ่อ* เพิ่มมองดูหน้ากัน แล้ว *พ่อ* เพิ่มก็ตอบเสียงอ่อย ๆ ว่า “ก็เรื่องที่ผมเคยพูดกับ *แม่พลอย* ไว้ว่า ... ว่า ... ว่า *พ่อ* อั้น เขามีอะไร ๆ รู้เรื่องอยู่กับพวกที่คิดการวันนี้ด้วย”

“ฉันไม่เชื่อ” *แม่พลอย* ร้องเสียงหลง น้ำตาเริ่มจะกลบลูกตาขึ้นมาทันที “อันเขาสาบานกับฉันว่าเขาไม่เคยคิดอะไร” *ตาอ้อด* บอก *แม่* มาว่าไม่จริงเดี๋ยวนี้ *แม่* ไม่เชื่อ (*สี่แผ่นดิน*, ๒๕๔๔ หน้า ๖๔๖)

เราเห็นได้ชัดเจนว่าการศึกษาในระดับสูง ณ ต่างประเทศนั้นเป็นทั้ง “นโยบาย” และ “กุศโลบาย” ของรัชกาลที่ ๕ ในการพัฒนาสยามประเทศให้เจริญรุดหน้าทัดเทียมกับประเทศตะวันตก และความรู้ที่ได้มาจากต่างบ้านต่างเมืองนั้นก็ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมและการเมืองของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

การแต่งกาย

ในสมัยก่อนนั้นสตรีชาววังนิยมนุ่งห่มเสื้อผ้าอาภรณ์โดยการเลือกสีให้เข้ากับวัน ในฉากที่ *แช่ม* ซึ่งเป็นแม่ของ *พลอย* พาตัวลูกสาวของตนเองเข้าวังเพื่อมาถวายตัวให้กับเสด็จเรียบร้อยแล้วนั้น *แช่ม* ก็กลับมาพักที่เรือนของ

คุณสาย เพื่อจัดหาเสื้อผ้าเอาไว้สวมใส่ให้
เหมาะกับชีวิตในวังมากขึ้น

“นั่นหรือสมบัติอะไรกัน แม่แหม่ม”

“เปล่าหรอกค่ะ” แม่ตอบ “หยิบผ้าห่มผ้า
ห่มออกมาดู ไปอยู่นอกวังเสียนานไม่ได้เอาใจใส่
จะห่มจะห่มจะหยิบอะไรได้ก็นุ่งเข้าไปอย่างนั้น
คนข้างนอกเวลานี้เขาก็แปลก นึกจะนุ่งอะไร
ห่มอะไร เขาก็เอาใจเขาว่า บางทีก็แต่งเป็น
ชุดผ้าห่ม ผ้าห่มเป็นสีเดียวกัน ไม่ตัดสีเหมือน
อย่างพวกเราในนี้ (...)”

แล้วแม่หันมาทางพลอยแล้วสอนว่า
“พลอย คุณให้คืนนะ แม่จะจัดผ้าห่มสีประจำวัน
ให้คุณ อยู่ในวัง โตขึ้นจะได้แต่งตัวถูก”

แม่หยิบผ้าห่มผ้าห่มออกมาวางด้วยกัน
อย่างละคู่แล้วก็อธิบายว่า

“นี่สำหรับวันจันทร์ นุ่งเหลืองอ่อนห่ม
น้ำเงินอ่อน หรือจะห่มบานเย็นก็ได้ แต่ถ้า
วันจันทร์จะนุ่งสีนี้ น้ำเงินนกกพิราบต้องห่ม
จำปาแดง” แล้วแม่ก็หยิบผ้าห่มสีออกจำปาแก่ ๆ
ออกมาวางทับผ้าลายสีน้ำเงินเหลืองที่วางไว้

“วันอังคาร” แม่อธิบายต่อ “วันอังคารนุ่ง
สีปูนหรือม่วงเม็ดมะปรางแล้วห่มโศก หรือถ้าห่ม
โศกหรือเขียวอ่อน ต้องห่มม่วงอ่อน วันพุธนุ่งสี
ถั่วก็ได้สีเหลืองก็ได้แล้วห่มจำปา วันพฤหัสบดี
เขียวใบไม้ห่มแดงเลือดนก หรือนุ่งเสดห่มเขียว
อ่อน วันศุกร์นุ่งน้ำเงินแก่ห่มเหลือง วันเสาร์นุ่ง
เม็ดมะปรางห่มโศก หรือนุ่งผ้าลายพื้นม่วงห่ม
โศกเหมือนกัน (...) วันอาทิตย์จะแต่งเหมือน
วันพฤหัสบดีได้ คือนุ่งเขียวห่มแดง หรือไม่ก็นุ่ง
นุ่งผ้าลายพื้นสีลิ้นจี่หรือสีเลือดหมูแล้วห่มโศก
จำไว้นะพลอย อย่าไปแต่งตัวเร่ร่อนเป็นคน
บ้านนอก เดี่ยวเขาจะหาว่าแม่เป็นชาววังแล้ว
ไม่สอน” (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๔๒)

ดูเหมือนว่าการแต่งกายของสตรีชาววัง
นั้นจะแต่งสีตัดกันอย่างชัดเจน แม้ว่าบางทีใน
สายตาของคนรุ่นใหม่อาจจะเห็นว่าสีไม่เข้ากัน
เสียเลย อาทิ วันพฤหัสบดีที่นุ่งเขียวใบไม้แล้ว
ห่มแดงเลือดนก เป็นต้น แต่การนุ่งห่มสีตามวัน
และตัดกันเช่นนี้มีความหมาย ดังที่ ศันสนีย์
วีระศิลป์ชัย ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในหนังสือ
เรื่อง หอมติดกระดาน ดังนี้

การแต่งกายของคนไทยโดยเฉพาะของ
สตรีในพระราชสำนัก ยิ่งปรากฏให้เห็นถึง
วัฒนธรรมไทยแท้ที่มักเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้ากับ
ความเชื่อเรื่องโชคลางไม่เว้นแม้แต่เรื่องการ
แต่งกาย เช่น เชื่อว่าสีของเสื้อผ้ามีผลสืบ
เนื่องจากการเชื่อเรื่อง เทวดาสีปะตะเคราะห์ หรือที่
รู้จักทั่วไปในนามของ แม่ซื้อ ซึ่งมีทั้งหมด ๗ องค์
แต่ละองค์มีสีกายแตกต่างกัน จึงเป็นที่มาของสี
ประจำวันทั้งเจ็ด และเชื่อว่าการสวมเสื้อผ้า
ให้ตรงกับสีประจำวัน จะเกิดมงคลกับตัวเอง
ช่วยส่งเสริมอำนาจและบารมีให้มากยิ่งขึ้น
(ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, ๒๕๔๙ หน้า ๓๘)

ดูเหมือนว่าการแต่งกายของชายไทยใน
สมัยโบราณนั้นจะไม่ยุ่งยากจนการแต่งกาย
ของสตรี โดยเฉพาะชาววัง แต่การแต่งกายของ
ชายไทยก็มีเอกลักษณ์ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยาย
การแต่งกายของ คุณชิต ลูกชายคนเดียว
ของท่านเจ้าคุณไว้ดังนี้

พี่ของพลอยอีกสองคนคือ คุณชิต และ
พ่อเพิ่มนั้น พลอยเกือบจะไม่รู้จักเสียเลยคนหนึ่ง
คือ คุณชิต ผู้ซึ่งเวลานั้นกำลังเป็นหนุ่มเต็มตัว
อายุ ๑๖ บางทีพลอยเคยเห็นคุณชิตตอนเย็น ๆ
นุ่งผ้าสี ใส่เสื้อกระบอกแพรเลียน ทวีम्मใส่
น้ำมันปลัดิตยาแก้ปวดหัวทั้งสองขมับตาม
ธรรมเนียมหนุ่ม ๆ สมัยนั้น (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔
หน้า ๓)

แต่เมื่อกระแสตะวันตกได้แผ่เข้ามาในสยามประเทศ การแต่งกายก็มีการเปลี่ยนแปลง โดยที่ไม่คำนึงถึงเรื่องของโชคลาภหรือเรื่องของการแต่งสีให้ถูกโฉลกเพื่อเสริมอำนาจบารมีเหมือนอย่างแต่ก่อน เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าหลวงเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร ได้มีการถวายการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ หนึ่งในนั้นก็คือการจัดงานรื่นเริงโดยมีการแต่งกายแฟนซีเหมือนอย่างชาติตะวันตก ซึ่งยังคงเป็นเรื่องที่ใหม่และไม่คุ้นเคยสำหรับชาวสยาม ณ เวลานั้น แต่เมื่อเป็น “พระราชานิยม” ข้าราชการบริพารก็ต้องสนอง ศศิวิมล สันติราษฎร์ภักดี ได้ยืนยันในจุดนี้ในหนังสือ ฉากชีวิตสีแผ่นดิน ชีวิตจริงหลังฉากนิยายของสาวชาววัง ชาวบ้าน และแฟชั่นฝรั่ง ดังนี้

งานแฟนซีเป็นงานรื่นเริงแบบฝรั่ง เริ่มมีในเมืองไทยช่วงสมัยของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งโปรดงานแต่งแฟนซีมาก และโปรดให้จัดงานแต่งแฟนซีในวาระต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ งานฉลองสมโภชรับเสด็จกลับจากยุโรป เป็นต้น เพื่อให้เจ้านาย เจ้าจอม และพระบรมวงศานุวงศ์ แต่งกายหลายหลายแบบเข้าร่วมงานแฟนซีตามพระราชานิยม (ศศิวิมล สันติราษฎร์ภักดี, ๒๕๔๗ หน้า ๑๐๔-๑๐๕)

ในเรื่อง สีแผ่นดิน นั้น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการแต่งกายปรากฏเห็นชัดอีกครั้งในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม่พลอย ถึงกับเอ่ยปากและแปลกใจในการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของคุณเปรม ที่มักจะเริ่มเอียงไปทางฝรั่ง ดังนี้

แผ่นดินใหม่เป็นแผ่นดินของคนหนุ่มแน่น คุณเปรมก็เปลี่ยนไปตามโดยไม่รู้ตัว การแต่งเนื้อแต่งตัวดูพิถีพิถัน เอาสวยงาม

มากกว่าแต่ก่อน ทำทางดูทะมัดทะแมงกระเดียดไปทางฝรั่ง (...) การพิถีพิถันในเรื่องการแต่งกายของคุณเปรมที่มาเริ่มมีขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่พลอยสังเกตมิได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลอยโดยตรง คุณเปรมซื้อผ้าม่วงผ้าพื้นต่าง ๆ สี เป็นจำนวนมาก และตัดเสื้อที่ใช้ผ้าราคาสูงเป็นจำนวนมาก จะไปไหนก็แต่งตัวอย่างประณีตบรรจง เหมือนกับว่าจะไปประกวดประชันกับใคร พลอยจำได้ว่า ครั้งหนึ่ง คุณเปรมไม่พิถีพิถันเท่าไรนัก เพราะในแผ่นดินก่อนมหาดเล็กจะเข้าไปข้างในนุ่งได้แต่ผ้าพื้น และผมนั้นต้องเอามือเสยหรือขยี้เสียก่อนมิให้เรียบ แต่เดี๋ยวนี้กาลสมัยเปลี่ยนไป (...) (สีแผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๔๑๕-๔๑๖)

พระราชานิยมในการแต่งกายตามแบบตะวันตกได้ทำให้ครอบครัวของคุณเปรม และแม่พลอย ต้องมีการปรับตัวกันขนานใหญ่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองพระราชานิยมที่กำลังแพร่หลายในวังหลวง เมื่อ คุณเปรม ออกปากขอร้องไห้แม่พลอย นุ่งขึ้นแทนการนุ่งโจงกระเบน ทำให้แม่พลอย รู้สึกลำบากใจเป็นอย่างมาก แต่เมื่อคุณเปรม อธิบายว่าในหลวงรัชกาลที่ ๖ โปรดการนุ่งห่มแบบนี้ แม่พลอย ก็ดูเหมือนจะไม่ว่าอะไรเพราะการเป็นข้าราชการรับพระบาทเบื้องสูงนั้น สิ่งสำคัญเหนืออื่นใดนั้นก็คือเมื่อเจ้านายโปรดอะไร ข้าราชการบริพารและราษฎรก็ควรจะนิยมสิ่งนั้นด้วยจึงจะเป็นการเหมาะสม

วันหนึ่งคุณเปรมพูดขึ้นว่า “แม่พลอย ฉันเห็นว่าต่อไปนี้แม่พลอยเลิกนุ่งผ้าเสียทีก็จะได้”

“แล้วกันคุณเปรม พลอยร้องเสียงหลง “ทำไมพูดอย่างนั้นทะเล อยู่ดี ๆ จะให้ฉันเลิกนุ่งผ้าเสียแล้ว”

คุณเปรมหัวเราะชอบใจแล้วพูดว่า “แม่พลอยนี่คงเห็นฉันบ้าพิลึก เปล่าหรอก ฉันไม่ได้หมายความว่าทำให้แม่พลอยเลิกนุ่งผ้าเสียเลย แต่ฉันอยากให้นุ่งผ้าชิ้นแทนผ้าโจงกระเบน”

“ตายจริง นี่คุณเปรมเห็นฉันเป็นลาวมาตั้งแต่เมื่อไร” พลอยถามเพราะไม่เข้าใจความหมายของคุณเปรมเลยแม้แต่น้อย

“ในหลวงท่านโปรด” คุณเปรมตอบสั้น ๆ แต่ก็เป็นการอธิบายที่มีความหมายลึกซึ้ง “เสด็จท่านก็เริ่มทรงผ้าชิ้นแล้ว ข้าหลวงเสด็จเขาก็หุงตามทุกคน ฉันเห็นว่าแม่พลอยควรจะหุงบ้าง” (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๕๒๗-๕๒๘)

ฝ่ายสตรีนอกวังก็มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการแต่งกายเช่นกัน ประไพ ซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวและคนสุดท้องของคุณเปรม และ แม่พลอย ก็เปรียบเสมือนกับสัญลักษณ์ของ “สตรีสยามสมัยใหม่” ในขณะนั้น การบรรยายการแต่งกายของ ประไพ ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า การนุ่งหม้ออย่างสตรีตะวันตกดูจะเป็นของโก้เก๋ หากใครไม่นุ่งหม้อตามนี้ก็ถือว่าล้าสมัย ดังเช่น ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้อย่างละเอียดในสี่แผ่นดิน ไว้ว่า

พลอยคิดถึงความเห็นของเด็ก ๆ ที่เคยเป็นลูกหลานแล้วเติบโตขึ้นนำเอาความคิดเห็นต่าง ๆ นั้นมาเทียบกับความเห็นสมัยตนก็ใจหาย เพราะแตกต่างกันไกลจนดูน่ากลัวอันตราย แต่ในกระบวนลูก ๆ แล้ว ประไพดูเหมือนจะทำให้พลอยเวียนศีรษะยิ่งกว่าคนอื่น (...) ลูกคนอื่น ๆ ที่อยู่รุ่นราวคราวเดียวกับประไพก็ดูเหมือนจะทำท่าทางแบบเดียวกันทั้งสิ้น (...) การแต่งตัวของเด็กสาว ๆ รุ่นนี้เป็นแบบเดียวกันหมด คือตัดผมบ๊อบ หยิกผม นุ่งผ้าชิ้นสีเดียวกันทั้งผืน

ไม่มีเชิงไม่มีลาย เหมือนกับผ้าถุงของมอญ ใส่เสื้อแบบฝรั่งเปิดจากหนังสือแบบเสื้อแบบต่าง ๆ กัน และสีต่างกัน เริ่มต้นด้วยผ้าชิ้นยาวและเสื้อที่ยังมีแขนอยู่ก่อนบ้าง แต่นานวันเข้า ผ้าชิ้นที่นุ่งนั้นก็เริ่มจะหดสั้นเข้าตามกระโปรงแหลมสั้นขึ้นทุกวัน (...) ส่วนเสื้อที่นิยมใส่กันก็กลายเป็นแบบฝรั่งจากเมืองนอกแท้ คือเสื้อไม่มีแขนไม่มีเอว ปล่อยเป็นรูปกระบอกกลม ๆ ยาวเลย สะโพกลงมาเล็กน้อย เมื่อใช้กับผ้าชิ้นที่หดสั้นไปก็ทำให้เห็นผ้าชิ้นเป็นขอบเหลืออยู่นิดเดียว พลอยพยายามจะพยายามมองดูแบบการแต่งกายนี้ให้สวยก็ไม่สามารถจะมองเห็นทางนั้นได้ เคยพบกับประไพเรื่องนี้ ประไพก็หัวเราะตอบว่า “สมัยนี้เขาใส่กันอย่างนี้ทั้งนั้นแหละ คุณแม่ ถ้าไม่สวยใครจะไปใส่ เสื้อของคุณแม่เสียอีกแบบเก่า ไม่น่าดู ไฟจะหามาให้ใหม่ (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๖๐๓)

การแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงทั้งชายและหญิงในสยามประเทศนั้นจะเห็นว่าผู้คนนั้นให้ความสำคัญที่ลดน้อยลงไปมากเกี่ยวกับเรื่องสีและวันที่สวมใส่ สิ่งสำคัญนั่นก็คือการแต่งกายตามแบบฝรั่งเพื่อความโก้เก๋และทันสมัย จากคำพูดของ ประไพ ที่พูดกับ แม่พลอย ข้างบนนี้เห็นได้ชัดเจนว่า การแต่งกายเลียนแบบตะวันตกนั้นไม่เป็นเพียงแค่เป็นที่นิยมของคนหมู่มากเท่านั้น หากแต่การแต่งกายสมัยใหม่นี้ยังเปรียบเสมือนเป็น “เครื่องยอมรับ” ในการเข้าสังคมอีกด้วย การที่แต่งกายให้เหมือนกับคนหมู่มาก นั่นก็คือการที่เราสามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เราอยู่ได้ อันจะนำมาซึ่งความรู้สึกของ “การเป็นที่ยอมรับในสังคม” ไปในที่สุด

อาหารการกิน

กระแสดวงตกนิยมยังแสดงออกทางด้านอาหารการกินอีกด้วย หากการแต่งกายเลียนแบบฝรั่งกลายเป็นเรื่องความทันสมัยและศิวิไลซ์ การนิยมชมชอบอาหารฝรั่งของสังคมสยาม ณ เวลานั้นก็เปรียบเสมือนกับเครื่องหมายของ “การเข้าสังคม” เช่นกัน ในอดีตนั้น อาหารการกินของชาววังจะละเอียดลออ พิถีพิถันในการปรุงแต่งและประติประตอย ฉะนั้น อาหารการกินจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในชีวิตประจำวันของชาววังอีกเรื่องหนึ่ง ปกติแล้ว การรับประทานอาหารนั้นจะแบ่งออกเป็น ๓ มื้อ นั่นก็คือมื้อเช้า มื้อกลางวัน และมื้อเย็น ชาววังทานข้าวเป็นอาหารหลัก และมีกับข้าว จะปริมาณมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้รับประทานอาหารเป็นหลัก โดยทั่วไป กับข้าวของชาววังนั้นดูจะไม่แตกต่างจากกับข้าวของชาวบ้านมากนัก อาหารและขนมไทยมักมีส่วนประกอบสำคัญคือ กะทิ แป้งข้าวเจ้า และน้ำตาล ในขณะที่อาหารและขนมฝรั่งนั้นจะมีส่วนประกอบของไข่และแป้งสาลีเป็นหลัก ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้บรรยายถึงพระกระยาหารไทยที่โปรดดังนี้

ลงมือชักม่านดับไฟยามจะหลับ ทำไมมันจึงนึกต่อไปไม่รู้ (...) กำลังนึกอยู่นั่นเอง เข้ากับแกงเผ็ดไหลขึ้นมาในนัยน์ตาที่หลับ ๆ ประเดี๋ยวไข่เจียวจิ้มน้ำพริก ประเดี๋ยวทอดมันกุ้ง ปลาแห้งผัด อะไรพากันลื้อหลอกเสียใหญ่ หลับตาไม่ต้องลืม ลืมก็แลเห็นแกงเทโพ หลอกได้ทั้งกำลังตื่น ๆ เช่นนั้น จนชั้นย่าแดงกวาก็พลอยกำเริบ ดีแต่ปลาร้า ขนมจีนน้ำยาถ่าน้ำพริก สงสารไม่ยกมาหลอก มีแต่เจ้ากะปิควัมาเมียงไกล ๆ (ไกลบ้าน อ้างใน ทอมติดกระดาน หน้า ๔-๕)

ในข้อความที่ยกมาข้างต้นนั้นจะเห็นว่าอาหารการกินของชาววังดูจะคล้ายกับอาหารของชาวบ้าน แต่สิ่งที่เห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจนก็คือความประณีต ความละเอียดลออ และการประติประตอยในการทำอาหารของชาววังนั่นเอง อาหารบางชนิดจึงต้องใช้เวลาในการเตรียมเครื่องปรุงและการทำเป็นอย่างมาก แต่เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร ความนิยมในอาหารฝรั่งก็เริ่มแพร่ขยายในตำหนักต่าง ๆ ของวังหลวง เมื่อครั้ง พลอย รู้ข่าวว่าเจ้าคุณพ่อป่วย และมีโอกาสทูลลาเสด็จกลับบ้านไปเยี่ยมอาการ เจ้าคุณพ่อนั้น พลอย ลงมือทำอาหารฝรั่งที่ร่ำเรียนมาจากในวังให้เจ้าคุณพ่อได้รับประทาน เพื่อเป็นการเปลี่ยนรสชาติและหวังว่าเจ้าคุณพ่อจะชอบอาหารฝรั่งและรับประทานได้มากขึ้น

ระหว่างที่พลอยมาค้างที่บ้าน พลอยได้พยายามทำทุกอย่างเพื่อที่จะปรนนิบัติเอาใจเจ้าคุณพ่อ ให้สมกับที่จากบ้านไปนาน และได้กลับมาบ้าน นาน ๆ ครั้งหนึ่งพลอยปรึกษากับคุณชายด้วยเรื่องเกี่ยวกับความสุขของเจ้าคุณพ่อเรื่องอาหารการกิน พลอยก็ออกความเห็นแนะนำและในระหว่างที่อยู่ ก็ได้ลงมือทำกับข้าวแปลก ๆ ใหม่ ๆ หลายอย่าง ที่เรียนรู้อมาจากในวังให้เจ้าคุณพ่อรับประทาน เป็นต้นว่า กับข้าวฝรั่งหลายอย่าง ซึ่งในวังเริ่มทำกันอย่างแพร่หลาย” (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๑๘๙)

การนิยมอาหารฝรั่งได้เริ่มแพร่หลายจากวังหลวงสู่บ้านของสามัญชน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็เมื่อครั้งที่ ตาอ้น เรียนจบกลับพระนครแล้วนำ ลูกชิล ภรรยาสาวชาวฝรั่งเศสกลับมาด้วย หากวิเคราะห์ฉากนี้แล้วจะพบว่า

ลูซิล ในฐานะของตัวแทนความเป็นตะวันตกได้เข้ามาหา พลอย และทุกคนในครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเลยว่า *กระแสตะวันตกได้เข้ามาหาพลอยและผู้คนในบ้านถึงหน้าประตูเลยทีเดียว* การเข้ามาของ ลูซิล นั้นได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการดำเนินชีวิตของคนในบ้านครั้งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกินหรือแม้กระทั่งเรื่องกิจกรรมายาที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เมื่อเช้า คนในบ้านก็ต้องเปลี่ยนมารับประทานขนมปัง เนย และกาแฟแทนการตั้งโต๊ะอาหารแบบไทย ๆ ที่มีข้าวและกับข้าวเป็นอาหารหลัก ในครั้งแรกนั้น พลอย ไม่ทราบว่าจะฝรั่งทานอะไรกันบ้าง และก็รู้สึกกลุ้มใจเป็นอย่างมาก จึงตัดสินใจไปเรียนปริกษา คุณอุ๋น

“แม่พลอยมาแต่เช้าทีเดียว” คุณอุ๋นทัก

“อิฉันนอนไม่หลับทั้งคืน กลุ้มใจ” พลอยรับสารภาพ

“กลุ้มใจเรื่องลูกสะใภ้ล่ะหรือ” คุณอุ๋นพูดสวนขึ้นมา “อย่ากลุ้มใจเลยแม่พลอย ถึงกลุ้มก็ทำอะไรไม่ได้ ฉันทว่าเขาก็หน้าตาน่าเอ็นดูดี ต่อไปพอคุ้นเคยกันสักหน่อย พูดภาษาไทยได้บ้างก็ขี้เกียจจะรักเสียอีก”

“เรื่องนั้นก็พอทำเนาหรอกคุณพี่” พลอยตอบ

“เวลานี้กลุ้มอยู่แต่ว่าเขากินอะไรก็ไม่รู้ เข้านี้ฉันก็เลยสั่งไม่ถูก อยากจะมาเรียนถามคุณพี่ว่า ฝรั่งเขากินอะไรกัน รู้บ้างไหม”

“กินขนมปัง” คุณอุ๋นตอบอย่างมั่นใจ “ให้เด็กไปซื้อขนมปังเสียแต่เดี๋ยวนี้ แล้วก็ซื้อเนยซื้อนม เอป็นโตไปซื้อกับข้าวฝรั่งจากร้านแจ็กมาด้วย ขนมปังซื้อให้มาก ๆ จะได้กินอิ่ม” (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๕๖๒)

เมื่อครั้งพลอยไม่เข้าใจว่าทำไมจึงทานอาหารเข้าน้อยเพียงนี้ อัน ลูกชายคนรอง ก็ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า ในฝรั่งเศสนั้น เขากินกันแบบนี้และแค่นี้ก็อยู่ท้องแล้ว

“กาแฟถ้วยเดียวจะไปอิมอะไรเล่าอันอย่างอื่นไม่รับบ้างเลยหรือ”

“ฝรั่งเศสเขารับกันเท่านั้นแหละคุณแม่” ตาอันอธิบายอย่างอารมณ์ดีและพลอยก็ได้หาความรู้ใหม่ของอาหารเช้าของฝรั่งเศส ทำให้หายกังวลลงไปบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับหายห่วงเพราะกลัวลูกจะหิวอยู่นั่นเอง” (สี่แผ่นดิน, ๒๕๔๔ หน้า ๕๖๓)

กระแสตะวันตกนิยมที่ได้ตาโถมเข้าสู่สังคมไทยสมัยก่อนนั้น และการที่ แม่พลอย และทุกคนในครอบครัวต้องปรับตัวและปรับวิถีชีวิตเป็นการใหญ่ เพื่อให้เข้ากับความเป็นตะวันตกนั้น แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความเป็นตะวันตกนั้นก็เหมือนกับกระแสน้ำที่ต้องไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำกว่าเสมอ ทำให้ทัศนคติของชาวไทยในขณะนั้นเห็นและเข้าใจไปว่า ความเป็นตะวันตกคือความมีอารยธรรม และความศิวิไลซ์ที่ต้องเลียนแบบ

บทสรุป

กระแส “ตะวันตกนิยม” ที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นั้นยังคงมีให้ศึกษาอีกบางประการ อาทิ ความนิยมใช้ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย การชื้อรถ “ไบซิเกิ้ล” หรือ การเลิกกินหมาก ชัดฟันขาว เป็นต้น แต่ความเป็น “ตะวันตกนิยม” ที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้นนี้ทำให้เราเห็นว่า วัฒนธรรมตะวันตกได้แทรกเข้ามาอยู่

ในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมาแต่ครั้งโบราณกาล กระแสนิยมนี้ยังได้แผ่ซึ่มและหยั่งรากลึกลงมาถึงคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันนี้อย่างเห็นได้ชัดความเป็น “ตะวันตกนิยม” นั้นก่อให้เกิดผลดีต่อบ้านเมืองของเรามากมาย อาทิเช่น ทำให้ประเทศสยามรอดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตก ทำให้เรามีระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นต้น แต่กระแส “ตะวันตกนิยม” นี้ก็เปรียบเสมือนกับดาบสองคม เพราะประเทศไทยพัฒนาไปตามแบบอย่างตะวันตก เราเห็นอะไรที่เป็นตะวันตก เราก็มองดีไปหมดทุกอย่าง เราเียน้อยกับความเจริญของตะวันตกมากจนกระทั่งลืมความเป็นไทย ความเป็นตะวันตกนิยมได้ทำลายความภูมิใจในความเป็นไทย เพราะผู้คนเห็นว่าการแต่งกายแบบสากลและการสวมกระโปรงเป็นเรื่องของความศิวิไลซ์มากกว่าการนุ่งโจงกระเบน การรับประทานอาหารฝรั่งดูเป็นความโก้หรูมากกว่ารับประทานอาหารไทย กระแสตะวันตกนิยมก็เปรียบเสมือนกับสายน้ำที่ข้อมไหลจากที่สูงลงมาสู่ที่ราบเสมอทำไม่ ลูซิล ซึ่งมาอยู่กินในเมืองไทยจึงไม่จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทย แต่กลับกลายเป็นว่าคนไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับฝรั่งเพื่อความศิวิไลซ์และความทันสมัย

สี่แผ่นดิน ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า **เมื่อใดก็ตามที่กระแสตะวันตกนิยมฝังรากลึกในสังคมไทยมากขึ้นเท่าไร ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยก็ลดน้อยลงมากไปเท่านั้น** คำว่า “ตะวันตกนิยม” จึงได้กลายเป็น “แบบฉบับของความเป็นสากล” และ “บรรทัดฐาน”

ในสังคมไทยที่ทุกคนควรจะต้องปฏิบัติตามค่านิยมนี้ คำถามที่ผู้เขียนอยากจะทำไว้ก็คือว่า ประเทศไทยจะสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างวิถีไทย ๆ ได้หรือไม่ ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ดูเหมือนว่า คนไทยนั้นจะเปิดรับและผูกติดกับคำว่า “ตะวันตกนิยม” มากจนลืมคำว่า “ไทยนิยม” ไปหมดแล้ว ผู้เขียนไม่มีเจตนาในการให้รักชาติมากจนไม่มองดูโลกภายนอก หากแต่ต้องการให้บทความเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นภาพของกระแสตะวันตกนิยมที่มีอิทธิพลต่อคนไทยมาตั้งแต่สมัยก่อน เริ่มตั้งแต่ค่านิยมที่มีกันมากในวังหลวง จนกลายเป็น “พระราชนิยม” ที่ข้าราชการ รวมถึงราษฎรต้องสนอง ความนิยมตะวันตกจึงได้แพร่หลายออกมาจนถึงนอกวัง “ตะวันตกนิยม” จึงมีบทบาทและอิทธิพลในความเป็น “ประชานิยม” อยู่ไม่น้อยไปกว่าในวังหลวงเลย ความเป็น “ตะวันตกนิยม” ได้ฝังรากลึกอยู่ในการพัฒนาประเทศและในความคิดของคนไทย ผู้เขียนขอทิ้งท้ายไว้ว่า เราไม่จำเป็นต้องเอาของตะวันตกมาทั้งหมด หากแต่เลือกเอาสิ่งดี ๆ กลับไปพัฒนาชาติของเราให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมนานาประเทศ ถึงแม้ว่างานวรรณกรรมเรื่อง *สี่แผ่นดิน* จะมีอายุยาวนาน แต่คุณค่าของงานที่สะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนนั้นยังไม่เลือนลางไปกับกาลเวลาเพราะแก่นเรื่อง “ตะวันตกนิยม” นั้นยังมีบทบาทต่อแนวคิดของคนไทยจวบจนถึงปัจจุบันนี้ สมแล้วกับการยกย่องให้เป็นวรรณกรรมเชิงประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่ามากที่สุดเรื่องหนึ่งที่เราในฐานะคนไทย จะพลาดไม่ได้ด้วยประการทั้งปวง

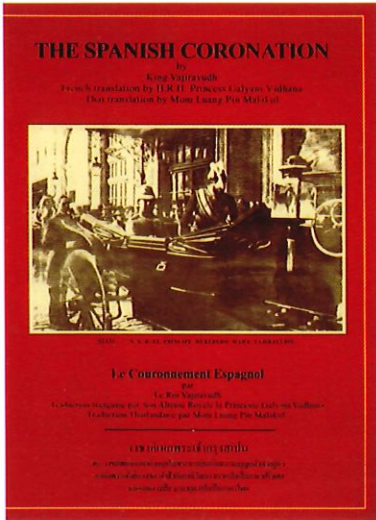

บรรณานุกรม

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. บทสัมภาษณ์เรื่องคึกฤทธิ์กับสี่แผ่นดินในนิตยสารพลอยแถมเพชร. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๙.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สี่แผ่นดิน. เล่มที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๔๔.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สี่แผ่นดิน. เล่มที่ ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๔๔.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ไกลบ้าน. เล่มที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๕.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ไกลบ้าน. เล่มที่ ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๕.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ไกลบ้าน. เล่มที่ ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๕.
- ศศิวิมล สันติราษฎร์ภักดี. ชีวิตจริงหลังจากนิยายของสาวชาววัง ชาวบ้าน และแพชั้นฝรั่ง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๗.
- ตันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. สี่แผ่นดินกับเรื่องจริงในราชสำนักสยาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๐.
- ตันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. หอมติดกระดาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙.

ภาพประวัติศาสตร์ใน “ราชาภิเษกพระเจ้า กรุสเปน”

ปรีดี พิศภูมิวิถี¹

สำหรับนักอ่านประวัติศาสตร์หรือผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์ไทย อาจประหลาดใจที่เห็นเอกสารฉบับหนึ่งว่าด้วยบันทึกประจำวันเรื่องการเข้าร่วมพระราชพิธีราชาภิเษกพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ แห่งสเปน เพราะเอกสารฉบับนี้จะต้องเขียนขึ้นจากคนที่อยู่ใกล้ซัดเหตุการ์ณเป็นอย่างมาก ทั้งบันทึกฉบับนี้ก็เขียนเป็นภาษาอังกฤษที่งดงาม แต่เมื่อทราบว่ามีผู้ใดเป็นผู้เขียนแล้วก็ไม่น่าประหลาดใจแต่อย่างใด เพราะผู้เขียนนั้น

ได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” ของไทย บันทึกฉบับนี้มีชื่อว่า The Spanish Coronation

สิ่งที่พิเศษของเอกสารฉบับนี้มีได้อยู่เพียงองค์ผู้นิพนธ์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการแปลออกเป็น ๒ ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาฝรั่งเศส บทพากย์ภาษาไทยนั้นหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มหาตเล็กผู้จงรักภักดียิ่งแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เรียบเรียงไว้ ส่วนบทแปลภาษาฝรั่งเศสนั้น เป็นพระนิพนธ์แปลเรื่องยาวในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เจ้าฟ้าผู้ทรงสถิตอยู่ในดวงใจของครูฝรั่งเศสทั้งมวลนี้เอง

บทความนี้มีได้มุ่งประเด็นเชิงวิชาการในการเปรียบเทียบบทแปลทั้ง ๒ ภาษา หากมุ่งที่จะอธิบายเพิ่มเติมถึงบุคคลและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่อยู่เบื้องหลังการพิธีราชาภิเษกที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลอันจะเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาก็

¹ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

- ๑ -

ราชาภิเษกพระเจ้ากรุงสเปน เป็นบันทึกว่าด้วยการพระราชพิธีราชาภิเษกของพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ แห่งสเปนที่ขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ สืบต่อจากพระราชบิดา ในครั้งนั้นนับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ราชวงศ์โลกเพราะเป็นพระราชพิธีที่มีผู้เข้าร่วมมากมาย ซึ่งล้วนแต่เป็นยุคสมัยตรีด้วยกันทั้งสิ้น บันทึกลายพระราชหัตถเลขาฉบับนี้ ๘ ฉบับด้วยกัน โดยมีรายละเอียดแต่ละฉบับดังนี้

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๑ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นการบันทึกการเดินทางจากกรุงปารีสโดยรถไฟพระที่นั่งไปยังกรุงมาดริด ประเทศสเปน พร้อมกับคณะของเจ้านายจากประเทศต่าง ๆ เมื่อทรงเดินทางถึงแล้วได้ทรงพำนักที่กระทรงกลาโหม

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๒ ทรงเล่าถึงการเลี้ยงต้อนรับอย่างเป็นทางการ เจ้าชายอัลฟองโซ่เสด็จออกมารับพระราชอาคันตุกะพร้อมด้วยพระราชชนนี ผู้สำเร็จราชการ การถวายพระกระยาหารค่านี้นี้เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งมิตรภาพ

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๓ เป็นบันทึกสำคัญเรื่องการพระราชพิธีราชาภิเษกเจ้าชายอัลฟองโซ่ เป็นพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ แห่งสเปน พระราชพิธีนี้จัดขึ้นในบริเวณรัฐสภา เจ้านายต่างประเทศ เอกอัครราชทูตพิเศษ ราชทูตพิเศษ และแขกรับเชิญได้เข้าร่วมพิธีเป็นอย่างมาก พร้อมทั้งประชาชนทั้งปวง จากนั้นเป็นพิธีทางศาสนา กระทั่งเสร็จสิ้นพระราชพิธีอันสมบูรณ์

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๔ หลังจากพิธีทรงเสร็จสิ้นพระภารกิจแล้ว เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธได้เสด็จทอดพระเนตรกระทรงกลาโหม และพิพิธภัณฑ์สถานทางวิศวกรรมศาสตร์ ทรงเสด็จร่วมการวางศิลาฤกษ์พระราชานุสาวรีย์พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๒ และได้ทอดพระเนตรมหาอุปราการเรื่อง ดอน จิโอวานี

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๕ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธทรงร่วมในพิธีตรวจพลสวนสนามของกองพันทหารราบของสเปน

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๖ ทรงเล่าเรื่องการตรวจเยี่ยมทหาร ๒ กองพัน และทรงเปิดนิทรรศการรูปภาพ ได้ทอดพระเนตรการแสดงสงครามบุปผชาติที่มีขบวนรถที่ตกแต่งด้วยดอกไม้อันงดงาม

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๗ พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงขอบพระทัยเจ้านายจากประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมงานพิธีราชาภิเษก จากนั้นเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธได้เสด็จทอดพระเนตรกีฬาสู่วักระทั่งของชาวสเปน

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๘ ซึ่งเป็นฉบับสุดท้าย ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ซึ่งทรงพำนักในกรุงมาดริดเป็นวันสุดท้าย ได้เสด็จไปถวายบังคมลาพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ในพระราชวังแล้วเสด็จออกจากกรุงมาดริดไปยังกรุงลิสบอน เมืองหลวงของโปรตุเกสในวันเดียวกันนั้น

- ๒ -

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์ พระองค์สำคัญของประเทศ นอกจากพระราชกรณียกิจอเนกอนันต์ที่ทรงปฏิบัติแล้ว ยังพระราชทานแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและเป็นแบบอย่างของผู้รู้หนังสือเป็นอย่างดีด้วย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ ทรงรับการสถาปนาขึ้นในทรงกรมที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์นี้เสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ ครั้นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๗ พระองค์ก็ทรงรับพระมหากษัตริย์คุณสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมารสืบต่อมา

ขณะที่ประทับ ณ อังกฤษนั้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธฯ ทรงศึกษาวิชาการทหารบกที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกแซนด์เฮิสต์ (Sandhurst) และวิชาการทหารปืนใหญ่กับทหารช่างที่โรงเรียนวูลวิช (Woolwich) เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาแล้วได้ทรงเข้ารับราชการในกองทัพอังกฤษ ดำรงพระยศร้อยโท และทรงเข้ารับการศึกษาวิชาทหารจากอีกหลายกรมกองด้วย นอกจากนี้ทรงศึกษาด้านพลเรือนจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด จึงทรงเชี่ยวชาญทั้งการทหารและการพลเรือนเป็นอย่างดี ดังที่เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปี่ยมมาลากุล) ผู้ดูแลอภิบาลขณะประทับที่อังกฤษ ได้มีจดหมายกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๓ ว่า

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นี้ ถึงแม้ว่ายังทรงพระเยาว์อยู่เพียงนี้ก็จริง แต่ชนโดยมากย่อมเห็นว่าพระองค์มีพระอัธยาศัยอันสุภาพ และทรงสติสัมปชัญญะอันสุขุมแปลกกว่าสามัญกุลบุตรโดยยากที่จะประมาณ และมีพระวาทะอันโอภาปราศรัยทำให้เป็นที่ชื่นชมรักใคร่แก่คนทั้งปวง สังเกตดูในหมู่ข้าราชการสยามบรรดาที่แลเห็นหน้าอยู่ในประเทศนั้น ๆ ทุกวันนี้ ย่อมมีเสียงสรรเสริญและมีใจสวามิภักดิ์รักใคร่กันทั่วหน้า

หลังจากที่ทรงรับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารแล้ว ทรงมีพระภารกิจเพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเสริมสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นที่ทรงคุ้นเคยมานับแต่ก่อนแล้ว ดังเช่นในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้เสด็จไปทรงร่วมงานพระราชพิธีฉัตรมงคลสมโภชในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียแห่งอังกฤษเสวยราชย์ครบ ๖๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๔๔๑ เสด็จเป็นผู้แทนพระองค์ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระราชนิยุซ่าแห่งเดนมาร์ก และในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้เสด็จในงานพระราชพิธีราชาภิเษกพระเจ้าอัลฟองโซที่ ๑๓ แห่งสเปนนี้

- ๓ -

ประวัติศาสตร์โลกยุโรปที่เกี่ยวกับราชวงศ์นั้นดูจะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะส่วนมากเกิดการแต่งงานข้ามราชวงศ์ขึ้นเพื่อธำรงไว้ซึ่งความชอบธรรมและสิทธิในการขึ้นครองราชบัลลังก์ เจ้าชายอัลฟองโซที่ ๑๓ ทรงเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์บูร์บง สายสเปน เสด็จขึ้นครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๐๒ ถึง ๑๙๓๑ แต่พระองค์

ก็ถูกราชบุรุษพยายามโค่นล้มราชบัลลังก์กระทั่งต้องทรงลี้ภัยไปยังกรุงโรม ประเทศอิตาลี และสเปนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ อีก ๑๐ ปีต่อมา พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ลี้พระชนม์ที่กรุงโรมนั้น

พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ประสูติเมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๖ ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ขณะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ ดังนั้นองค์ยุวกษัตริย์จึงทรงพึ่งสมเด็จพระราชชนนีมาเรีย คริสตินา (Maria Christina) แห่งราชวงศ์ฮับส์บูร์ก เมื่อพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ทรงขึ้นครองราชย์ เหตุการณ์บ้านเมืองก็ยังไม่ปกตินัก มีการวิพากษณ์กรรมเกิดขึ้นตามเมืองต่าง ๆ แม้กระทั่งรถพระที่นั่งเองก็ถูกลอบขว้างระเบิดในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๐๖ จากนั้นก็เกิดการพิพาทระหว่างนายจ้างกับกรรมกร เกิดการประท้วงหยุดงานทั่วกรุงบาเซโลน่าและการทำลายศาสนสถาน การประท้วงนี้เรียกกันว่าสัปดาห์แห่งโศกนาฏกรรม (Tragic week) ทำให้เกิดการครหาพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ว่าทรงไม่เหมาะสมกับตำแหน่งประมุข และมีพระจริยาวัตรที่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบ

หลังปี ค.ศ. ๑๙๑๙ พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ทรงส่งกองทัพไปปราบอับเดลกริม หัวหน้าชาตินิยมชาวอาหรับในอาณานิคมโมร็อกโค แต่กองทัพกลับพ่ายแพ้ที่เมืองอฆูอัล ส่งผลให้พระองค์ทรงเสียพระเกียรติมาก จากนั้นพระองค์พยายามดำเนินนโยบายตามคำแนะนำของนายพลปริโม เด ริเบกา ซึ่งก็ไม่เป็นที่นิยมของประชาชนอีก ต่อเมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นทำให้กลุ่มผู้นิยมระบบสาธารณรัฐได้รับชัยชนะและทำการปฏิวัติในที่สุด พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ จึงต้องเสด็จออกจากประเทศสเปนไปยังกรุงโรมเมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ค.ศ.

๑๙๑๑ เจ้าชายฮวน คาร์โลส พระนัดดาในพระองค์ขึ้นครองราชย์ในพระนามพระเจ้าฮวน คาร์โลส ที่ ๑ สืบต่อมา

- ๔ -

ทั้งสำเนาลายพระราชหัตถเลขา ๘ ฉบับในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บทพระนิพนธ์แปลภาษาฝรั่งเศสในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และบทแปลภาษาไทยของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล นอกจากจะพบพระอัจฉริยภาพในการนิพนธ์ การแปล และความสามารถด้านภาษาไทยแล้ว เนื้อหาของพระราชหัตถเลขาทั้ง ๘ ฉบับกลับมีส่วนสำคัญในการเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นด้วย

ประการสำคัญคือเจ้าชายอัลฟองโซ่ ซึ่งขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินสเปนนั้น ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ แต่ต้องทรงรับสืบพระราชมารดาต่อจากพระราชบิดา ในช่วงที่สถานการณ์ทางการเมืองผันผวนมาก ในเอกสารพระราชหัตถเลขาจะเห็นความหลายตอนที่บ่งว่าทรงอยากใช้เวลาแบบ “วัยรุ่น” มากกว่าที่จะทรงงานหนัก ดังเช่น

หลังจากเสวยพระกระยาหารกลางวัน พระราชาองค์น้อยชวนเจ้านายประเทศต่าง ๆ ไปห้องบิลเลียด ไปสูบบุหรี่ บางคนเล่นบิลเลียด บางคนนั่งดูและสนทนากัน มีเฉพาะเจ้านายเท่านั้น ซึ่งดู ๆ เหมือนครอบครัวใหญ่ ๆ เลิกเรื่องพิธีรีตอง เรากลายเป็นมนุษย์ในชีวิตธรรมดาของเรา ตอนนี้แหละ อัลฟองโซ่ แสดงตนน่ารักมาก ยังทรงพระเยาว์และเป็นเด็กที่น่าเอ็นดูจริง ๆ พระราชทานซิการ์ให้แก่นั้ฉนวนหนึ่งและทรงควักกล่องไม้ขีดออกมาจากกระเป๋า และรับสั่งว่า “เห็นไหม หม่อมฉันมีไม้ขีดแล้ว” ซึ่งหมายความว่าตั้งแต่บ่ายสี่โมงวันนั้น พระองค์

ได้รับอนุญาตให้มีไม้ขีดไฟ เพราะพระองค์เพิ่งจะพ้นจากภาวะเป็นเด็กตามกฎหมายเมื่อได้ทำพิธีที่รัฐสภาแล้ว

จากข้อความในลายพระราชหัตถเลขา เราจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ และเจ้าชายอัลฟองโซ่ ดังเช่น

มีเหตุการณ์ที่ทำให้ฉันรู้สึกพอใจอย่างยิ่งอย่างหนึ่ง ฉันจะต้องไม่ลืมเล่าให้ฟัง คือในที่ชุมนุมคนทั้งหลาย พระราชาหนุ่มบังเอิญเสด็จมาอยู่ใกล้ ๆ ฉัน พระองค์ชวนให้ฉันเลี้ยงออกไปเพื่อถามข่าวคราวถึงเจ้านายของไทยที่ได้ทรงพบปะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ เมื่อฉันกราบทูลพระองค์ ฉันก็ต้องใช้ศัพท์ “ยิวแมเจสติ” แต่พระองค์ยกพระหัตถ์ขึ้นห้าม และรับสั่งว่า “ทำไมจะต้องเรียกหม่อมฉันอย่างนั้น” รับสั่งเป็นเชิงต่อด้วยว่า “เมื่อเสด็จมาที่นี่เมื่อปี ๒๔๔๐ หม่อมฉันชื่ออัลฟองโซ่ ขอให้หม่อมฉันเป็นอัลฟองโซ่ต่อไปเถิด เราสองคนรู้จักกันดีพอที่จะเรียกกันด้วยชื่อตัวไม่ใช่หรือ?” ทุกคนก็ควรจะเดาได้ว่าฉันควรจะมีความพอใจอย่างไร

ที่ทรงเขียนว่าได้เสด็จมาเมื่อครั้ง พ.ศ. ๒๔๔๐ นั้น พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ทรงหมายถึงการเสด็จพระราชดำเนินเยือนยุโรปครั้งแรกในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ดังปรากฏข้อความในพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์พระราชทานสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๖ ว่า

...ออกจากปารีสวันที่ ๑๔ กลางคืน เข้าถึงอินรูน เป็นเขตรแดนสเปน มีการเลี้ยงกลางวันบนบก (คือขึ้นจากรถไฟ) แล้วต่อมาอีกจนวันที่ ๑๖ เวลาเช้า ถึงอิสโคเรียล เปนเมืองใหญ่ มีพระราชวังแลวัดเซนต์โรเลนซ์ติดกันเป็นที่

ฝั่งศพเจ้าแผ่นดินทั้งหมด ไปค้ำนั้บพระศพ กิงออลฟองโซ่ที่ ๑๒ ตอนวานนี้งามคล้าย สวิตเซอร์แลนด์ แต่วันนี้เต็มทน ทาดันไม้ยาก เหมือนเขาลูกช้างที่เพชรบุรี ต่อมาก็กลายเป็นหินก้อน ๆ กับทรายไม่มีต้นไม้เลย นาน ๆ จึงมีต้นไม้เท่าต้นผักโหมราย ๆ ปาย ๒ โมงถึงเมืองแมดริด รับตีมากแต่จะเล่าเห็นจะไม่ทันเอาแต่ตัวก่อน รูปร่างหน้าตาถ้าเทียบกับฝรั่งเหมือนอาชฎีกุลดวิกวิกตอ ท้ายไทยออกคุณปลัดน้อย แต่คุณปลัดน้อยสวยกว่า แต่เป็นคนดีอารีรอบคอบอย่างประเสริฐ ถ้าไม่มีกวีคนนี้แล้ว เมืองสเปนเกือบจมทีเดียว ฉันรักเช่นกันกับกวีอิตาลี ฤแอมเปรสส์มารี กินเข้าด้วยกันทุกวัน ส่วนกิงเล็กนั้น ฉันรับประกันได้ว่าไม่ตาย และฉลาดดีนัก รักกันกับแม่เปนดวงชีวิตร์ถึงต่างคนต่างเรียกกัน ไม่เคยเรสดี และไม่เคียดอัลฟองโซ่ เวลาอยู่ในแมดริดมีแต่ความสนุกสบาย เพราะ ๒ คนนี้เป็นพื้น แต่การสนุกใหญ่นั้นคือแทงวัว มันท่าเสียได้แล่น่าสังเวช มิใช่ฆาตกรรมสังเวชฆ่า ม้าตาย ๗ ตัว จิวตาย ๔ ตัวเท่านั้น คนที่แรกไปเหน่ไล่ฟุงมันเสียคแทงไปหมด ไชยันต์หน้าเขียวเหมือนเอาเชือกรัดที่นิ้วมือ มีสเตอร์ออลเบิตเปนลมที่นั่น อ้ายเพิ่มกลับมาลูกไม้ขึ้นจนถึงเวลากินเช้า อยากเล่าให้ละเอียดเต็มที่แต่พันวิสัยที่จะเล่าได้ เวลาที่สเปนเต็มหมด จนรายวันก็ไม่ได้จด วันที่ ๑๙ เวลา ๒ ทุ่ม ออกจากแมดริดไปลิสบอน...

ในจดหมายหลายฉบับที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ทรงแสดงความห่วงใยในพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงพระเยาว์ เช่นในวันพระราชพิธีราชาภิเษกนั้น ทรงเขียนว่า

ก่อนขบวนเสด็จเสด็จมาถึงสักสอง-สามนาที่ ประธานรัฐสภา (มาร์เกส เด ลา เบกา เด อาร์มิโย) ประกาศข่าวที่ทำให้ตื่นตื้นตันอยู่บ้าง เขาว่าเมื่อพระราชพิธีเสด็จออกจากพระราชวัง

ชายคนหนึ่งวิ่งไปที่รถพระที่นั่ง และเปิดประตูรถ แต่ก่อนที่เขาจะทำอะไรได้ ตำรวจก็ลากตัวเขาไปแล้ว หลังจากนั้นสุภาพบุรุษอีกท่านหนึ่งอธิบายว่า ไม่ใช่เรื่องพยายามจะปลงพระชนม์ดอก เพราะชายคนนั้นไม่มีอาวุธอย่างใด ๆ เลย ดังนั้นเรื่องก็จบลงด้วยดี และฉันหวังว่าในเวลาข้างหน้า จะไม่มีใครคิดปลงพระชนม์ร้ายแรงไปกว่าเรื่องในบ่ายวันนี้

จดหมายฉบับสุดท้าย ทรงเขียนว่า

ภารกิจของฉันใกล้จะจบลง และจะต้องจากกรุงมาดริดในไม่ช้า จะขึ้นรถไฟไปลิสบอนในตอนค่ำ อยู่ที่นี่บางวันก็เหนื่อยมาก แต่ก็ได้พบเห็นสิ่งที่น่าสนใจ และเมื่อจะต้องจากไปก็มีความอาลัย มิตรภาพซึ่งอัลฟองโซ่ที่ ๑๓ ให้แก่ฉันนั้น เป็นสิ่งที่ซาบซึ้งตรึงใจที่สุดในการมาครั้งนี้ สงสารพระราชินีเยวร์ ภารกิจของพระองค์

จะไม่ง่ายขึ้น สเปนเป็นประเทศที่ปกครองยาก เมื่อภารกิจยิ่งยากสำหรับผู้ใหญ่ สำหรับพระองค์ผู้มีพระชนมายุเพียง ๑๖ พรรษาจะเป็นอย่างไร? ปราซาเดส มาเตโอ ซากัสตา อรรถมหาเสนาบดี ปัจจุบันเป็นผู้ที่สามารถยิ่งคนหนึ่งของสเปนในยุคปัจจุบันนี้ แต่ก็แก่ลงทุกวัน ถ้าสิ้นผู้นี้แล้วจะเป็นอย่างไร? ไม่มีใครกล้าเดา คิด ๆ ดูก็ยังไม่แลเห็นความสว่าง ได้แต่รอ – และมีความหวังเท่านั้น!

ราชาภิเษกพระเจ้ากรุงสเปน จึงมิใช่เพียงบันทึกพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาธีรราชเจ้า เท่านั้น แต่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์โลก และเป็นงานวรรณศิลป์ที่สามารถศึกษาผ่านงานแปลอันประณีตได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๑.
- พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูล เล่ม ๑ ของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๖.
- กรมศิลปากร. ปกิณกะตีประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., ๒๕๕๐.
- ราชาภิเษกพระเจ้ากรุงสเปน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล แปลเป็นภาษาไทย. กรมศิลปากรจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเจริญพระชนมายุ ๘๔ พรรษา วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๕๐.
- พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชทานแด่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี ในเวลาที่ทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ขึ้นพระราชทานเป็นที่ระลึกในงานพระบรมศพ ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่: ยุโรป เล่ม ๑ อักษร A-B. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๒. หน้า ๔๓-๔๔

ประมวลภาพกิจกรรมของสมาคมฯ

Francophonie : janvier 2009

Salon du livre : Mars 2009

6 mai 2009 : Wat Saket, Bangkok

สมาชิกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมบำเพ็ญกุศลถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ณ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร

Lepetitjournal.com, le journal en ligne des Français et francophones à l'étranger vient d'ouvrir dans son édition Thaïlande, une section spécialement dédiée aux acteurs de l'enseignement du français : Parler Français. Cet espace privilégié rassemble 5 rubriques :

- Les Articles du Petitjournal.com sur le sujet de l'enseignement du français,
- L'Agenda des événements à ne pas manquer (conférences, rencontres, stages, etc.) et aussi les bourses en France.
- L'Actualité des Institutions principales (OIF, AUF, ATPF, SCAC, Alliance Française, CampusFrance)
- L'Espace emploi proposant des offres et des demandes d'emploi
- L'Annuaire qui rassemble les adresses et contacts des acteurs et les bons plans de l'enseignement du français

Dans le cadre de cette section qui sera animée par notre collaboratrice Parida Panseenun, Lepetitjournal.com propose aux enseignants et étudiants de publier leurs articles, annonces pour l'emploi et événements à communiquer.

Cette section étant nouvelle, nous vous invitons à soumettre vos suggestions et remarques afin de nous permettre de faire évoluer cet espace destiné à connecter et rapprocher les acteurs de l'enseignement du français.

Pierre QUEFFÉLEC

Directeur de l'Édition Bangkok

Lepetitjournal.com

E-mail: pierre.queffelec@lepetitjournal.com

www.lepetitjournal.com/bangkok.html

เนื่องด้วยหนังสือพิมพ์ออนไลน์ Lepetitjournal.com/Bangkok ได้สร้างเว็บเพจ Parler français ขึ้นมาเพื่อเปิดโอกาสให้คนไทย โดยเฉพาะอาจารย์และนักศึกษาได้รับทราบ ข้อมูลทางการศึกษาด้านภาษาฝรั่งเศส ตลอดจน รับข่าวสารภาษากิจกรรมของภาษาฝรั่งเศส เช่น การแข่งขันทักษะต่าง ๆ หรือโปรแกรม การแสดงทางด้านวัฒนธรรม ทุนการศึกษาต่อ ที่ประเทศฝรั่งเศส การฝึกงานทั้งในประเทศ ฝรั่งเศสและในเมืองไทย

อีกทั้ง Parler français ยังเป็นพื้นที่สำหรับ นักศึกษาหรือผู้ที่สนใจได้เขียนบทความภาษา ฝรั่งเศสในหัวข้อที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม ฝรั่งเศส หากต้องการจะตีพิมพ์บทความลงใน lepetitjournal.com/Bangkok สามารถแนบ โฟล์บทความมาที่ parida.panseenun@lepetitjournal.com

Pierre QUEFFÉLEC, Editor, Lepetitjournal.com/Bangkok

ใบสมัครสมาชิก

วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย
ประจำปี.....

(เฉพาะเจ้าหน้าที่)

เลขที่สมาชิก.....ประจำปี.....ฉบับที่.....และ.....

ใบเสร็จเล่มที่.....เลขที่.....ลงวันที่.....

 ส่งใบเสร็จรับเงินแล้ว ลงนามผู้รับเงิน จ่ายหนังสือแล้ว เมื่อวันที่.....และ.....

ลงนาม.....(ฝ่ายทะเบียนสมาชิกและจัดส่ง)

โปรดกรอกรายละเอียดด้วยข้อความตัวบรรจง

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....

อาชีพ..... ตำแหน่ง.....

สถาบัน/หน่วยงาน/บริษัท.....

เลขที่..... หมู่..... หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....

ถนน..... เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

E-mail.....

มีความประสงค์ สมัครสมาชิกวารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ประจำปี

.....รวม 2 ฉบับต่อปี ปีละ 250 บาท

ประเภทสมาชิก ครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคคลทั่วไป สถาบัน/หน่วยงาน.....

ชำระค่าสมาชิกวารสาร

 เช็คขีดคร่อม สั่งจ่าย “สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย วารสารสมาคมฯ” (ส่งพร้อมใบสมัครนี้) ธนาณัติ สั่งจ่าย “มาริส่า การ์เวทย์”

ปณฝ.ธรรมศาสตร์รังสิต 12121 จำนวนเงิน.....บาท (ส่งพร้อมใบสมัครนี้)

 โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคาร กรุงเทพ สาขาซอย ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

ชื่อบัญชี “สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย วารสารสมาคมฯ” หมายเลขบัญชี 091 0 118 603

จำนวนเงิน.....บาท (กรุณาส่งสำเนาใบโอนเงินพร้อมใบสมัครนี้)

ออกใบเสร็จในนาม.....

ที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร

ชื่อ-สกุล.....

เลขที่..... หมู่..... หมู่บ้าน.....

ซอย..... ถนน.....

เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....

โปรดส่งใบสมัครสมาชิกวารสารฯ ไปตามที่อยู่ข้างล่างนี้

มาริส่า การ์เวทย์

ฝ่ายทะเบียนสมาชิกและจัดส่ง

ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบล คลองหนึ่ง อำเภอ คลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี 12121

Bulletin de l' Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

Reçu N^o...../200.....
Date...../...../.....

Fiche d'abonnement 200...

Prière de compléter en lettre majuscule

Nom.....Prénom.....

Adresse complète.....

.....

.....

.....

Ville..... code postal.....

Téléphone..... Téléphone portable.....

Télécopie..... E-mail.....

Tarif d'abonnement 200... : 1 an / 2 numéros : 250 Bahts**Mode de paiement :**

() par chèque bancaire barré

A l'ordre de l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

() par mandat postal

Au nom de Marisa Garivait–Bureau de poste de Thammasat Rangsit

() par virement bancaire

Au nom de l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

Numéro de compte : 091 0 118 603

Bangkok Bank, Thammasat Rangsit

Prière d'envoyer cette fiche d'inscription à l'adresse ci-dessous :

Marisa GARIVAIT
Responsable de clientèle et de distribution
Département de Français
Faculté des Arts Libéraux
Université Thammasat Rangsit
99 Moo 18 Rue Paholyothin, Klong Nueng, Klong Luang
Pathumthanee 12121
Tél. portable : 083 497 6952 Fax : 0 2696 5621

ส่นท้าย

หากเราเชื่อว่าเวลาย่อมนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็น่าจะถือได้ว่าสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คงจะมีเส้นทางอีกยาวไกล ที่คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องจับมือร่วมกันในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสมดังที่ตั้งใจไว้ อันจะเป็นการเดินตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระผู้เป็นที่รักยิ่งของพวกเรา

วารสารฉบับนี้เป็นสื่อแสดงความรำลึกในพระมหากรุณาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงพระกรุณาฯ รับสมาคมฯ ของพวกเราไว้ในพระราชูปถัมภ์ และทรงชี้แนะแนวทางให้ปฏิบัติเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในอนาคต

ดังนั้น สมาคมฯ จึงจะเป็นสื่อกลางอย่างเข้มแข็งในการประสานความร่วมมืออันเป็นประโยชน์ระหว่างครูอาจารย์และหน่วยงานต่าง ๆ ดังเช่นการเผยแพร่ข้อมูลและบทความอันมีประโยชน์ของวารสารสมาคมฯ ในเล่มต่อ ๆ ไป

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณ คุณเริงชัย จงพิพัฒน์สุข และคุณศิรินทรา จงพิพัฒน์สุข แห่งบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด ที่ให้ความอนุเคราะห์จัดการพิมพ์อย่างสวยงามสมบูรณ์ พบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ปรีดี พิศุกมิตติ

บรรณาธิการที่ปรึกษา : คุณหญิงวงจันทร์ พิทยนิติศาสตร์ **บรรณาธิการ :** นายปรีดี พิศุกมิตติ **ผู้ช่วยบรรณาธิการ :** นางสาวสุชาลินี ผลวัฒนะ นางสาวสิริจิตต์ เดชมรรชัย **กองบรรณาธิการ :** นางสาวมาริสา การ์เวทย์ นางสาวอารีรัตน์ ปิ่นทอง นางสุรภี ฐโฆปกรณ์ นางสาวบุปผา อยู่ทรัพย์ นายอาทิตย์ วงษ์สง่า **ฝ่ายศิลป์และรูปเล่ม :** นางสาววารี จุลโพธิ์ **ฝ่ายการเงิน :** นางสาวชนยา ต่านสวัสดิ์ **ฝ่ายทะเบียนสมาชิกและจัดส่ง :** นางสาวมาริสา การ์เวทย์

เจ้าของ : สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานวารสาร 30/9 พหลโยธิน 2 เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรฯ 02 279-0733

กำหนดการออกวารสาร ปีละ 2 ฉบับ บอกรับวารสารที่ นางสาวมาริสา การ์เวทย์ ณ สำนักงานวารสาร **วัตถุประสงค์** 1. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษา 2. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวิชาภาษาฝรั่งเศส วิชาภาษาฝรั่งเศสศึกษา และระเบียบวิธีการสอน 3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกและสถาบันวิชาการอื่น ๆ

ทัศนะใดที่ปรากฏในข้อเขียนในวารสาร สดพท. นี้เป็นของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยแต่อย่างใด และได้ผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการกลั่นกรองแล้ว

สนับสนุนการพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด 216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 02 222 9394 ● 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 ● 02 225 6557 email: info@wpp.co.th

หลักสูตรแกนกลางฯ 51

วัฒนาพานิช

สำราญราษฎร์

พัฒนาสื่อการเรียนรู้ คุณภาพเยี่ยม

ส่งเสริมคนไทยให้มี ปัญญาประดิษฐ์ อวตาร

พัฒนาสื่อการเรียนรู้คุณภาพดี นิยมใช้แพร่หลาย มานานกว่า 70 ปี

มุ่งมั่นสนับสนุนการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สนับสนุนการสอนของครู

- จัดทำคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด Backward Design ครอบคลุมสาระ ทุกชั้นปี
- จัดทำหนังสือ เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูเกี่ยวกับหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- อบรมครูส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน
- จัดทำสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ
- มีเว็บไซต์ www.wpp.co.th เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ และความรู้เสริมสำหรับครูและนักเรียน

สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน

- ผลิตหนังสือเรียน ที่มีคุณภาพ ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมสาระ ทุกชั้นปี
- ผลิตสื่อการเรียนรู้ สมบูรณ์แบบ รวมเนื้อหา กิจกรรม การวัดและประเมินผล สมบูรณ์ในเล่มเดียว ครอบคลุมสาระ ทุกชั้นปี
- ผลิตแบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ พัฒนาการเรียนรู้ผู้เรียน เรียนสนุก เข้าใจง่าย ครอบคลุมสาระ ทุกชั้นปี
- ผลิตหนังสือเสริมการเรียน หนังสือค้นคว้า เตรียมสอบ และพจนานุกรม ไทย/อังกฤษ
- ผลิตหนังสือส่งเสริมการอ่าน มีหลากหลาย อ่านสนุก พิมพ์สีทันสมัยงาม
- มีเว็บไซต์ www.wpp.co.th เผยแพร่ความรู้เสริมสำหรับนักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตามหลักสูตร

สื่อการเรียนรู้ของ วพ.

ตรงตามหลักสูตร คุณภาพเยี่ยม เรียนง่าย สอนสะดวก ผลสัมฤทธิ์สูง

หลักสูตรแกนกลางฯ 51

คู่มือครู

แผนการจัดการเรียนรู้

ป. 1-6 ม. 1-6

สอนสะดวก
สอนสนุก

CD

สำหรับครูผู้สอน
พัฒนาเป็นผลงานวิชาการ

CD แบบฟอร์มการทำ
แผนการจัดการเรียนรู้
ตามแนวคิด Backward Design
ครบทุกหน่วยการเรียนรู้
ครูผู้สอนปรับใช้ได้ทันที

ครบทุกสาระทุกชั้น

- ใช้แนวคิด **Backward Design** และ **BBL** ผสมผสานกับแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
- แบ่งแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมง เป็นหน่วยการเรียนรู้ สะดวกในการใช้
- ออกแบบการเรียนรู้โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระ การเรียนรู้แกนกลางเป็นเป้าหมาย
- ออกแบบการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- ออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม
- ออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี
- ออกแบบการเรียนรู้เน้นการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา
- ออกแบบกิจกรรม โครงการ แฟ้มสะสมผลงาน เสริมสร้างพหุปัญญา และความเข้าใจที่คงทน
- แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน แบบทดสอบวัดผล ประเมินผลประจำหน่วย-ปลายปี หลากหลาย ครอบคลุมทุกด้าน
- นำไปพัฒนาเป็นผลงานวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะได้

หลักสูตรแกนกลางฯ '51

หนังสือเรียนฉบับอนุญาต

ป. 1-6 ม. 1-6

ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์สี ภาพประกอบสวยงาม
กระตุ้นความสนใจ เพื่อความเข้าใจที่คงทน

- ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- กำหนดหน่วยการเรียนรู้สะดวกต่อการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ จัดทำและประกันคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- นำเสนอเนื้อหาตามลำดับชั้นการเรียนรู้ ภาษาเข้าใจง่าย และส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
- ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- มุ่งพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
- มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- มุ่งพัฒนาความรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม เน้นการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา
- ออกแบบการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- ใช้แนวคิด BBL ผสมผสานกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
- กิจกรรมเสริมสร้างพหุปัญญา และความเข้าใจที่คงทน
- มีคำสำคัญและอภิธานศัพท์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ครบทุกสาระ ทุกชั้น

วิมณาพานิช สำราญราษฎร์

ปีงบประมาณ 2562
สถาปนา 2482

**พัฒนาสื่อเสริมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย
รูปแบบน่าอ่าน สีสันสวยงาม**

- หนังสือส่งเสริมการอ่าน
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม
- หนังสือค้นคว้า
- พจนานุกรม
Dictionary ฯลฯ

สื่อการเรียนรู้ สมบูรณ์แบบ

ป. 1-6 ม. 1-6

รวมเนื้อหาสาระ กิจกรรม
ทတ်วัดและประเมินผล
สมบูรณ์ในเล่มเดียว

- * ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- * กำหนดหน่วยการเรียนรู้สะดวกต่อการเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- * เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ จัดทำและประกันคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- * ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- * เน้นการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา
- * มุ่งพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
- * มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- * มุ่งพัฒนาความรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม
- * ออกแบบการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- * พัฒนาผู้เรียนให้มีกระบวนการ-หลักการเพื่อเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
- * กิจกรรมสอดคล้องกับแนวคิด Backward Design และ BBL ผสมผสานกับแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
- * กิจกรรม โครงการ เพิ่มสะสมผลงาน เสริมสร้างปัญญา และความเข้าใจที่คงทน
- * จำแนกกิจกรรมเพื่อสะดวกในการเรียนรู้ ด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ
- * มีคำสำคัญและอภิธานศัพท์เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น
- * แบบทดสอบ วัดผล ประเมินผล หลากหลาย ครอบคลุมทุกด้าน

พิมพ์สีสี่ ภาพประกอบสวยงาม กระตุ้นความสนใจ เพื่อความเข้าใจที่คงทน

ครบทุกสาร: ทุกชั้น

สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ASSOCIATION THAILANDAISE DES PROFESSEURS DE FRANÇAIS

๓๐/๙ พหลโยธิน ซอย ๒ ถนนพหลโยธิน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐ โทรฯ ๐๒ ๒๗๙ ๐๗๓๓

30/9 Phaholyothin 2, Phaholyothin Road, Phayathai, Bangkok 10400, THAILAND. Tel (66 2) 279 0733

<http://www.atpf-th.org> e-mail: admin@atpf-th.org